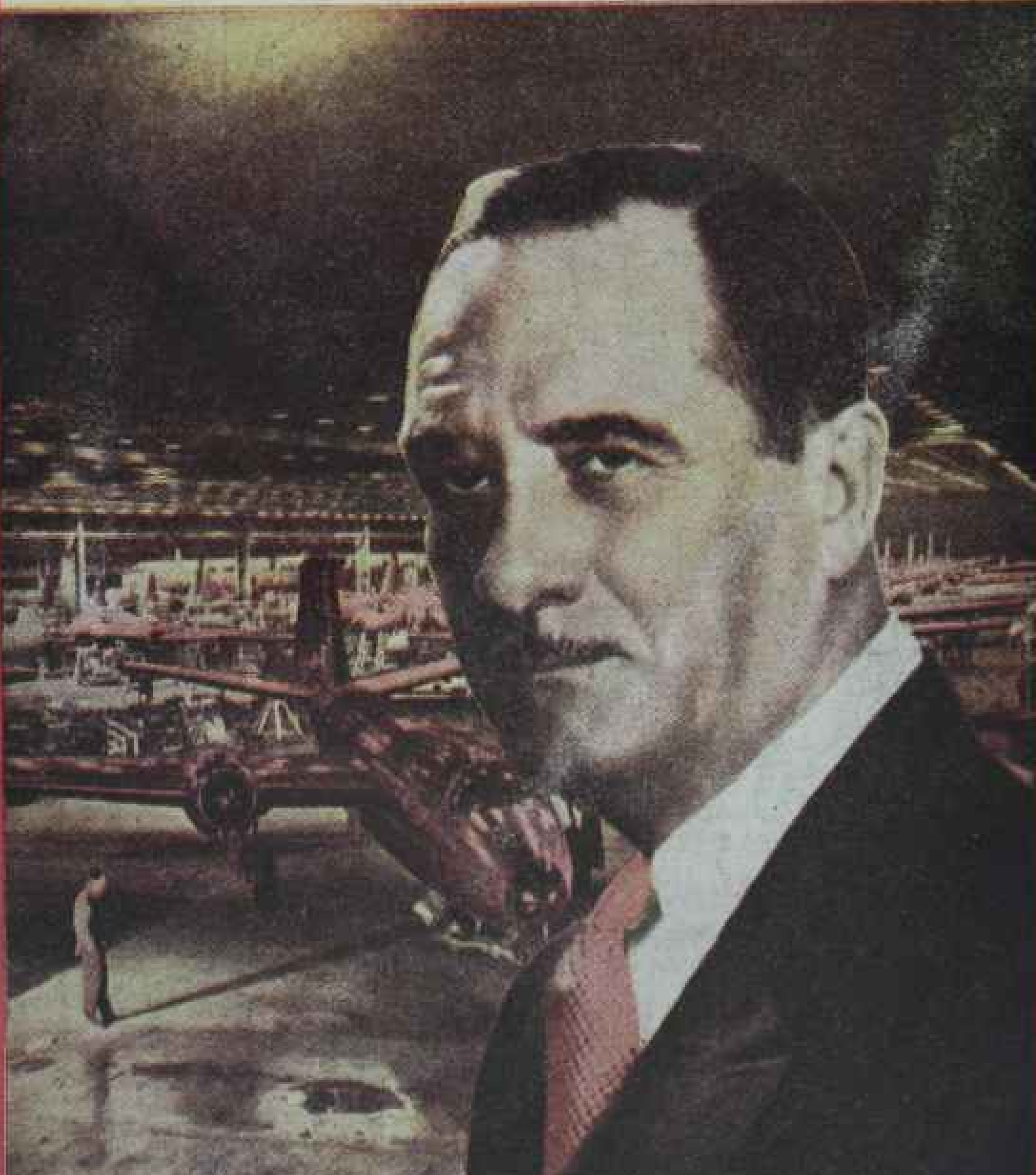
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI




AKBANK İKRAMİYELERİ
yarım milyon LİRA
EV
PARA
İRATLI APARTMAN
HER 150 LİRAYA BİR KUR'A NUMARASI
HESABINIZDA HER ZAMAN IÇIN EN AZ 150 LIRA BULUNDURUNUZ

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Sene: 2, Cilt: IV, Sayı: 66

Denizciler ***Caddesi***
Yeni ***Matbaa - Ankara***
P. K. **582 —** ***Tel:*** **18992**

Fiatı: 60 Kuruş

*

imtiyaz Sahibi:
Metin TOKER

•

Umumî Neşriyat Müdürü
Cüneyt ARCA YÜREK

•

Bu nüshada *Yazı* ***istifini*** *fiilen*
idare *eden mes'ul* ***Müdür;***
Yusuf Ziya ADEMHAN

•

Teknik Sekreter :
M. Nevzat ÜNLÜ

Ressamı
İzzet ÇETİN

•

Karikatür:
TURHAN

Fotoğraf:
ASSOCIATED PRESS —
Hüseyin EZER

•

Klişe:
Doğan TORUNOĞLU
Haşmet EGEMEN

Abone *Şartları:*

3 aylık	**(12 nüsha) :**	**6 lira**
6 aylık	**(25 nüsha) :**	**12 lira**
1 senelik	**(52 nüsha) :**	**24 lira**

•

İlân Şartları

4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira

Kapak içi 300 lira ve metin sayfaları Santimi 4 Lira

•

Dizildiği *ve Basıldığı* ***Yer*** *:*
Yeni Matbaa — Ankara

Kapak Resmimiz

Harold E. Talbott

Rejimin kefareti •

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Cemal Nadirin bir nefis karikatüründe, askısı koptuğu için demokrasiye söven adamı hatırlıyor musunuz? 1845 i 1955 e bağlayan on yıl içinde hangimiz, bir tehevvür ânında da olsa onun gibi söylenmemiş, onun gibi hiddetlenmemiş, hattâ onun gibi sövmemişizdir ? Hele şu son senelerde öyle hareket etmek için bir askının kopmasından çak, ama çok daha mühim sebeplerimiz olduğundan kendimizi sık sık haklı da bulmuşuzdur. Bu arada bir çoklarımız oklarımızı İsmet İnönüye çevirmişiz - dir. Demokratik idare işin başında onun kendi şahsî arzusu olduğundan - zira sonradan Demokrat partiyi karanlar, o sıralarda C.H.P. içinde bir ıslahatla bol bol tatmin edileceklerdi ve onları ikinci bir parti karmaya âdeta İsmet İnönü zorlamıştır - yeni rejimin güçlükleriyle, yeni rejimin suistimalleriyle karşı karşıya gelince bu "dert"i milletin başına açan eski Millî Şefa Millî Şefliğinden vaz geçmesini kabahat bulmuş, "gül gibi geçinip gidiyorduk" diye düşünmüşüzdür. Hattâ 1945 yıllarında İsmet İnönü- • ye böyle bir tecrübeye girişmemesini hararette tavsiye edenler milletin gerçek reyiyle iş başına gelenlerin kurdukları hükümetlerin icraatı karşısında "ben demedim miydi?" mütalâasiyle kendilerini haklı görmüşlerdir. Hakikaten sadece bir takım vakıalara bakmakla iktifa edenlerin bedbinliğe düğmelerine imkân yoktur, öyle hadiseler olmuştur ve öyle hadiseler olmaktadır ki sathi bir görüşün Demokrasiyi suçlandırmaması pek güçtür. Ama memleketin manzarasına ve milletin demokratik sahada son bütün engellere rağmen katettiği mesafeye bakılınca tek partili rejimi çok partili rejim haline getirenlerin doğru hareket ettikleri derhal meydana çıkmaktadır. İstikbal için ümld verici nişaneler belki halin karanlığı içinde fazla parlamıyor, ama onlara dikkatle bakanlar zaferin kimde kalacağım derhal kestirebilirler. Belki ön sene evvel verilen o zaman zorla alınamazdı, fakat bugün onu her ne pahasına olursa olsun muhafazaya azmetmiş kir nesil yetişmiştir. Bu nesil iyiyi ve doğruyu seçmeyi öğrenmiştir.

Misal mi istiyorsunuz? İşte son günlerde kapanan bir gazete.. O gazetenin hazin âkibeti.. Bir gazete ki Çıktığı gün kapışılmış, mevcudu her yerde tükenmiş, elden ele dolaşmış, bazı nüshaları karaborsada satılmıştı. Tekniği mi güzeldi? Hayır. Baskısı mı temizdi? Hayır. Münderecatı mı zengindi? Hayır. Magazini mi boldu? Hayır. Haberlerinin hepsi mi doğruydu? Hayır. Fikirlerini herkes mi benimsiyordu? Hayır. Mücadele usulü mü beğeniliyordu? Hele o hiç.. Ama bir tek vasfı vardı: bir dâvayı cesaretle müdafaa ediyordu. Baskılardan yılmıyordu, uzatılan menfaat dalları tutunmuyordu, yolundan döneceğe benzemiyordu, kısacası bir demokrasi prensibinin şampiyonluğunu yapıyordu. Zevkle okuyan vardı, hiddette okuyan. Haklı bulan vardı, haksız bulan. Ama memlekette umumi bir rağbet ve. umumi bir alâka görüyordu. İşte bu gazete o vasfım kaybettiği gün kapılarını kapamak zorunda kaldı. Bu, ümit verici bir nişane değil de nedir?' Öteki - kapanan gazetenin tabiriyle, - beslemelere bakınız. İster resmî ilânla beslensinler, ister lisans kolaylıklariyle hangisi okuyucunun rağbet ve alâkasını görüyor, hangisi piyango bahanesiyle on binlerce lira dağıtmaksızın tirajını muhafaza edebiliyor? Okuyucunun rağbetini, alâkasını ve bilhassa itibarını?...

O gazete bu vadide ümit verici tek nişane değildir. Vaktiyle bir de başyazar vardı. On binlerle insan sadece onun uzun, edebî bakımdan son derece sıkıcı yazılarını okumak için gazetesini alırdı. Zira hürriyetin, demokrasinin, insan haklarının şampiyonluğuna yapardı. Bu memlekette o prensiplerin gerçekleşmesi için çalışırdı. Yahut çalıştığı zannedilirdi. İdealist bilinirdi. Gazetesi tiraj rekorunu elinde bulundurur, çok basmaktan kırmızı başlığı pembe çıkardı. Bugün o başmakalelere kimse dönüp de bakmıyor hile.. Halbuki boylan da kısalmış bulunuyor.

Misalleri çoğaltmak mümkündür. Varsın tümen tümen kalem milletin hakiki arzularına tercüman olamamanın hicabı içinde hakiki arzuların aksini savunsun. Bizzat Başbakanın tabiriyle, ne gam? Umumî efkâr 1945 in üzerinden geçen on yılın sonunda bu fikirlere iltifat etmemeyi öğrenmiştir. Kapanan gazete iklimli demokrasiyi kabul ettirmek için uğraşırken can vermiştir; öteki, hürriyetlerimizle ödetilmek istenilen bir kalkınmayı öve öve sesi işitilmez hale gelmiştir; bir başkasını muhalefete haksız hücumlar mahvetmiş, beriki dalkavukluğu, yüzünden gözden düşmüştür. Artık millet ne istediğini biliyor, artık millet boş sedalara kulak vermiyor, artık millet hürriyetlerin üstüne hâlâ şal örtme lüzumunu savunanlara dönüp de bakmıyor bile. Bu en senenin en büyük kazancıdır. .

Veyl onu görmek istemiyenlere, onu görmemek için başını kuma sokanlara..

Saygılarımızla

AKİS

Seçimler

Kararlılar ve kararsızlar

Geçen haftanın sonunda pazar günü, öğleden sonra Ankara Hava meydanının alâkalı bîr memuru mütemadiyen ve kesik kesik çalan telefonu kulağına götürdüğünde karşısında istanbulu buldu. Yeni Sabah gazetesinden telefon ediyorlardı. Gazetenin sahibi Safa Kılıçlıoğlu uçakla hareket etmişti, acaba kendisine şehirden bir taksi çağırtmak kabil miydi? Tabii masraf Yeni Sabah gazetesine ait olacaktı.

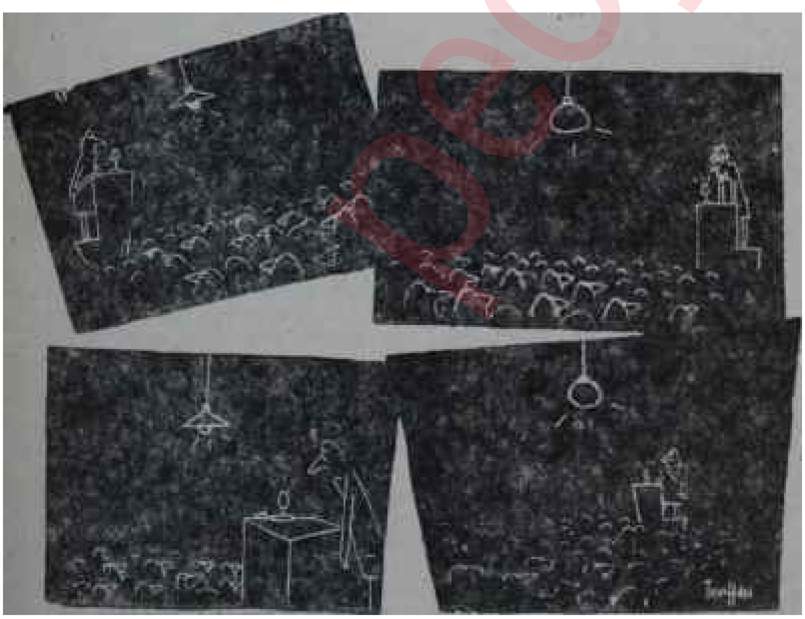
Alâkalı memur dudağını büktü.. Hava meydanı taksi istasyonu muydu ki? Fakat Safa Kılıçlıoğlunun taksi aramasına lüzum yoktu, zira basın işlerini tedvire memur olup Başbakan Adnan Menderesin en yakın ideal arkadaşı bulunan Devlet 'Vekili Mükerrem Sarol yarım saat kadar evvel 0050 numaralı Chrysler marka siyah otomobiliyle meydana gelmiş ve Yeni Sabahın sahibini beklemeye başlamıştı. Safa Kılıçlıoğlunu Ankaraya bizzat götürecekti. Ertesi gün Adnan Menderesin basın toplantısı vardı. Öteki gazeteciler başkente pazartesi sabahı geleceklerdi.

Basın toplantısının haberi ilk önce Yeni Sabahta intişar etmişti. Hattâ Adnan Menderesin ne söyliyeceği de bildiriliyordu. Bu gazeteyi bir müddetten beri takip edenler bir kısım "Ankara haberleri" nde selâhiyetli bir zatın üslûbunu seziyorlardı. Başbakanın projelerinden malûmat sahibi görünen bu zat Yeni Sabahı kendi zaviyesinden mütemadiyen haberdar ediyordu, Adnan Menderesin Adapazarında millete bir daha şeker sıkıntısı yüzü görmiyeceğini vaad edip o mutlu günü Şeker bayramı diye ilân edeceğini evvelâ Yeni Sabah yazmış, aynı şekilde Başbakanın uzun bir yurt gezisine çıkıp nutuklar söyleyeceğini de o haber vermişti. Basın toplantısıyla alâkalı son havadiste şöyle deniliyordu: "Bu toplantıda muhalif partilerin mahallî seçimlere girmeme kararları üzerinde durulacağı ve bu partilerin sebebi teşekküllerine aykırı olarak kanun dışına çıkmış bulunduklarının izah olunacağı tahmin edilmektedir

Cumhuriyetçi Millet Partisinden sonra Cumhuriyet Halk Partisinin de mahallî seçimlere girmeme kararını vermesi iktidar için tam bir sürpriz olmuştu. Halk Partisi içinde böyle bir temayülün mevcudiyeti biliniyordu. Fakat iktidar sanıyordu ki İsmet İnönü son dakikada partisini başka yola sürükliyecektir. Bunu tahmin ederken İnönünün iktidardayken Demokrat Partinin seçimleri boykot etme ihtimali karşısında Mecliste sarf ettiği sözleri ve muhalefetteyken partisinin son kurultayındaki gayreti göz önünde tutuluyordu. Halbuki şartlardaki değişmenin İnönüyü de değiştireceği hemen hiç hesaba katılmamıştı. Bu yüzden Halk Partisinin kararı kuvvetli bir şok tesiri yapmış ve şaşırtmıştı. Cumhuriyetçi Millet Partisinin seçimlere iştirak etmeme kararından evvel Osman Bölükbaşı ile İsmet İnönü arasında İnönünün Taşlıktaki evinde yapılan bir görüşmenin havadisi de muhalefet tarafından iyi muhafaza edildiğinden pek geç öğrenilmiş ve bir ışık rolü oynayamamıştı.

Dr. Mükerrem Sarol ile Safa Kılıçlıoğlu derhal şehre hareket ettiler. İlk fikir mübadelesi otomobilde oldu. Yeni Sabah yüksek olan tirajı dola-

PARTİ KONGRELERİNDE ELEKTRİKLER KESİLİYOR (Gazetelerden)'



SİYASİ CEREYANLAR

Serzeniş

Çok mühim bir basın toplantısına daha, Başbakan Adnan Menderes bizi davet etmeye lüzum görmedi. AKİS'in Başbakan Adnan Menderesin icraatından bir kısmını beğenmediği ve bilhassa iç politikasıyla mutabık bulunmadığı aşikârdır. Aynı şekilde Başbakan Adnan Menderesin de AKİS'In neşriyatının bir kısmım tasvip etmediği ve rejim bahsindeki fikirlerini benimsemediği tahmin olunabilir. Ama Adnan Menderesin başbakanlığı bu mecmuada asla münakaşa edilmemiş, kendisine daima bir başbakana gösterilmesi gereken saygı gösterilmiş, başbakanlık makamını işgal ettiği hatırdan çıkarılmamıştır. Hattâ Allah şahittir ki - bizi artık hiç kimse tabasbusla itham edemiyeceğine göre söylemekte bir mahzar görmüyoruz - şahsına karşı her şeye rağmen şu güne kadar devam eden bir sempati beslemişizdir.

Gönül isterdi ki biz nasıl icraatının bir kısmını beğenmediğimiz halde onun başbakanlık makamını işgal ettiğini hatırdan çıkarmıyorsak o da neşriyatımızın bir kısmını tasvip etmediği halde bizim bir gazete olduğumuzu, bu sıfatla öteki gazetelerden farkımız bulunmadığını' ve onlara yapılan muamelenin aynının bize de yapılması gerektiğini unutmasın. Hele İzmirde vatandaşların eşitliğinden bahseden o nutku verdikten sonra..

Allaha şükür istihbaratımız, davet edilmediğimiz bu toplantıda cereyan eden her şeyi tafsilâtiyle okuyucularımıza aksettirecek kadar kuvvetlidir. Mesele omda değildir. Ama Adnan Menderesin, kendisini memleketin başbakanı olarak tanımak istemeyen bazı gazetelere Meclis kürsüsünden serzenişini hatırlıyor da şimdi aynı kimsenin şikâyet mevzuu yaptığı şekilde hareket etmesini yadırgıyoruz.

Bugün çağırılmaya lüzum görülmediğimiz bir toplantının eşine yarın şartlar değiştiğinde ısrarla davet edildiğimiz halde gitmezsek, Adnan Menderesin niçin böyle davrandığımızı kolaylıkla anlıyacağını ümid etmek isteriz.



Menderes ve gazeteciler
Ağır ağır ineceksin
bu merdivenlerden

yısiyle iktidarın en ziyade güvendiği organdı. Bu gazete bütün diğer beslemelerin mecmuundan bir kaç misli fazla satıyor ve piyangosu sayesinde pek çok aileye giriyordu. Bu bakımdan iktidar kendisine ehemmiyet ve-' riyordu. Şimdi ise Yeni Sabahtan beklenilen vazifeler vardı. Muhalefetin seçimlere katılmaması kararı karşısında bilhassa C.H.P. ve onun Genel Başkanı İsmet İnönüye karşı açılacak kampanyada en mühim rolü oynamalıydı. Halbuki hu karardan sonra Yeni Sabah sudan İki başmakale yazmakla iktifa etmiş, bir hüküm vermekten kaçınmıştı. Bunun sebebi vardı.

Maziye bakış

Hem Demokrat Parti da 1946 dan sonra bütün seçimleri boykot etmiş ve bu kararını o zaman parti lideri olan Bayarın bir beyannamesiyle İlân etmişti. Bugün Muhalefetin seçimlere girmeme kararını vatani duygularla bağdaşır görmeyenler acaba o vakit neden seslerini çıkarmamışlardır? Seçimleri boykot sadece Demokrat Partinin imtiyazıdır diye batıl bir iddia her halde ortaya atılamaz. Hülâsa muhalefetin tek ve müttehit bir cephe halinde seçimlere girmemesinin iktidar için ikaz edici bir rol oynayacağından şüphe edilemez.

İşte bu satırlar ve bunun ben' zeri daha niceleri -bunda bir yıl kadar evvel 29 Ağustos 1954 tarihinde Yeni Sabah imzasiyle başmakale olarak neşredilmiş bulunduğu içindir ki Safa Kılıçlıoğlu muhalefetin kararını kötülemekte Ahmet Emin Yalmanın gerisinde kalmış ve gazetesi İktidar tarafından kendisinden

Muhalefetteyim Sanan İktidar

Türkiyede 1958 e kadar' iktidarda kalacak olan parti Demokrat Partidir. Bu sıfatla hükümetleri kuracak, devleti idare edecek parti de odur.

Bu lâfların birer "La Palisse hakikati" olduğu göz önünde tutularak alaya alınması kabildir. Ama bası iktidar sözcülerinin beyanlarını dinledikçe Veya okudukça bu zatların kendi partilerini hâlâ muhalefetteymiş sandıklarına inanmamak da imkânsızdır. Hükümet partileri namına söz söyliyenlerin mesuliyet taşıdıklarını bir an için dahi hatırlarından çıkarmamaları gerekir. Gündelik politika endişe veya mülâhazaları onlara bu lüzumu unutturmamalıdır.

Politikacdar muhalefetteyken, iktidarda olduklarından daha serbestçe söz söylerler. Dilin kemiği olmadığı gibi muhalefetin de vaadlerinin bazen ölçüsü yoktur. Bu yalnız bizde değil, bütün dünyada böyledir ve koca Churchill iktidardan ayrıldıktan sonra Avrupa Birligi mevzuunda en aşırı teklifleri yapmaktan çekinmemiştir. Öyle teklifler ki tekrar mesuliyet mevkiine döndüğünde bunların bir tekini dahi gerçekleştirmek yoluna sapmamıstır. Ama ölçüsüz konuşmak bakımından bizim bazı iktidar sözcülerimizin Sir Winston'u fersah fersah geride bıraktıklarından zerrece şüphe yoktur. Hem de 1958 e daha kocaman üç senenin bulunduğu bir sırada..

Bir iktidar her şeyden evvel son derece ciddî olmak zorundadır. Hükümet partisi namına söz söyliyenlerin lisanlarına itina göstermeleri, uygunsuz veya yakışıksız kelime kullanmamaya itina etmeleri bir zarurettir. İktidarın ağzından çıkan her kelime tartılarak söylenilmelidir, zira o kelimenin bir mesuliyeti olmak gerekir. Aynı şekilde iktidarların vazifesi idare ettikleri millete' İtimat vermektir. Hükümeti ilzam eden beyanlar karşısında vatandaşlar şüpheye düşmemelidir. Halbuki Demokrat Partili bazı hatiplerin hâlâ muhalefetteymişler gibi hafif davrandıklarını görüp de şaşmamak mümkün değildir.

Bir (iktidar, memleketteki muhalefet partilerini vatana hiyanet gibi bir suçla her Allanın günü itham ederse ciddiyetten uzaklaşmış otur. Vatana hiyanetin mânasını Demokrat parti adına konuşanların bilmeleri lâzımdır. Eğer iktidarın elinde muhalefetin, kanunların tarif ettiği şekilde vatana hiyanet ettiğine dair deliller varsa muhalif partiler aleyhinde takibata geçmek icap eder. İktisadi suikast da aynı şekilde çok ağır bir ithamdır. Fakat iktidar namına konuşanlar muhalefetin üç seneden beri memleketin iktisadiyatına suikast yaptığını söylerse onlara "üç seneden beri siz ne yapıyordunuz?" diye sormak vatandaşlar için bir hak olur. İktidar ne hakiki hiyanete veya suikasta göz yumabilir, ama ne de ortada böyle bir durum mevcut değilken bu kelimeleri kullanabiliri bu ithamları yapabilir. Yaparsa her şeyden çok kendi prestijine zarar vermiş olur, zira sözlerini ciddiye alan kalmaz, herkes birbiriyle yüz göz hale gelir. Muhalefet gibi iktidarın da politika mücadelesi yapmasından daha tabii bir şey bulunamaz. Onun da öteki partileri kötülemesi tabii hakkıdır. Ama bu yaparken bir mesuliyet mevkiini işgal ettiğini hatırdan çıkarmamalıdır.

Aynı şekilde idarî veya iktisadi mevzularda beyanatta bulunurken iktidar sözcüleri ölçülü olmak zorundadırlar. Bu sıfatı taşıyan bir zat "Devlet radyosu parti politikasına âlet edilmeyecektir" derse, o radyo o iktidar devam ettiği müddetçe partizan gayelerde kullanılmamalıdır. Bir iktidar sözcüsü "şekere zam yapmıyacağız" dedikten sonra şeker fiyatlarını yükseltmenin ciddiyetle alâkası çok azdır. Yapılan vaadler muhalefetteyken ölçüsüzdür. Demokrat Parti hatiplerinin o sıralarda ceplerinden sigara paketleri çıkarıp bunları millete beş kuruşa, on kuruşa içileceklerini söylemeleri mazur görülebilir. Ama aynı kimseler iktidara geçtikten sonra aynı şekilde harekete devam ederlerse doğru davranmış sayılmazlar. İktidarın ve muhalefetin kollandığı dil birbirinden farklı olmalıdır. Bir muhalefet sözcüsü "bütün altınlarımızın tamamı hakikaten rehinde değilse bunun zararı ancak kendine olur. Ama bir iktidar sözcüsü "altınlarımızın zerresi dahi rehinde değildir" dedi mi milletin altınlarımızın zerresinin rehinde bulunmadığına iman etmesi lâzımdır.

Elbette ki devlet idare etmek, o işi yapanları tenkid etmekten çok daha zordur ve mesuliyet mevkiinde bulunmalım bazı elzem şartları vardır. Bir kısım iktidar sözcülerinin gelişi' güzel konuşmaları karşısında bu hakikat daha iyi ortaya çıkıyor. Demokrat Parti biç şüphesiz başardı bir muhalefet yapmıştır ve bu başarısının karşılığı olarak millet kendisini iktidara getirmiştir. Ama iktidarda da sanki halâ muhalefetteymiş gibi davranırsa seçmenlerin kendisini o kadar başarıyla yaptığı muhalefet vazifesine fiilen de iade edeceğinden zerre kadar şüphe etmemelidir.

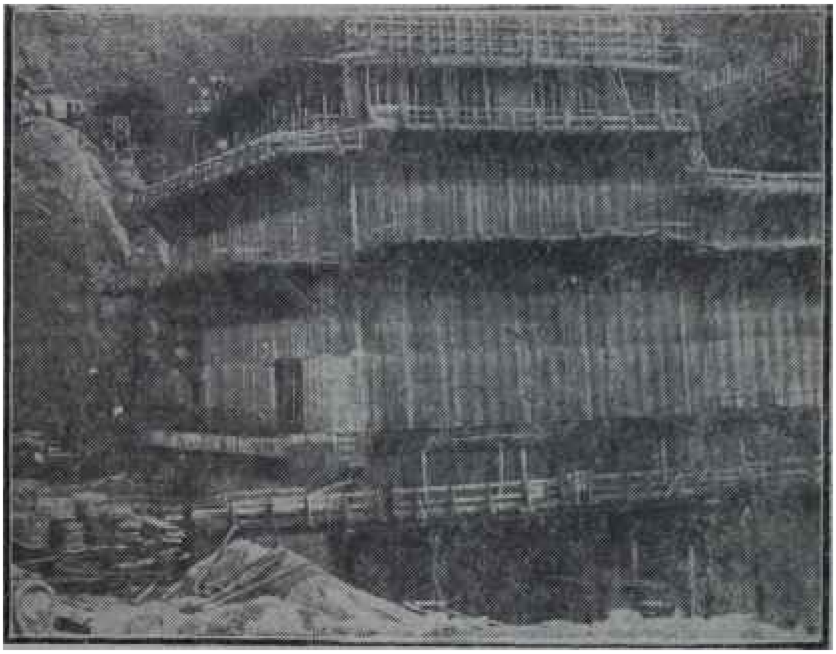
beklenen vazifeyi lâyıkiyle yapamamıştı. Bir yıl evvel Yeni Sabah seçimlere girmeme kararını övmekle kalmamış, Cumhuriyet Halk Partisi Meclisi muhtar seçimlerine katılma kararı alınca onun Genel Başkanına hücum etmiş ve söyle demişti:

... Seçimlere katılmak kararı vermek suretiyle yurdumuzdaki muhalefeti parçaladı ve fazla olarak kendi saflarındaki atılgan, dinamik, maziyle alâkalı olmayan pervasız, genç ve zinde unsurları kırdı.

Şimdi aynı yolda bir karar nasıl kötülenebilirdi? Yeni Sabah, bırakınız seçimlere katılmamayı, Meclisten çekilmeyi bile hararetle tavsiye etmişti. 29 Temmuz 1954 tarihinde bu gazete şöyle diyordu:

Azınlıkta olan siyasi bir parti sarih haklarının ve Anayasayla teminat altına alınmış vatandaş selâhiyetlerinin çiğnendiği kanaatine varır ve hareketlere Meclisteki kuvvetiyle mani olamazsa iktidara, gidişin bütün vahametini hissettirmek İçin Meclisten çekilmeye karar verirse bu niçin kanuni yollardan çıkmak olsun?

Evet, Yeni Sabah bu durumda hakikaten müşkül bir vaziyetteydi. Allahtan ki anlayış sahibi iktidar kendisine hak veriyordu. Bu müsamaha Devlet Bakanı Dr. Mükerrem Sarolun ağzından Safa Kılıçlıoğluna bildirildi. Yeni Sabah başka hizmetler görebilirdi.



Barajlar gezdiriliyor

Yediler, içtiler, gittiler

Bir zavallı adam: İnönü!

Nitekim Safa Kılıçlıoğlunun Ankaraya gelip Dr. Mükerrem Sarol tarafından karşılanışının ertesi günü Zafer gazetesinde üç sütun üzerine, kocaman bir başlık gözleri çekiyordu: Seçime girmeme, mevzuunda C. H. P. nin esbabı mucibesini O Bölükbaşı kaleme almış! Başlığın havadisinin mahreci olarak Yeni Sabah gösteriliyordu. Zafer haberi öylesine benimsemişti ki başmakalesine temel yapmıştı.

Ancak aynı Zafer - ve öteki gazeteler - muhalefetin seçimlere girmeme kararından beri en şiddetli oklarına İsmet İnönüyü hedef yapmışlardı. Cumhuriyetçi Millet Partisi ve Osman Bölükbaşı ikinci plânda kalıyordu. Ortada'bir tenakuz vardı. Mademki İsmet İnönü zavallı bir adamdı, C.H.P. nin seçimlere katılmama esbabı mucibesini bile C.M.P. nin lideri kaleme almıştı o halde hücumların ona yapılması gerekirdi. Başbakan da bir tarihte İnönüyü "eline tutuşturulan yazıları Mecliste okumakla" itham etmemiş miydi? Mademki C.H.P. nin Genel Başkam böyle şu veya bu tarafından idare edilen yumuşak bir zattır, iktidarın organları niçin mütemadiyen onun ihtirasından, kininden, kötü politikasından bahsediyorlardı? Oklarını İnönüyü "idare edenler" e çevirmek icap etmez miydi? Doğrusu istenilirse iktidar kendi sözüne inanmıyordu. C.H.P. Genel Başkanını Nihad Erimin çekip çevirdiği yolundaki maksatlı dedikodulara kananların şu son aylarda nasıl bir hayal sukutuna uğradıkları ortadaydı.

Yeni kampanya da tutmadı, nitekim Osman Bölükbaşı Yeni Sabahın havadisini gene Yeni Sabahta tekzip ediverdi.

Değişen program

Basm toplantısı Pazartesi günü sabahleyin ona konulmuştu. O gün hususi bir uçak İstanbul gazetecilerinden bu toplantıya davet edilenleri Sekizde Yeşilköyden alacak ve dokuz buçukta Ankaraya getirecekti. Gazete sahipleri derhal Başbakanlığa gidecekler ve Adnan Menderes tarafından kabul edileceklerdi. Hattâ toplantının saat bire kadar süreceği dahi bildirilmişti. Pazartesi sabahı Yeşilköyden sekizde kalkmayı pek zevkli bulmayan bir kısım gazeteciler - meselâ Cihad Baban - pazar akşamı ekspresle Ankaraya hareket etmişlerdi.

Fakat Pazar akşamı bir sürpriz oldu. Başbakan Adnan Menderes derhal- görüşmeyi muvafık bulmadı. İktidar bir defa daha karar değiştirmişti. Muhalefetin seçimlere girmemesi evvelâ büyük bir hiddet doğurmuştu; bu hiddetin, şiddete yol açacağı da tabiiydi. Hakikaten Yeni Sabaha Ankaradan verilen haber doğruydu. Adnan Menderesin seçimlere girmeyen partileri kanuna aykırı hareketle suçlandıracağı yakınlarınca biliniyordu. Başbakanı bazı yakınlarının o yana ittikleri de tahmin olunabilirdi. Ama geçen bir kaç *gün* zihinlere sükûnet verdi, şiddet tedbirlerinden en ziyade iktidarın zarar gö--çeği tezi kabul ettirilebildi. Demokrat Parti muhalefetin kararım umursamamalıydı. Her parti istediği gibi hareket edebilirdi. Seçimler yapılacaktı. Giren girebilir, girmeyen girmezdi. Türkiyede kurulu 28 tane parti mevcuttu. Bunların içinden yok Radikal partiymiş, yok Köylü Partisiymiş, yok Vatan partisiymiş bir çoğunun seçimlere katılması temin edilebilirdi.

İktidarı muhalefetin kararının hariçteki akisleri de düşündürmüyor değildi. Türkiye bir camianın içindeydi ve her şeyden çok bir demokrasi manzarası gösterdiğinden itibar görüyordu. Hüseyin Cahid Yalçının hapse atıldığından bu yana demokrasimiz hakkında dostlarımızda ciddi Şüpheler başlamıştı, Hüseyin Cahid Yalçın hadisesini başka gazetecilerin mahkûmiyetinin takip etmesi aleyhimizdeki ' havayı ağırlaştırmıştı. iktidar bunu kolaylıkla önliyebilirdi, memleketin içindeki şartları normalleştirmek onun elindeydi. Halbuki bunu yapacak yerde muhalif partilerin seçimlere dahi iştirakini imkânsız hâle sokan bir havayı "vatan sathında" devam ettirmiş, hattâ daha boğucu hale sokmuştu. Ama şimdi Yeni Sabahın bir yıl evvel söylediği gibi vaziyetin vehametini idrak ediyordu. Muhalefetin kararı aleyhinde yazı kaleme alanların hangi sebepler altında hareket ettikleri de, doğrusu istenilirse Adnan Menderes gibi çok zeki bir kimsenin meçhulü olamazdı. Bu yazılara inanılmasını elbette ki isterdi ama, kendisinin inanmasına - bu yazıları yazanları mükemmel şekilde tanıdığından - imkân yoktu. Nitekim Cumhuriyet gibi, Hürriyet gibi gazeteler havadis kısımlarının haricinde meseleye bir tek satırla dahi temas etmeye yanaşmamışlardı.

Bu, onların hakiki fikirlerini Adnan Menderese ispat ediyordu.

Muhalefetin kararının pek çok Demokrat çevrede bile müsbet karşılandığı ortadaydı, zira bu çevreler de gidişten şikâyetlerini Başbakana muhtelif vesilelerle duyurmaya çalışmışlardı. Adnan Menderes huzursuzluğun mevcudiyetini, hattâ sebeplerini biliyordu. Nitekim Nihad Erime:

"— Ben de üzülüyorum, ben de memnun değilim. her şeyi düzeltecek, her şeyi istediğiniz gibi yapacağım. Ama beni rahat bırakın, benim üstüme varmayın. Zaman verin, mesafe verin" dediği Nihad Erim tarafından arkadaşlarına bildirilmemiş miydi?

Şimdi iktidar bir kararsızlık içindeydi. Gazeteciler Ankarâya davet edilmişlerdi, halbuki Başbakan konuşmak niyetinde değildi. Başbakanın Cumhurbaşkaniyle birlikte 5 Ağustosta büyük bir geziye çıkacağı radyolarla ilân edilmişti, arkadan tehir olunmuştu. Muhalefetin seçimlere iştirak etmeme kararı şiddetli bir kampanyaya yol açmıştı. Sonra bu kararın umursanmaması, tezi galebe çalmıştı.' Bakanların radyolardan yaptıkları konuşmalara da Pazartesi akşamı ara verilmişti.

Basın toplantısı iklimi

Ankrada toplanan gazeteciler için bir "basın toplantısı iklimi" hazırlanması nihayet muvafık bulundu. Memlekete getireceği demokrasi için evvelâ, bir iklimi şart gören iktidarın, başbakanın basın toplantısı için buna lüzum görmesi tabiiydi. Pazartesi günü Adnan Menderes heyeti başbakanlıkta Bakanlar Kurulunun toplandığı odada kabul etti. Yumurta şeklindeki masanın başında başbakan oturuyordu, bir taraftan Bayındırlık Bakanı Kemal Zeytinoğlu, diğer tarafında Tekel Bakanı Emin Kalafat vardı. Toplantıda Fuad Köprülü, Fatin Rüştü Zorlu, Mükerrem Sarol, Celâl Yardımcı da hazır bulunuyordu. Ankara Valisi Kemal Aygün Başbakanın sağ gerisinde yer almıştı. Gazetecilerin içinde en muteber yer Peyami Sefa tarafından işgal ediliyordu. Peyami Sefa geçen seneden bu yana iktidar nezdinde prestijini pek yükseltmişe benziyordu. Geçen yıl başbakanın Yeşilköyde verdiği yemekli bir basın toplantısında üstad davet edilmediği halde görünmüş, bunun üzerine soğuk bir hava esmiş, o sıralarda gözde mevkii işgal eden Ahmed Emin Yalman tarafından dışarıya çıkartılmıştı. Şimdi ise başbakan kendisine bakanlardan sonra gelen ilk iskemleyi ikram ediyordu.

Adnan Menderes kısa konuştu. Gazetecilere, davetine icabet ettiklerinden dolayı teşekkür etti, sonra onları kalkınmamızın delillerini görmeye çağırdı. Doğrusu istenilirse bu davet pek az kimseyi tatmin etti. Pazartesi günü Ankaradaki imar faaliyeti görülecek, müteakip iki gün Sarıyar ve Hirfanlıya gidilecekti. Başyazarlar bunun için mi getirilmişlerdi? Halbuki başbakana soracak bir çok sualleri vardı ve bunların ekserisi hiç kimsenin inkâr etmediği kalkınmamızdan ziyade herkesin şikâyet ettiği demokratik rejimimize aitti. Fakat Adnan Menderes toplantıda kendisine sual sorulmasına müsaade etmedi. Gazetecileri bizzat gezdirecekti. Yolda başbaşa bütün meseleler görüşülebilirdi. Gezintiler sona erdikten sonra klasik bir basın toplantısı yapılabilirdi. Şimdi gazeteciler tenkid edildiği bildirilen kalkınmamızı gözleriyle görmeliler, geldikleri yerlere döndüklerinde bunu müdafaa etmeliydiler. Öyle anlaşılıyordu ki iktidar cicilerini göstermek istiyen sevimli çocuklara benziyordu. "Gördüm yavrum, onları gördüm, biliyorum, Sen asıl..." diye ağız açıldığında göze başka bir cici sokan çocuklar' gibi İktidar da kalkınmamızın delili olarak ileri sürülen inşaattan başka bir şey üzerinde durmak istemiyordu. Nitekim, bu "bize mahsus" basın toplantısının sonunda Ankara Valisi Kemal Aygün başyazarları aldı ve bütün Ankarayı dolaştırarak girişilen inşaat faaliyetini gösterdi. Bu sırada bir çok kimsenin aklından şu sual geçiyordu:

"— Bunun için Ankarâya gelmeye lüzum var mıydı?

Halbuki o şurada "Basın toplantısı iklimi" hin hazırlanmakta olduğunu bilmiyorlardı. Demokrasinin ikliminden sonra, basın toplantısının iklimi...

Hususi hasbıhaller

Adnan Menderesin söylediği tahakkuk etti. İç politika meseleleri hususi hasbıhallerde ortaya döküldü. Başbakan iki gün müddetle parti parti gazetecileri otomobiline, sofrasına aldı ve onlara Demokrat Partinin görüşlerini izah etti. Yalnız bunları bir beyanat olarak söylemiyor, kendilerine İngilizlerin tabiriyle "background" hazırlıyordu. Yani bu malûmat bir temel olacak, gazetecilerin görüşlerini aydınlatacak, yazılarını o sözlerden ilham alarak yazacaklardı. İki günlük gezintiler esnasında gazeteciler arasında ufak kıskançlık vakaları oldu. Başbakanın il» lâ yakınında olmak isteyenler o yerler başkaları tarafından işgal edilince alınıyorlardı. Fakat Adnan Menderes bu gibileri o kendisine has sevimli tavırlariyle mükemmel şekilde idare etti, herkese mavi boncuğun kendisinde olduğu hissini vermeye muvaffak oldu. Bir tek büyük tatsızlık, Çubuk gazinosunda Kemal Aygünün ziyafetinin ortasında yağmurun boşanmasıydı. O yemekte Adnan Menderes iki yanına Peyami Safa ile Hâili Lûtfi Dördüncüyü almıştı, öteki başyazarlar yuvarlak masanın etrafndaydılar. Ziyafette bütün bakanlar, bir çok milletvekili, yüksek memurlar da hazır bulunuyordu.

İktidar görüşü hususi hasbıhalerde ortaya çıktı. Başbakana göre seçimler dürüst yapıldığı halde seçimlere boykot kararı vermek bir **tek** gaye taşıyordu: memleketi yabancılara jurnal etmek. 1946 dan sonra D. P. de seçimleri boykot etmişti **ama** 1946 seçimleri ortadaydı. Şimdi o neviden yolsuzluklar oluyor muydu? Sandık mı kırılıyordu? Rey mi çalınıyordu? O halde muhalefetin seçimlere iştirak etmemesinin manası ney-, di ? Kalkınmamız Demokrat Partinin değil, milletin malıydı. Yarın müreffeh, ileri bir Türkiye gerçekleşecekti. Muhalefet bunu sabote" etmek istiyordu. Fakat iktidar, eserini korumak azmindeydi.


C. H. P. Meclisi de seçimlere girmemeğe karar verdi

Menderes'in Başkanlığında yapılan Kabine toplantısında muhalefetin seçime katılmamak kararı da incelendi

C.M. Partisi dün seçimlere girmemeğe karar verdi

Bölükbaşının riyasetinde toplanan Parti Genel İdare Kurulu 10 saat müzakereden sonra vardığı bu kararın mucib

Bomba tesiri yapan havadis
infilâkın ilk neticesi: şaşırrma

Başbakanın yanıldığı nokta

Başbakanın samimi olarak bu kanaatte bulunduğuna şüphe yoktu. Demek ki bir çok noktada samimi surette yanılıyordu. Demokrasi sadece serbest seçim demek olmadığı gibi serbest seçim de sadece ve sadece rey çalmamak, sandık kırmamak demek değildir. Serbest seçimin serbestliği seçim gününe inhisar ederse o aslında baskı altında bir seçim demektir. Bir seçimin serbest olması için ona hazırlık safhasında bütün partilerin aynı şartlar altında çalışma imkânlarına sahip olmaları gerekir. Halbuki iktidar sözcüleri öyle sözler söylemektedirler ki bunların onda biri bir muhalefet hatibinin ağzından çıksa o zat ömrünün geri kalan kısmını hapishanede geçirir. Şimdiye kadar muhalefeti ağza alınmıyacak kelimelerle itham edenler hakkında kullanıldığında kıllarını dahi mamıştır. Savcılar iktidar hakkında sarfedilen veya yazılan kelimelere karşı son derece hassas bulundukları halde aynı kelimeler muhalefet hakkında kullanıldığında kıllarını dahi kıpırdatmamaktadırlar. İktidar radyoyu istediği gibi kullanmakta, Arjantinde bile muhalefetten esirgen - miyen konuşma hakkını bizim iktidar muhalefetten esirgemektedir. D.P. ye göre bir memlekette "hürriyet yoktur" denilebiliyor mu, o memlekette hürriyet var demektir. Bu yanlış bir telakki, bir sofizm adan başka şey değildir. Nitekim Arjantinde muhalefet lideri radyoda konuşmak fırsatını bulur bulmaz memlekette hürriyet olmadığını haykırmıştır. Şimdi bunun karşısında Arjantin bir demokrasidir mi diyeceğiz?

Seçim günü suç işlememek seçimlerin serbestliğini ispat etmez. Seçimlere tekaddüm eden günlerde de kanunlara aykırı hareketlere müsade etmemek gerekir. Halbuki 1954 seçimlerinin arefesinde bizzat Cumhurbaşkanının ve Başbakanın yaptıkları konuşmalar Yüksek Seçim Kurulu tarafından kanuna aykırı bulunmuştur. Buna karşı hükümet o kurulu teşkil edenlerin tekaütlük süresini 30 yıldan 25 yıla indirmekle iktifa etmiştir.

Basının hali malûmdur. Bir yandan kanunların, bir yandan bunların garip tatbikatının, nihayet kâğıt tevzii sisteminin gazetecilerin vicdanları üzerinde yaptığı tesiri hiç kimse inkâr edemez. Basının tamamiyle serbest olmadığı bir memlekette ise seçim günü sandıkların kırılmaması, reylerin çalınmaması hiç, ama hiç bir mâna ifade edemez. Nihayet toplantı hürriyetine elveda dendiği artık anlaşılmış değil midir?

Başbakan Adnan Menderes, belki de bu neviden sualler kendisine sorulmasın, bu neviden hakikatler hatırlatılmasın diye iklimli basın toplantısına hükümeti tenkid eden gazetelerin temsilcilerini çağırmamayı daha uygun bulmuştu.

Kıbrıs Meselesi



Fatin Rüştü Zorlu
Cevizi kırabilecekler mi?

Çetin bir ceviz

Bu ayın sonunda Londrada Türkiye, İngiltere ve Yunanistan temsicileri her üç memleket için hayati ehemmiyette bir mesele olan Kıbrıs işini görüşmek üzere bir masanın etrafına oturduklarında bizim Saint James sarayı nezdinde bir Büyük Elçimiz ya İngiltereye müteveccihen yola çıkmış bulunacaktır, ya da ancak varmış olacaktır. Şu satırların yazıldığı sırada Türkiyenin Londradaki Büyük Elçiliği fiilen münhaldı. Hem de uzun aylardan beri.. Oradaki gündelik işleri ise sadece bir maslahatgüzar, isminin de işaret ettiği gibi tedvir ediyordu. Fakat Foreign Office ile karşı karşıya gelip selâhiyetle söz söyliyecek bir Büyük elçimiz mevcut değildi. İngiltere bu!. İki ittifakla bağlı bulunduğumuz ve Kıbrıs meselesini beraberce halletmek zorunda olduğumuz bir memleket. Dünyanın üç büyük devletinden biri. Oraya şu ana kadar bir temsilci gönderememiş, bir temsilci seçmek için aylarca vakit bulamamış Dışişleri Bakanlığımızın halini hiç bir şey bu hakikatten daha iyi gösteremez.



Ethem Menderes
Eksikleri : muhalefetin desteği

Hüseyin Ragıp Baydurun vefatından bu yana üzerinde pek çok kimsenin gözü bulunan Londra Büyükelçiliği için bir sürü isim ortaya atılmıştı. Bunların içinde ancak fantezi diye vasıflandırılabilecek tahminler bulunduğu gibi - meselâ Osman Kapaninin bile o diplomatik vazifeye tayin olunacağı ileri sürülmüştü - hakikaten böyle bir mevkie liyakatini ispat etmiş Amiral Aziz Ulusanın veya Seyfullah Esinin adları da geçmişti. Bu arada köprülerin altından bol bol su aktıktan sonra nihayet Bonn Büyükelçimiz Suad Hayri Ürgüplünün üzerinde durulduğu anlaşılmış, kendisi için agreman istenmişti. Suad Hayri Ürgüplü dış politikayla 1950 yılında Demokrat Parti listesinden müstakil milletvekili çıktıktan sonra meşgul olmaya başlamış, Avrupa Konseyinde stajını geçirerek İstişarî Meclisin Başkan Vekilliğine kadar yükselmiş, liyakatini kısa zamanda ortaya koymuştu. Bonn'daki mesaisi de memnuniyet verici olmuş, mevcut imkânlar, daha doğrusu imkânsızlıklar içinde varlık göstermeyi bilmişti. Londra Büyükelçiliği için bir tek - ama son derece mühim - eksikliği vardı: İngilizcesi. Suad Hayri Ürgüplünün İngilizcesi diplomatik bir görüşmeyi başaracak seviyede değildi. Gerçi Büyükelçilerin bulundukları memleketin lisanını mutlaka mükemmel şekilde bilmeleri şart değildir ama bu, İngilterede adeta bir mecburiyet, daha doğrusu ingilizceyi çok iyi konuşmamak büyük bir handikaptır.

Allahtan İngilizler ilgilizce bilmeyen bir Büyükelçiye de çoktan razıydılar. Ama biz, tayini aylardan beri geciktirmiştik. Hem de Kıbrıs meselesine ait görüşmelerin hazırlıkları en hararetli safhaya girdiği halde..

Yunanlıların gayreti

Halbuki her şey gösteriyordu ki Yunanlılar bu işi kendi lehlerine bir an evvel bitirmek için müthiş bir gayret sarfediyorlardı. Açtıkları kampanya neticesinde İngiltereninki dahil hemen bütün dünya memleketlerinin umumi efkârını kendi taraflarına çekmeğe muvaffak olmuşlardı. Üstelik Ağustos ayı içinde Yunanistanın Birleşmiş Milletler nezdindeki temsilcisi Palamas teşkilâtın genel sekreteri Hammarskjöld'ü ziya-

ret ediyor ve 20 Eylülde çalışmalarına "başlıyacak olan Genel Kurulun gündemine Kıbrıs meselesinin alınmasını resmen talep ediyordu. Bilindiği gibi Yunanistan bu talebin eşini geçen yıl da yapmış, fakat Genel Kurul 50 lehte, *9* aleyhte ve 8 çekimser oyla meselenin 'şimdilik" görüşülmesinin doğru olmadığına karar vermişti.

. Yunanlılar bu sefer Birleşmiş Milletlerin kararının başka türlü olacağını ümid ediyorlardı. Tabiî neticenin üzerinde Londra Konferansının büyük tesiri olacaktı. Ama Atina hükümeti bu konferansa müsbet niyetlerle gitmiyordu. Kıbrısın faal papazı Makarios Yunan görüşüne tercuman olmuş ve Kıbrıs meselesinin ancak Kıbrıslılarla müzakere suretiyle halledilebileceğini bildirmiş, Türklerin söz hakkı olmadığını söylemişti. Bu gösteriyordu ki Yunanlılar Londrada uzlaştırıcı bir formülü dahi kabul etmiyecekler ve Kibrisin kendilerine teslimi üzerinde ısrar edeceklerdir. Londra Konfransı böylece bir hal yolu bulmaksızın dağılınca Birleşmiş Milletler meseleyi ele almaya kendilerini mecbur addedeceklerdi. Geçen defa Amerika Yunanistanı desteklememişti, Atina hükümeti bu defa Washington'un rıza göstereceğini veya hiç olmazsa tarafsız kalacağını sanıyordu. Yunanistana gelen haberler bu merkezdeydi.

Yunan hükümeti kendisine çizdiği yolda düpedüz ilerliyor ve her şeyi bir plân, bir program dahilinde yapıyordu. Atinada hâkim olan ana fikir şuydu: Bir yandan dünya efkârı umumiyesini kendi tarafımıza çeker, diğer taraftan Kıbrısta ingilizlere rahat, huzur vermezsek önünde- sonunda Ada bize kalacaktır. Bu tezin esas itibariyle doğru olduğunda zerrece şüphe yoktu. Yunanlılar gayet iyi anlamışlardı ki demokrasilerde hakiki hâkim halktır. Onun fikri çelindi mi, hükümetlerin mukavemet etmesine imkân yoktur. Bu paroladan hareket eden Yunanlılar çok kesif bir kampanya neticesinde kendilerine hararetli taraftarlar bulmuşlardı. A-

Onlarda ve Bizde

İnsanlar gibi rejimler de bir takım nimetlerin kefaretini ödemek zorundadırlar. Bazen hakikaten masum kimseler rejimin selâmeti ve iyi İşlemesi için kurban edilmek mevkiinde kalabilirler..Totaliter idarelerde kurban olmak canını veya malım vermektir. Demokrasilerde ise sadece mesuliyet mevkiini terketmektir. O mevkilerde bulunanların üzerinde en küçük bir tozun dahi bulunmaması rejimin en esaslı şartıdır ve her şeyden, istisnasız her şeyden daha mühimdir.

Bu hafta "Dünyada Olup Bitenler" sayfalarımızda günlerden beri bütün Amerikayı meşgul eden ve henüz kapanmamış bir hadisenin geniş tafsilâtını bulacaksınız. Bu hadise "Talbott hadisesi" dir. İsmi etrfında kopan gürültü karşısında Başkan Eisenhower'in şahsî dostu olan Amerika Hava Kuvvetleri Bakanı istifasını vermiş ve bu istifa Başkan tarafından kabul **edilmiştir.**

Amerika iki büyük partinin iktidara gelmek için birbirleriyle şiddetli şekilde mücadele ettiği bir memlekettir. Demokratlar Cumhuriyetçi Partinin, Cumhuriyetçiler Demokrat Partinin zayıflamasını can-ı gönülden temenni eder ve bu yolda hiç bir fırsatı kaçırmamaya bakar. Diğer taraftan Başkan Eisenhower başka demokrasilerdeki devlet, hattâ hükümet başkanlariyle kıyas edilmiyecek kadar geniş selâhiyetlere sahiptir ve mesai arkadaşlarını bizzat seçmek hakkını Anayasa gereğince elinde tutmaktadır. Talbott ne ile itham olunuyor? Hareketlerinde gayrı kanunî bir cihet bulunduğu tesbit edilmiş değildir. Sadece bir takım kimseler - senatörler ve gazeteciler - bakanın bakanlık nüfuzundan faydalanarak ortağı olduğu bir şirkete • menfaat sağladığını ileri sürmektedirler. Bakanlık nüfuzundan faydalanış şekli gayrı kanunî olmıyabilir, sağlanan menfaat da böylece gayrı meşru bir menfaat sayılmamak icap eder. Buna rağmen Amerikan demokrasisi âmme vazifesi yüklenmiş bir şahsın bu şekildeki hareketi hazmetmemiş ve onu çekilmeye icbar etmiştir. Talbott kendisini kurtarmak için alâkalı bulunduğu şirketteki hissesini elden çıkarmıştır, fakat derin surette rencide olan halk efkârını o yoldan tatmin etmek imkânsızdı. Nitekim bakan bakanlıktan istifaya mecbur kalmış ve yakın dostu olan, ihtimal ki ideal arkadaşı bulunan Başkan Eisenho\ver bu istifayı kabul etmişti?

"Talbott hadisesi" karşısında bundan bir müddet evvel memleketimizde cereyan etmiş olan "Türk Sesi gazetesi hadisesi" ni hatırlamamaya imkân yoktur. Hükümetin basın işlerini tedvire memur bir Devlet bakanı aynı zamanda bir gazetenin fiilî sahibi bulunuyordu. Bu gazetenin bir Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından bazı ilkokullara resmen abone yapıldığını bildiren bir tamim ele geçirildi ve neşredildi. Hiç kimse bahis mevzuu bakanın bakanlık nüfuzunu gayrı kanuni bir şekilde kullandığını iddia etmiyordu, biç kimse gazete sahibi sıfatiyle bakanın sağladığı menfaatin gayrı meşru bir menfaat olduğunu ileri sürmüyordu. Ama ortada bir hakikat vardı: bir bakanın gazetesine başka bir bakanlığa bağlı resmî daireler abone olmuşlardı. O zamanlar, böyle bir durumun demokrasilerde umumî efkârı derki surette rencide ettiği hatırlatılmış, bakanın çekilmesi gerektiği prensibi müdafaa edilmişti. Bakan ise gazetesinin sahipliğini birisine devretmekle iktifa etmişti. Hükümetçe -başka bir muamelenin yapıldığını hatırlamıyoruz. Ne bir tahkikat komisyonu kurulmuş, ne meselenin cereyan tarzı hakkında malûmat verilmiş ve ne de Parti Gurubunda müzakere açılmıştır.

Şimdi böyle bir hadisenin demokrasilerde umumi efkârı hakikaten rencide ettiği "Talbott hadisesi" sayesinde ispat olunmuş bulunuyor. Eisenhower çok güzel söylemiştir; bir demokraside gayrı kanuni hareket etmemiş olmak amme vazifesini muhafazayı haklı gösteremez. Ortada, hesaba katılması gereken başka hususlar mevcuttur. Amerikada hiç kimse böyle bir istifanın muhalif partiye fayda sağlıyacağı noktası Üzerinde durmamıştır. Başkan Eisenhower yakın dostunu muhafazayı bir an hatırına getirmemiştir. Bilâkis umumi efkârı tenvir için derhal tahkikat açılmış, Talbott'un ortak bulunduğu şirketten ayrılması kâfi görülmiyerek bakanlıktan istifası temin edilmiştir. Ortada bir suçun bulunmadığı da aşikârdır. Ama inkârı gayrı kabil başka bir hakikat meşru da olsa bir bakanın resmi vazifesinin sağladığı nüfuzu - gene meşru yoldan - kullanarak kendisine menfaat sağlamasının veya bu menfaatin sağlanmasının demokrasilerde tecviz edilmediğidir. Nitekim Amerikada demokrasinin icabı yerine getirilmiş, Talbott çekilmiştir. Bundan Cumhuriyetçi Parti sadece kendi hesabına fayda sağlamış, bundan sabık Hava Kuvvetleri Bakanı sadece kendi hesabına şeref kazanmış, bundan Amerikan demokrasisi sadece kendi hesabına kuvvet bulmuştur.

Amerikada ileri sürülen iddia bir tarafa bırakılarak iddiayı ortaya atanlar muhalefetin ajanları olarak suçlandırılamazlar miydi, Amerikada Başkan Eisenhower'e "Hava Kuvvetleri Bakanı da kim oluyor, asıl istenilen sizin kellenizdir" denilemez miydi, Amerikada gayenin Hava Kuvvetleri Bakanının şahsında Cumhuriyetçi Partiyi yıpratmak olduğu ileri sürülerek Cumhuriyetçi milletvekilleri susturulamazlar mıydı, Amerikada Talbott her ne pahasına olursa olsun tutulamaz mıydı ? Bütün bunlar elbette ki yapılırdı.

- Yapılırdı ama o zaman Amerikadaki rejimin adı demokrasi olmazdı.

merikada New York Time, Fransadâ Le Monde gibi "gazeteler Yunan tezini tutuyorlardı. Hattâ İngilterede bırakınız işçi basını, liberaller ve bir kısım Muhafazakarlar bile Yunanis - tanın hiç olmazsa kısmen haklı olduğunu yazıyorlardı.

Diğer taraftan Adadaki ingilizler sanki diken üzerindeydiler. Her gün patlayan bombalar rahat huzur bırakmıyordu. Kıbrıs Mau-Mau'lar diyarına dönmüştü, İngilizlerin ise bombadan hiç, ama hiç hoşlanmadıkları yakın tarihin ispat ettiği.bir hakikatti. Karışıklığın önüne geçilmez hal aldığı yerlerden Büyük Britanya son yıllarda daima tası tarağı toplamış ve kararı mahallî halka bırakarak çekilmişti. Hindistanda böyle olmuştu, Filistinde böyle olmuştu, Süveyşte böyle olmuştu. Hiç kimse İngilterenin bir gün Süveyşten ayrılacağına ihtimal vermiyordu. Fakat bir Muhafazakâr hükümet bu kararı almaktan çekinmemişti. Yunanlılar Süveyşi bırakan İngilterenin zora gelince Kıbrısı kendilerine bırakacağından emindiler ve bütün plânları o durumu yaratmağa müteveccihti.

Ya biz?

Londra Konferansına bir kaç haftanın kaldığı şu sırada vaziyetimizin Yunanlılar kadar avantajlı olmadığı görülmektedir. Kıbrıs meselesinde de, Yunanlıların uzun vadeli plânlarına karşı gündelik bir politika takip etmemiz hali hazırın bu durumunu yaratmıştır. Dünya umumi efkarım kendi haklı davamıza ısındıramamış Olmamızın başlıca sebebi İç kavgalar arasında bu meseleye lâyık olduğu ehemmiyeti vermemiş bulunmamızdır. AKİS bir kaç hafta evvel iktidara, bu meselede muhalefetin de desteğini haiz olmanın bizim için nasıl bir kuvvet olacağını hatırlatmayı vazife bilmişti. Halbuki bu yapılacak yerde iç politika gürültüsünün her yere hâkim olmasına yol açan bir kampanya bütün şiddetiyle devam ettirilmiştir. Türk partileri memleketimiz için hayatı olan bu meselede müttehid bir manzara arzetseler davamızın müdafaası elbette ki kolaylaşır, kendimize büyük bir kuvvet sağlarız.

Kıbrıs kampanyasında. Yunanlılar davalarında tamamiyle haksız oldukları halde bizi fersah fersah geride bırakmışlardır. Onlara süratle yetişmek zorundayız. Aksi halde Adanın, üzerindeki yüz bin Türkle kaybına şahit olmak gibi acı bir vaziyet karşısında kalabiliriz. Londra konferansına Türkiye namına Dışişleri Bakan vekili Fatin Rüştü Zorlu ile Milli Savunma Bakanı Ethem Menderesin iştirak edecekleri anlatılmaktadır. Onların yanma muhalefet partilerinden birer delege vermek son derece isabetli bir hareket olacaktır. Batı, memleketlerinden istedikleri zaman misal vermek merakında olanlar Amerikadaki iktidarların daima muhalif partiden dış politika müşaviri kullandıklarım hatırdan çıkarmamalıdırlar.

Şimdi iktidar, iç politika meseleleri dolayısiyle adeta kanlı bıçaklı olduğu muhalefete memleketin yüksek menfaatlerini ilgilendiren bu meselede her türlü partizan görüşü unutup elini uzatabilecek mi? önümüzdeki günler Demokrat Parti için bir olgunluk imtihanı yerine geçecektir. Tekrar ediyoruz: Kıbrıs meselesinde çok kuvvetli bir durumda olmak zorundayız, aksi halde istisnasız hepimizi kedere garkedecek bir sürprizle karşılaşabiliriz. İngilterenin Adayı en umulmadık zamanda terk zorunda kalıp çekilmesi sürprizi bizi gafil avlamamalıdır. Propaganda sahasında Yunanlılara kaptırdığımız mesafeyi son süratle kapamalı ve milletçe müttehid bir manzara almalıyız. Bunu partizan düşüncelere, hislerine, hırsına kapılarak ihmal edecek bir iktidarı millet asla affetmiyecektir.

Üniversite

Biri daha

Ağustos ayının başında İstanbul Üniversitesi senatosu aşağı yukarı fevkalâde bir toplantıya çağırıldığında gündeminde tatsız bir madde bulunuyordu. Milli Eğitim Bakanlığından bizzat bakan Celal Yardımcı'nın imzasını taşıyan bir yazı Rektörlüğe gelmişti. Bu yazıda Senatonun İktisad Fakültesi doçentlerinden Osman Okyar hakkındaki mütaleası soruluyordu.' Celal Yardımcı Osman Okyarı bakanlık emrine almak kararındaydı. Fakat kanun böyle bir karardan evvel bakanı öğretim üyesinin mensubu bulunduğu Üniversitenin Senatosundan mütalea almaya mecbur ettiğinden Celal Yardımcı bu yazıyı yazmıştı. Yoksa aslında Senatonun fikrinin bir kıymeti yoktu. Kanuna göre asıl selâhiyet sahibi olan bakandı. Senato müsbet kanaat de izhar etse Celal Yardımcı istediği öğretim üyesini bakanlık emrine almak hakkına sahipti. Elbette bir meseleyi, milletin serbest iradesiyle iş başına gelmiş bir iktidarın Milli Eğitim Bakanı dört buçuk profesörden daha iyi bilecekti; Nitekim bundan tam bir yıl önce de Ankara Üniversitesi profesörü Bülent Nuri Esen Ankara Üniversitesi Senatosunun müsbet mütaleasına rağmen aynı Celal Yardımcı tarafından "görülen lüzum üzerine" bakanlık emrine alınıvermişti. Anlaşılan şimdi sıra doçentlere gelmişti.

Osman Okyarın suçu son derece vahimdi: kalkınmamıza, bugünkü halile inanmıyordu, inanmamakla kalmıyor, bunu Cumhuriyet gazetesinde neşrettiği ilmî makaleleriyle umumî efkâra ilân da ediyordu. Hele Amerikanın '300 milyon dolarlık kredi talebimizi reddetmesi üzerine kaleme aldığı bir makale adeta vatana hiyanet sayılmıştı. Osman Okyar bunda kalkınma adı verilen iktisadî hamleyi bir, iktisatçı gözüyle -inceliyor ve bugünkü prensipler, daha doğrusu prensipsizlik muhafaza olunduğu takdirde verilecek her paranın çarçur olacağını ortaya koyuyordu. Evet, bu genç doçentin suçu son derece büyüktü. Demokrat Partinin medarı iftiharı, göz bebeği, her türlü antidemokratik hareketinin zırhı kalkınmamıza inanmıyordu.

Osman Okyar, Serbest Fırkanın kurucusu Fethi Okyar'ın oğludur. Osman Okyarı tarif etmek gerekirse, iki kelimeyle "ilim adamı" demek lâzımdır. Tahsilini Avrupada tamamlamış, Oxford'u bitirmiş, uzun müddet Pariste çalışmış, memlekete döndüğünde akademik kariyere intisap ederek evvelâ asistan, sonra doçent olmuştu. Millî gelirin tesbitiyle vazifeli komisyonda kendisine yer verilmiş, ilminden istifadeye çalışılmıştı. Fakat hakiki ilim adamlarının doğru bildiğini söylemek merakları vardır. Batılı mânasiyle bir iktisatçı olan Osman Okyar da kalkınma adı verilen iktisadî hareket hakkındaki fikirlerini saklamayı memlekete karşı vazifesini yapmamak saymış, son derece ilmî, son derece efendice ve ağır başlı makalelerle bunları duyurmuştur. Yazı yazdığı gazetelerin Cumhuriyet ile Forum olduğunu söylemek genç ilim adamının makalelerinin, tonu hakkında bir kanaat vermeye yeter. Fakat kalkınmanın gerçek bir kalkınma olmadığı kanaatinde bulunduğundan yazıları makbule geçmemiş, makbule geçmek bir yana Ankaranın şimşeklerini üzerine çekmişti, işte şimdi, hürriyetlerin tam olarak bulunduğu iktidar tarafından ilân edilen 1955 Türkiyesinde bir Üniversite hocası fikrinden dolayı cezalandırılıyordu. Halbuki Osman Okyar bazı sözde ilim adamları gibi iktidarı inanmadığı halde övmüş olsaydı aynı Celâl Yardımcı tarafından muhtemelen mükâfatlandırılacaktı. Fikir istiklâli genç doçentin bakanlık emrine alınmasına yol açıyordu.

Nihayet uyananlar

Fakat İstanbul Üniversitesi Senatosu, Ankara Üniversitesi Senato-, su gibi gevşek davranmak niyetinde değildi. Geçen yıl Ankara Senatosu Bakanlığa cevap olarak pek sudan bir yazı göndermişti. İstanbul Senatosu toplantısında bir karara varmamayı tercih etti. Önümüzdeki toplantıda ise bakanlığa sert bir cevap hazırlanacak ve Osman Okyarın ilmi meziyetleri sayılıp döküldükten sonra Bakanlık emrine alınması için bir sebep bulunmadığı, bahis mevzuu makalelerin siyasetle iştigal sayılamıyacağı, bu neviden yazılar yazmanın bir ilim adamı için vazife olduğu belirtilecekti. Ama buna rağmen Celâl Yardımcı, Osman Okyarı bakanlık emrine almakta ısrar edebilirdi. Ancak o takdirde de bir çok öğretim üyesi gürültülü bir şekilde istifaya hazırlanıyorlardı. Zira Osman Okyar ileri sürülen sebepten dolayı cezalândırılırsa Üniversite muhtariyetinden bahsetmek acı bir istihzadan başka şey olmıyacaktı. İstanbul Üniversitesinin en maruf şahsiyetlerinden bir çoğu buna müsaade etmemek kararındaydılar.

Hayat Pahalılığı ve Muhalefet

"Efendiler, bunun adı şapkadır"
Atatürk

Avni BAŞMAN

Bir şeyin adını değiştirmekle maniyeti değişmeyeceğini herkes gibi biliriz, fakat, nedense, bilmez görünmekte eskiden beri bir tayda umarız. İkinci Dünya Harbinin dışında kaldığımız halde ondan doğan iktisadi darlıkları, harbin içinde olanlar kadar, şiddetle duyduğumuz günlerde, zarurî ihtiyaç maddelerinin halka vesika ile dağıtılmasına taraftar olmıyan o zamanın Başvekili "Ben Birinci Dünya Harbinde bu memleketin vesika yüzünden çektiklerini unutmadım; Türk milleti "vesika" sözünü bir daha işitmiyecektir" demişti. Çok geçmeden "karne" ler ve arkasından da karne yolsuzlukları ve karaborsası çıktı.

Kendimize mahsus usullerden biri de "resmen yalanlama" dır. Yıllarca evvel, İstanbulda tifo salgın bir hal almıştı. Hattâ o günlerde limanı ziyaret eden Japon filosundan şehre çıkan gemiciler içme sularını, gemilerinden doldurdukları matralarla, yanlarında taşımışlardı. İşte, bizim Sağlık Vekâletinin tifo salgınını söndürmek için o zaman aldığı iki tedbir: 1) İstanbulda ve Türkiyenin başka şehirlerinde salgın halinde tifo hastalığı bulunmadığı resmen ilân olundu; 2) II. Abdülhamid devrinde başlamış ve o günlere kadar intizamla devam etmiş olan haftalık sıhhî vukuat istatistiğinin gazetelerde neşrolunması yasak edildi; bu türlü istatistikler gazetelerden gizli tutuldu. Tifo salgını da, hastalığın hızını alıp şiddeti kırılarak, kendiliğinden eski andemik haline geçmesine kadar devam etti.

Aynı zihniyetin hâlâ hüküm sürdüğünü görüyoruz. Doğrudan doğruya veya dolayısiyle Devletin kontrolü altındaki işletmeler mahsul ve mamullerinin fiyatları ve kara, deniz ve hava yollarının-nakil ücretleri yükseltilmiş, fakat buna "zam" denilecek yerde "ayarlama" adı verilmiştir. Ticaret Odasının eskiden beri çıkarmakta olduğu aylık geçim endekslerinin gazetelerde neşri menedilmiştir. Başta yiyecek olmak üzere her türlü ihtiyaç, maddelerinin, ayarlamalara muvazi olarak, günden güne artan pahalılığı ap-açık bir hakikat iken resmi ağızlar "pahalılık yoktur" demekte hiç bir mahzur görmüyorlar, belki haksız da değildirler. Zira eşyanın fiyatı ile satın alacakların ödeme kudretleri arasındaki nisbet düşünülürse fiyatın ne kadar izafi bir mefhum olduğu anlaşılır: Türkiye dahilinde ve kara sularında, hususî şahıslara ait olanlar müstesna, her türlü nakil vasıtalarında bedava seyahat edebilen ve geliri ayda 2800 lira tutan bir mebusa göre hayat elbette pahalı değildir; aylık kazancı on binlerle sayılan iş adamlarına göre "ucuz" olması bile mümkündür; onlar dünya görmüş kimselerdir, eh Türkiye de dünyanın "en pahalı memleketi" değildir ya; mahsulünü kolayca paraya tahvil edebilen büyük toprak sahibi çiftçiler için de, vergiden de muaf oldukları düşünülürse, hayat elbette ucuzdur: elli, altmış bin, haydi haydi seksen bin kâğıda bir Cadillac alman memlekette pahalılıktan bahsedilir mi?

Geride kalanlar ve zaten gerilikleri yüzünden o hale düşmüş olanlar, ise sadece sabit gelirlerdir ki fiyat ayarı, fiyat kontrolü gibi iktisadın yüksek dava-başlarında, onların da bir kemmiyet olarak hesaba katılması lüzumsuz ve faydasız sayılabilir. İşte bu da bir fiyat anlayışıdır ve fiyatlar, galiba, bu anlayışa göre ayarlanmaktadır.

Diğer taraftan, hükümet adamları muhalefet partilerinin pahalılıktan, geçinme sıkıntısından bahsetmelerini katiyen hoş görmez ve böyle şeyler konuşulacak diye toplantıları bile önlerken, iktidar partisi politikacıları "Pahalılık ve sıkıntı yoktur, muhalifler kötü propagandaları ile suni buhranlar yaratıyorlar" demektedirler. Tifo salgım resmî tekzible önlenememiş ise de, hiç olmazsa, ört-bas edilebilmişti; çünkü milyon nüfuslu bir şehirde tifo salgını her gün, her yerde gözle görülüp elle tutulacak bir Sekil alamazdı. Hayat pahalılığının resmî beyanlarla ört-bas edilmesi ise imkânsızdır; zira her fert her gün çarşıda pazarda en lüzumlu ihtiyaç maddeleri fiyatlarının nasıl yükseldiğim gözleri ile görüyor.

Bu durum karşısında Hükümetin muhalefete karşı aldığı tavır, içtimaî bakımdan olduğu kadar siyasî bakımdan da tamamiyle yanlıştır; Hükümet bu "tedbir" ile muhalefeti sustursa, netice kendi lehine değil, muhalefetin lehine olur. İnsanlar susturulabilir ama, sadece bunu yapmakla realite değişmez; yalnız değişmemekle de kalmaz, muhalefetin propagandasını en tesirli şekilde o yapar ve yapmakta devam eder.

Halk nazarında itibarı yüksek olan hakikaten kuvvetli bir idare kuvvetini memleket içinde en az gösteren idaredir. Her bakımdan sıhhatli, gürbüz, sağlam sinirli bir adama istediğiniz kadar "rengin sararmış, gözlerin sönük, kendine dikkat et, sen hastasın" deyiniz, göreceğiniz mukabele sadece küçümser bir dudak bükmeden ibaret kalır. Ancak kafası kendi sıhhat ve kuvveti hakkında vehimlerle dolu olan kimsedir ki karşısındakinden buna benzer sözler işitince sarsılır, huzurunu kaybeder.

Hükümet muhalefeti sessizliğe mahkûm etmekle, sadece, kendisim zayıf hissettiğim belirtmiş olur; muhalefet de, görünen sathın altında, halk arasında yayılan rivayetlerle, dedikodularla beslenerek günden güne kuvvetini artırır.

Hükümetin muhalefeti tesirsiz bırakmak için yapacağı bir tek iş vardır: kalkınma hareketinin devamı süresince, fiyatları, halkın en büyük kısmının tahammül kudretim aşmayan mâkûl bir hadde durdurmanın çaresini bulmak ve bunu tahakkuk ettirmek. Maaşları yükseltmekle, ücretleri arttırmakla halkın satın alma gücünü durmadan yükselen fiaytlara eriştirmeğe imkân olmadığı, dünyanın başka yerlerinde, tecrübelerle anlaşılmış bir. hakikattir. Hayat pahalılığı bir realitedir, bu realite pahalılık aleyhine değişmedikçe muhalefet konuşsa da, sussa da; toplansa da, kapansa da kuvvetini muhafaza edecek ve kuvveti pahalılığın artması ile birlikte artacaktır. Ve seçim kanununda 1954 te yapılmış olan bütün tadiller 1958 seçimlerinde, iktidarın aleyhine işleyerek, 1050 seçimlerindeki gibi bir netice verirse, buna yalnız başında olanlar müstesna, hiç kimse şaşmıyacaktır. '

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Amerika

Gürültü koparan bir istifa

Masanın başında oturan, zayıf uzun boylu adam cebinden çıkardığı mendil ile terini Bildikten sonra, önünde duran mektubu okumağa başladı. Mektubu okuyanın ismi Harokl Talbott idi ve o dakikaya kadar Birleşik Amerika Devletlerinin Hava Bakanlığı vazifesini deruhte ediyordu. Resmi bir kâğıda yazılmış mektup istifasının kabul edildiğini bildiriyordu.

Harold Talbott'un istifasının kabul edildiğini bildiren mektubu okuduğu sıralarda, başka bir adam derin bir "Ohh.."çekerek kendisini bir koltuğa bırakıyordu. İsmi John Mc Clellan idi ve Harold Talbott hakkındaki iddiaları tahkike memur edilen komisyonun başkanı idi. Senatoda muhalefete mensup sıralardan birinde oturuyordu. Talbott'un istifa etmesi ile üzerinden ağır bir yük kalkıyor tahkikat salim ve içinden çıkılır bir yola giriyordu.

Gene aynı saatlerde, yüzlerce gazete muhabiri en yakın telefon merkezine koşuyordu. Bir müddettenberi efkârı umumiyenin merakla takip ettiği bir mücadele sona ermiş, gazetelerde ileri sürülen ve bir Bakanı itilam eden yazılar müspet bir şekilde neticelenmişti.

Gazeteciler, gazetelerine Hava Bakanı Harold Talbott'm istifa ettiğini ve istifasının kabul edildiğini bildirdiler. İkinci baskılar haberi efkârı umumiyeye tafsilatıyla veriyordu. Gazeteciler memnundu, halk memnundu, hükümetin ileri gelen şahsiyetleri, bizzat Eisenhower memnundu

Hâdisenin mahiyeti

Bir müddet önce dünyanın tanınmış gazetelerinden New York Times olağanüstü hallerde yaptığı üzere, çift sütunluk bir manşet ile bir haber yayınlıyordu. Haberi yazanın ismi Williams Lawrence idi ve Amerika Hava Bakanı Harold Talbott'un makamının verdiği yetkileri suistimal ederek bazı şirketler ile beraber çalıştığını ileriye sürüyordu.

Mevzubahis olan şahsın Amerika Hava Bakanı olması alâkayı birden çoğaltmış ve efkârı umumiyeyi üzerine çekmişti. Gazeteci Hava Bakanının Manhattanlı Paul Mulligan firması ile teşriki mesai ettiğini iddia ediyor, makamının verdiği kolaylıklardan istifade ettiğini, bir çok işlere giriştiğini, "tavsiye' mektupları yazdığını ve angajmanlar" yaptığını belirtiyordu

Americada bu türlü hadiseler görülmüştü, fakat neticeleri de malûm idi. Efkârı umumiye her şeyden önce tutulan ve daima ön plânda görülen bir kudret idi, gazetecinin iddialarını tahkik ve tesbit etmek lâzım geliyordu.

Diğer gazeteler ve gazeteciler, derhal Hava Bakanı Harold Talbott'u buldular ve iddianın doğruluğu üzerinde ne söyliyebileceğini öğrenmek istediler. Talbott bir firmanın menfaatlerine hizmet etmiş olmayı kati bir lisanla tekzip etti ve fakat Mulligan firması ile bir yakınlığının olduğunu da inkâr edemedi:

"— Ben Mulligan firmasına ismen ortağım, dedi. Fiilen hiç bir işle meşgul değilim.."

Bu sözler hadisenin daha fazla büyümesine ve alevlenmesine yol açti. New York Times muhabiri iddialarında israr ediyor, Harold Talbott'un tavsiye mektupları vererek, Mulligan şirketinin menfaatlerine hizmet ettiğini tekrarlıyordu. Büyüyen iddia çığı karşısında bir tahkikat komisyonunun kurulması, meseleyi incelemesi kararlaşmıştı. Yanlışlıkları, haksız ittihamları tesbit ve tahkik edecekti. Tahkikat komisyonunun başkanı Senatör John Mc Clellan idi, - hem de muhalefet partisine mensup - Komisyon derhal tetkikata başladı, Hava Bakanının cebini, kanunsuz olarak ve makamını suistimal der ek para doldurup doldurmadığı tetkik edilmeğe başlandı.

Efkârı umumiye hareketin doğruluğunun bir an önce tesbit edilmesini ve ortaya çıkarılmasını arzu ediyordu. Madem ki bir bakan makamının verdiği kudret ve emniyeti suistimal etmişti. Hakikat ortaya çıkarılmalı-bu bakanın derhal işten uzaklaştırılması temin edilmeli idi. Esasen derhal istifa etmesi ve bakanlık vazifesinden uzaklaşması lâzım gelirdi. Bir defa ismi bir makam suistimali da-. vasına karışmıştı, bir kere bakanlık iskemlesini ortağı olduğu bir şirketin menfaatlerine alet etmek gibi bir iddia ile karşı karşıya bırakmıştı. Gazetelerin yazdıklarında bir hakikat payı olduğu anlaşılıyordu. Talbott'un kendisi bile bu şirket ile alâkalı olduğunu kabul ve itiraf etmişti. Fakat sadece "ismen" bir dahil olduğunu söylüyordu, hiç bir menfaat temin etmediğini bildiriyordu. Bu sözler efkârı umumiyeyi tatmin ve tenvir edecek mahiyette değildi. Halk sarahat isterdi. Meselelerin açık ve sarih olarak önüne konulmasını, bunları görüp inandıktan sonra hükmünü vermesini bilirdi.

Komisyonun çalışması

Tahkikat komisyonu günlerce çalıştı. Hem de zaman zaman yermeğe çıkmadan ve efkârı umumiyeyi tatmin edecek delil ve vesaiki bulmak için uğraştı. Basın, tahkikat komisyonunun en büyük yardımcım olmuştu. Meselenin içinden çıkılır hale gelinmesi için. bütün imkânları ile uğraşıyordu. Tahkikat yavaş yavaş Harold Talbott'u mahkûm etmeğe başladı. Bazı vesikalar ele geçirilmişti.



Hava Bakanı Talbott ve ortağı Mulligan
Bir rejimin devirdiği

Bu vesikalar Hava Bakanlığının resmî kâğıtlarına yazılmış bazı tavsiye mektupları idi ve Mulligan şirketinin islerini kolaylaştıracak sözleri ihtiva ediyordu. Amerika gibi bir memlekette bu bile kâfi idi Bir bakamn resmî kâğıtlar ile, devletin resmi antetli kağıtları ile hissesi bulunduğu şirketin işlerini kolaylaştıracak tavsiye mektupları vermesi, makamının verdiği selâhiyetleri, kudreti suistimal etmesi idi. Bu vesikalar karşısında Harold Talbott, susmuyordu, soruları cevaplandırıyor ve "bunların hiç bir şey ifade etmiyeceğini" söylüyordu. Efkârı umumiyeyi temsil eden gazeteler böyle düşünmüyorlardı, tahkikat genişledikçe hâdise Hava Bakanının aleyhine (cereyan ediyordu. Bu defa Harold Talbott'un müşterek mesai yaptığı şirketin bir radyo şirketi ile - Radio Corporation of Amerika - ile mücadele halinde olduğu ortaya çıkmıştı. R.C.A. ya Mulligan firması bir iş dolayısiyle teşriki mesai teklifinde bulunmuş, fakat radyo idaresi "hissedarları arasında bir bakan bulunan bu firma ile" çalışamıyacağmı beyan etmişti.

Harold Talbott'un bu radyo şirketi ile bu bakımdan mücadele halinde olduğunu herkes anlamıştı. Halbuki bir Bakanın böyle hareketlere girişmemesi lâzım gelirdi.

Tahkikat daha başka noktaları da aydınlatmıştı: Talbott, Eisenhower kabinesinde vazife alırken, Mulligan şirketi ile olan alâkasını tasfiye edeceğini beyan etmiş ve söz vermişti. Eisenhower hükümeti Talbott'un sözünde durduğunu zannediyordu ve herkes hayretler içinde idi. Demek ki Talbott gizliden gizliye Mulligan şirketi ile alâkasını devam ettirmiş ve eski İşlerini sona erdirmemişti.

Bütün bunlar Hava Bakanı Harold Talbott'un siyasi hayatına bir çizgi çekiyor ve politika dünyasından bir isim-makam suistimali ile uzaklaşıyordu. Hâdise Talbott'a şeref getirmiyordu, bilâkis bundan böyle ayağa kalkamıyacak kadar derin bir yara ile yere vuruyordu. Talbott, masum olduğunu iddia ve ispat etmek istediğini söylüyordu.

Fakat artık mesul mevkide bulunamazdı. Amerika hükümetinde vazife alamazdı. Bütün bunlar gazete sütunlarında yer aldığı gün Harold Talbott, Eisenhower'e bir mektup gönderiyor ve "hakkındaki iddiaları yalanlamak ve mesul kimseleri müşkül durumdan kurtarmak için vazifesinden affedilmesini" talep ediyordu.

Neticesi

İstifası derhal kabul edilmişti. Efkârı umumiye rahatlamıştı. İşler normal ve doğru yoldan cereyan etmiş, bir gazeteci bir bakan hakkındaki iddiasını tevsik ve ispat etmişti. Başka bazı memleketlerin aksine bu gibi hadiseler Amerikada, gazetecilerin mesul makamları mrakabe etmeleri, makam suistimalinde bulunanlar hakkında neşriyat yapmaları her zaman görülen hadiselerdendi. Gene bazı memleketlerin aksine gazetecinin iddialarını tevsik ve tahkik etmesine, ispat yoluna gitmesine esasen Amerikan kanunları müsait bulunuyordu. Halk, hadiseyi tek bir cepheden görmemiş, gazetecinin yazdıklarını ispat edebilmesini, tahkikatın neticesini beklemişti.

Eisenhower hükümeti de hakikatin ortaya çıkmasında, hem de bir an nce anlaşılmasında sabırsızdı. Meseleyi belki de bu kadar alevlendirmeden kapatmak mümkündü. Nitekim, cumhuriyetçiler iş başına geldikleri zaman eski iktidara nisbetle iş adamlarına karşı daha az sert olacakları bilinen bir hakikatti. Fakat ortaya atılan hadise ne de olsa bir bakanın makam kuvvetini süistimal etmesi idi.

Doğru veya yanlış olsun, efkârı umumiyeye intikal etmiş olan bir meselede hassas olmak, hakikatin anlaşılmasına yer vermek en doğru, ve basiretli bir iş olacaktı. Meseleyi ört bas. etmek esasen Eisenhower partisinin, cumhuriyetçilerin pek işine gelmezdi. Kapanan bu hadise, 1956 seçimlerinde demokratların elinde bir koz olarak kullanılacaktı, zira Amerikan efkârı umumiyesi pek az mevzua bir bakanın makamım kendi hususi menfaatlerine uygun olarak süistimal etmesi kadar yer verebilirdi. Daha mühim olan tarafı, Amerikada gizli kapaklı işlerden hoşlanmıyan ve kanunların verdiği haklardan ve imkânlardan faydalanan bir hasın mevcuttu.

Esasen tahkikat komisyonu da basının ehemmiyetini müdrik olarak hareket etmiş - her zaman olduğu gibi - meseleyi ortaya atan New York Times muhabiri Williams Lawrence ile Talbott'u yüzleştirmişti.

Tahkikat neticesinde hadise bütün çıplaklığı ile Talbott'un aleyhinde olduğu ortaya çıkınca, Amerika'nın muhalif muvafık bütün kanadları bir noktada birleşmişlerdi: Hava Bakanı Talbott istifa etmeli idi.

Talbott'un istifası ile bir gazete--inin bir bakan hakkında ileriye sürdüğü iddia sona eriyor, ispat edilen bir hadisede oşahıs mahkûm oluyordu. Basının mürakabe kudreti basının hakikatlere ışık tutma bakımından kuvveti bir kere daha ortaya çıkmış oluyordu.

Kapaktaki politikacı

Harold E. Talbott

Amer ikada Cumhuriyetçiler başkanlık seçimlerini kazandıklarında Dwight D. Eisenhower Hava Kuvvetleri Bakanlığına en yakın dostu ve samimi arkadaşı Harold E. Talbott'u getiriyordu. Talbott'un bu yüksek makama tayin edilmesi bir arkadaşlığın neticesi değildi. Yeni Hava Kuvvetleri Bakanı Amerika uçak endüstrisinin müteşebbislerindendi ve hayatının en azından elli yılını bu işe vakfetmişti.

Harold E. Talbott 1888 yılında Pennsylvania'nın Pottsdam şehrinde doğmuştu. Gayet İyi bir tahsil yapmış ve Yale Üniversitesinin, İçtimai İlimler kısmından mezun olmuştu. Fakat merakı yeni yeni gelişen bir endüstrideydi: Uçak endüstrisi. İnsanların göklerde ilk uçuşuna şahit olmuş, bu sahada büyük bir istikbalin bulunduğunu o iş adamı zekâsiyle görüp anlamıştı. Birinci Dünya Harbi esnasında Dayton-Wright Uçak şirketinin müdürüydü. Daha sonra Amerika Hava Kuvvetlerinde binbaşı rütbesiyle Fransadaki uçakların tamiri ve bakımı ile vazife - lendirilmlşti. Harpten sonra bu sanayi kısmında gittikçe parlak bir mevki edinmişti.

Başkan Eisenhower tarafından Hava Kuvvetleri Bakanlığına getirildiği zaman Mr. Talbott muvaffak olmuş bir iş adamıydı ve bir servet kazanmıştı. O sırada Chrysler Corporation, Auto-Lite Corporation, Mead Paper Company ve Cammercial National Bankası müdürüydü. Bir yandan endüstri sahasında ilerlerken Cumhuriyetçi parti safında politikaya da karışmıştı. Ohio ve New York Cumhuriyetleri Meclislerinde Bütçe Encümeninin Cumhuriyetçiler Guruba başkanlığını yapıyordu. 1946 dan beri de Cumhuriyetçilerin Millî Bütçe Encümeni azasıydı. Başkanlık seçimlerinde faal bir rol oynamış ve Eisenhower'in kazanmasında büyük hizmeti olmuştu. Hava Kuvvetleri Bakanlığına sadece Başkanın yakın bir dostu olarak değil, aynı zamanda Partinin de güvenilir bir unsuru olarak getirilmişti.

Evli ve dört çocuk babası bulunan Harold E. Talbott'un hayatı son derece muntazam geçmişti ve ne iş sahasında, ne de ailesi bakımından kendisine bulunacak bir kusuru vardı. Hava Kuvvetleri Bakanlığım bir ihtisas işi olarak başarıyla yürütmüş, bütün zamanını ona hasretmişti.

Halbuki işte, iki buçuk senelik bir hizmetten sonra demokrasinin icabı çekilmesini gerektirdiğinde çekilmekten kurtulamıyor ve dostu Eisenhower istifasını kabul ediyordu.

Efkârı umumiyenin vicdanı müsterihti, esasen ayni hissi duymıyacak hiç kimse mevcut değildi.

Uzak Doğu

Kızıl Çin - Birleşik Amerika

Girdiğimiz ayın ilk günü saçlarını yana doğru taramış iriyarı bir Amerikalı ile asık suratlı, ufak - tefek bir Çinlinin Cenevre'deki Milletler sarayında karşı karşıya gelmeleri geçen hafta bütün dünyayı meşgul etti. Gerçi bir Amerikalı ile bir Çinlinin karşılaşması şimdiye kadar görülmemiş bir olay değildi, fakat çekik gözlü adamın Kızıl Çinin temsilcisi olması meseleye bambaşka bir önem veriyordu. İkinci Cihan savaşının sona ermesindenberi ilk defa olarak Amerika Birleşik Devletleri, Komünist Çinle, Büyük Elçiler kademesinde de olsa, iki taraflı bir müzakereye girişmeyi kabul etmiş bulunmaktadır.

Çin - Amerikan anlaşmazlığı

Hatırlardadır ki, Amerika Birleşik Devletleri Kızıl Çini ötedenberi Uzakdoğu muvazenesi için bir rakip olarak görmüştür. Bu rekabet İkinci Cihan Savaşı sonrasının en tehlikeli buhranlarına yol açmıştı. Bu buhranların ilki Kızıl Çinin Kore harbine müdahalesi sonunda patlak vermiş ve yeni bir dünya harbi ancak Amerika'nın Avrupalı müttefiklerinin telkinleri ve Truman'ın Mc. Arthur'tin azline kadar giden temkinli siyaseti ile önlenebilmişti. İkinci tehlikeli buhran ise, 1953 yılında Çinlilere esir düşen ve casusluk yaptıkları iddia edilerek muhtelif ağır hapis cezalarına çarptırılan onbir Amerikan havacısının, Pan-Mum-Jon mütarekesi hükümlerinin aksine, Amerika Birleşik Devletlerine iade edilmemesi üzerine çıkmıştı. Sonuncu ve en tehlikeli buhran ise, bilindiği gibi, Komünist Çinin Formoza Hükümeti idaresinde bulunan bazı küçük adalara - Taschen adalarına - karşı taarruza geçmesi üzerine meydana gelmiştir. Kızıl Çin giriştiği bu taarruzla bir taraftan Taschen adalarını Milliyetçi kuvvetlerin elinden kurtarırken, diğer taraftan da halâ Pormoza'da gözü olduğunu ve sıranın bir gün de bu adaya geleceğini anlatmak istiyordu. Amerika'nın bu taarruza karşı verdiği cevap enerjik ve tesirli olmuştur. Başkan Eisenhovrer bu sularda bulunan VII. Amerikan filosunu Milliyetçi Çine yardımla görevlendirmiş ve Formoza'ya karşı yapılacak bir taarrujnın Amerikan kuvvetleri tarafından karşılanacağını bildirmişti.

Bu son nazik durumdan bu yana Formoza boğazında nisbî bir sükûnet temin edilmiş, fakat tam bir ateş kes durumu kararlaştırılamamıştır. Muhasamat her dakika yeniden başlayabilir.

Son günlerdeki durum

Formoza boğaz'ındaki durumun gerginliğine rağmen, son günlerde, Çin - Amerikan münasebetlerinde bir yumuşama müşahade edilmekteydi.

öyle anlaşılıyor ki, Kızıl Çinin gayelerine - Formozaya sahip olmak ve Birleşmiş Milletler Teşkilâtında yer almak bu gayelerin başlıcalarıdır - kuvvet yoluyla ulaşamıyacağına aklı kesmiş bulunuyor. Bu yüzden kendisi de, Moskova ile beraber, bu günlerde bir sulh taarruzuna geçmiştir. Birleşik Amerika'ya gelince, bu memlekette de Kızıl Çinle mevcut ihtilâfları anlaşma yoluyla halletme temayülleri belirmiştir. Halbuki Amerika öteden beri Kızıl Çini bir devlet olarak tanımamakta ve -" iki Çin" konsepsiyonunu kabule yanaşmamaktaydı. Artık Birleşik Devletlerin de tek bir Çin politikasının kendisini çıkmaza götüreceğini takdir ettiği anlaşılıyor.

İki devlet arasındaki anlaşmazlıkların müzakere yoluyla halledilmesini ilk teklif eden Çu-En-Lay olmuştu. Kızıl Çin Başbakanı, geçen Nisan ayında Bandung'ta toplanan Asya-Afrika Konferansında, Uzakdoğu gerginliğini izale etmek için Amerika Birleşik Devletleri ile görüşmeye hazır olduğunu bildirmişti. Washington bu teklifi eğer konuşmalar Formozanın mukadderatı hakkında olacaksa Milliyetçi Çinin de iştirakini temin etmek şartıyla kabul etmişti. Karşılıklı teklifler sonunda bulunan hal tarzı şu olmuştur: Müzakereler - Milliyetçi Çinin iştiraki olmaksızın - Amerika Birleşik Devletleri ve Kızıl Çin arasında cereyan edecek, fakat mevzu bakımından olduğu kadar temsilcilerin kademesi bakımından da sınırlı bir mahiyet taşıyacaktı.

Komünist Çin ve Amerikan diplomatlarının bu hâl tarzına uygun olarak bir masa etrafında toplanma', lan ancak içinde bulunduğumuz ayın ilk günü mümkün olabilmiştir. Toplantıda Amerika Birleşik Devletlerini Prag Büyükelçisi ve Uzak Doğu işleri Mütehassısı Alexis Johnsson, Kazıl çini ise Varşova Büyükelçisi Wang Ping-Nan temsil etmekteydiler.

Esirler meselesi

Cenevredeki Çin - Amerikan müzakereleri bütün dünyayı hayrette bırakan bir hadise ile başladı: Pekin radyosu, Elçi Johnsson ile Wang Ping-Nan'ın Milletler Sarayında buluşmalarından tam bir saat önce yaptığı yayınında, Çinde, geçen Kasım ayında casusluk suçuyla muhtelif ağır hapis cezalarına çarptırılmış bulunan on bir Amerikan havacısının serbest bırakıldığını bildirmişti. Bu haber bütün dünyada, yarattığı ilk hayretten sonra, derin bir memnuniyet de uyandırmıştır. Zira, yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, bu havacıların Çinde mevkuf tutularak "casus" oldukları bahanesiyle ve bütün esirlerin mübadelesini derpiş eden Pan-Mun-Jom mütarekesine aykırı olarak iadeye tabi tutulmamaları Çin Amerikan münâsebetlerindeki gerginlik unsurlarından biri ve belki de başlıcasıydı. Mesele geçen senenin sonlarına doğru Birleşik Devletler tarafında Birleşmiş Milletler Assamblesine getirildiği zaman, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Dag Hammarskjöld Assamble tarafından bu meseleye bir hâl çaresi bulmakla görevlendirilmişti. Fakat Genel Sekreterin sene başında Kızıl Çine yaptığı seyahatten eli boş döndüğü hatırlardadır.

Bundan başka bu meselenin Ce-



Amerikanın temsilcisi elçi Johnsson

Prag'da oturur, uzak doğu sözcüsü

nevre görüşmelerinde bahis konusu olması da önceden kararlaştırılmamıştı. 28 Temmuzda, Washington ve Pekin hükümetleri "karşılıklı bir müzakereye karar verdiklerini ilân ettikleri zaman yayınladıkları tebliğ-, lerde, müzakerelerin Amerika ve Çinde bulunan sivillerin memlekete iadelerine Ve iki devlet arasında askıda bulunan diğer pratik meselelere taallûk edeceğini bildirmişlerdi. Bununla beraber bazı Amerikan tefsircileri esir havacılar meselesinin de Kızıl Çin tarafından askıda bulunan diğer pratik meseleler içine sokulacağını ve Kızıl Çinin, bu havacıların serbest bırakılmasını Formoza üzerindeki iddialarında veya Birleşmiş Milletlere kabul taleplerinde bir pazarlık vasıtası olarak kullanacağım tahmin ediyorlardı.

"Fakat, görüldüğü gibi, Kızıl Çin bu konuyu bir pazarlık Vasıtası olarak kullanmayı reddetmiştir.

Havacıların serbest bırakılmasından doğan bir iyimserlik ve dostluk havası içinde açılan Çin - Amerikan müzakereleri aynı hava içinde cereyan etmiştir. Esasen pek kısa süren ilk oturum sonunda taraflar gündemi tesbit etmiş bulunuyorlardı. Bu gündem gereğince görüşmelerde ilk önce Amerikada bulunan Çinlilerle, Çinde bulunan Amerikalıların memleketlerine iadesi, sonra da askıda bulunan diğer meseleler bahis konusu edilecekti. Şu satırların yazıldığı sırada alman haberlerden Komünist Çinin elinde bulunan ve sayılarının kırka vardığı tahmin edilen sivil Amerikalıyı bırakmayı kabul ettiği anlaşılmaktadır. Şimdi Amerikada okumakta olan Çinli talebelerin memleketlerine dönmesi meselesi kalmıştır. Bu mesele de halledilirse gündemin diğer maddelerine geçmek için bir mahzur kalmıyacaktır. Zira Amerikan temsilcisi Jhonsson'a sivil esirlerin durumu taayyün etmeden başka bir konuya geçmemesi için Washington'dan talimat verilmişti.

Bu hususlarda varılması muhtemel anlaşmalarda Hintli diplomat Kirshna Menon'un da büyük bir payı olacağına burada işaret etmek gerekir. Konferans esnasında Cenevrede bulunan bu sulh aşığı Hintli diplomat her ne kadar buraya sadece dinlenmek için geldiğini söylemişse de Uzakdoğu gerginliğinin izalesi için her iki tarafla da temaslar yapmakta ve bir anlaşma zemini hazırlamaya çalışmaktaydı.. Bazı mahfiller, daha da ileri giderek, Menon'un daha yüksek kademede bir Çin - Amerikan görüşmesini temin etmek için gayretler sarfettiğini söylemekteydiler.

Diğer meseleler

Fakat daha yüksek kademede bir toplantı - Çu en Lay ve Foster Dulles buluşması - ancak "iki devlet "arasında askıda bulunan diğer meseleler" in de müzakeresi sonunda varılacak neticelere göre bahis konusu edilebilir. Bunlar ise oldukça çetin meselelerdir. Birleşik Amerika, 'muhtemelen, Kızıl Çinden kuvvete başvurmama politikasını kabul etmesi, pilotlarına müdafaasız yolcu uçaklarına ateş açmaması hususunda talimat vermesi, Formoza'da bir ateş-kes anlaşmasının imzası gibi taleplerde bulunacaktır. Kızıl Çinin de Amerikadan Güney-Doğu Asya paktı ile kurulan S.E.A.T.O. nun feshini, Formoza işinde bir hal tarzına varılmasını ve Birleşmiş Milletlere kabulünü istemesi beklenilmektedir. Bütün bu karşılıklı talepler, her iki taraf için de yerine getirilmesi güç isteklerdir. Ve bunların asıl bir hal tarzına bağlanabileceğini söylemek için de vakit henüz erkendir.



Kızıl Çin temsilcisi
Taleplere yanaşıyor

Bir Çu En Lay - Foster Dulles mülakatının mümkün olup olmıyacağım önümüzdeki günler gösterecektir.

Bulgaristan

Görünmez kaza

27 Temmuz Çarşamba sabahı Yunan, Yugoslav ve Bulgar sınırlarının birbirlerine yaklaştıkları bir noktada nöbet bekleyen genç Yunan teğmeni Vasili Arkudas saat yedi buçuğa doğru bir ateş sesi ile irkildi. Derhal dürbününe davranan Teğmen Arkudas ile kendisine refakat etmekte olan askerler Bulgar toprakları üzerinde ve takriben 2000 metre yükseklikte uçan bir tayyare gördüler. İsrail El-Al hava yollarının işaretini taşıyan uçak' 10 mil kadar uzaktaydı ve gittikçe yaklaşıyordu.

Biraz sonra hâdiseyi etrafındakilere nakleden Arkudas "Ateş kesildiği zaman tayyareden bir duman sütununun yükseldiğini gördüm ve isabet aldığını anladım" diyordu. "Pilci; Yunan topraklarına bir iniş yapmak İçin sola dönmek istedi, fakat dönemedi",işte tam o sıralarda Atina hava meydanı telsizcisi de uçaktan şu mesajı almıştı: 'Ateşler içindeyiz. Düşüyoruz. Mecburi iniş yapmaya çalışıyoruz."

Arkudas "Tayyare toprağın sathına 500 metre kadar yaklaşmıştı ki birden bir infilâk oldu - diye devam etmişti - . Ondan sonra da toprağa bir enkaz yığının yağdığını gördüm." Bu enkaz yığınının içinde uçakta bulunan 58 kişinin paramparça olmuş cesetleri de bulunuyordu.

Uçak Londra'dan kalkmıştı ve Paris, Viyana ve İstanbul üzerinden İsraile gidiyordu. Yolcular arasında on iki Amerikalı, altı Fransız, üç İngiliz ve Uç Alman da vardı.

"Derin teessür"

Sofya radyosu, 24 saatlik bir sükûttan sonra en derin teessürlerini bildirerek hadiseyi, haber vermiş ve yolcu uçağının Bulgar sınırlarını geçtiğini, bunun üzerine ateş açıldığını ve bu milessif hadise sonunda uçakta bulunanlardan' hiç kimsenin kurtulamadığını söylemiştir.

Hadise bütün dünyada büyük bir teessür ve nefret uyandırmıştı. Bu - hatırlanacağı gibi - bir komünist devlet tarafından müdafaasız bir yolcu uçağına yöneltilmiş ilk hücum değildi. Buna benzer hadiseler bir zamanlar da komünist Çin tarafından yaratılmıştı.

İsrail uçağının Bulgarlar tarafından düşürülmesini İsrail Devleti ile beraber Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere de protesto etmiş ve Bulgaristandan tazminat istenmiştir. Bulgarlar hâdiseyi tahkik etmek' için bir komisyon kuracaklarını bildirmişler ve meseleye verdikleri önemi belirtmek için de bu komisyonun dört bakandan teşekkül etmesini kararlaştırmışlardı. (Sonradan büyük güçlüklerle Bulgar topraklarına kabul edilen bir İsrail heyeti, Bulgar komisyonunun tetkiklerde bulunmak için vaka mahalline gelmek lüzumunu bile hissetmediğini tesbit etmiştir. Bu İsrail heyetinin verdiği raporda uçağın iki mig tayyaresinin hücumuna uğradığı ileri sürülmekteydi. Halbuki Bulgarlar uçaksavar ateşi ile düşürüldüğünü .iddia etmişlerdi.

Demir perde gerisi devletlerinin blok halinde sulh taarruzuna geçtikleri bir zamanda vuku bulan bu hadise herhalde Sofyayı çok güç bir duruma düşürmüştür. Bu bakımdan Bulgaristanın İsrail tarafından talep edilen tazminata kolay veya güç bir pazarlık sonunda - yaklaşması beklenilebilir.

Bulgaristan batılılar kadar bu hadiseden ders alacak mıdır? Bunu söylemek zordur ve söylense dahi hiç bir maddi delile sahip olunamıyacaktır.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Ticaret

Dış ticaretimiz nereye gidiyor?

Dış ticarette, İkinci Cihan harbinden sonra, açık vermiye başladığımız yıl 1047 dir. 1947 yılına kadar yalnız harp yılları nazarı itibara alındığnda, ihracatımız ile ithalâtımız arasındaki fark lehimize olmuştur. Mütemadi dış ticaret fazlaları kaydedilmiştir. Bu devre esnasında hemen her türlü ihraç metaımıza kolayca sürüm imkânı bulabilmişizdir. Buna karşılık ithalâtımız iyiden iyiye kısılmak zorunda kalmıştı. İthalât yapagelmekte olduğumuz memleketlerin başlıcaları bir taraftan ya bilfiil harp halinde idiler ve bizim ithal etmek istiyeceğimiz maddelerin imalini tatil veya tahdit etmişlerdi; yahut harp halinde olmasalar bile istihsal sahasında ayni şeyi onlar da yapmak zorunda kalmışlardı.

ikinci Dünya harbinin ikinci yılından itibaren bir taraftan Amerika Birleşik Devletlerinin giriştiği yardım faaliyetlerinin, diğer taraftan bir çok A v r u p a memleketlerinin gayretleri neticesi olarak hemen her' türlü sahada istihsal artmaya başladı. İstihsalin artması milletler arası ticaret, faaliyetlerine yeniden imkân ve can verdi. Hemen her memlekette, harp yılları boyunca zaruri olarak kısılmış olan ithal malları talepleri arttı. Harp yıllarında birikmiş bulunan mecburi tasarruflar erimeye ve daha sonraki devrelere bırakılan istihlâk arzuları tatmin edilmeye başlandı. Milletlerarası ticaret muhtelif tedbirler ve organizasyonlar meydana getirilerek inkişaf ettirilmeye çalışıldı ve bunda muvaffak da olundu.

Bu sırada bir çok memleketler bir taraftan harbin memleketlerinde açtığı yaraları kapatmaya çalışırken, bir taraftan da istihsalini ar 11 iriyordu. Dış ticaretin teşvikinden ve gelişmesinden bir çok Avrupa memleketi büyük faydalar temin etmişlerdir. Almanya ve İtalya başlıca misallerdir. Bu sayede Almanya, hür batı âlemi içinde, Amerika ve İngiltereden hemen sonra, sanayi istihsali bakımından üçüncülük mevkiine erişmiştir. Almanya bugün dış ticaret Vaziyeti itibariyle de gayet iyi bir durumdadır. Bazı memleketlere yatırımda bulunabilecek hale bile gelmiştir.

1946 yılından bu tarafa dış ticaretimizde, miktarları yıldan yıla büyük değişiklikler gösteren, açıklar kaydedilmeğe başlamıştır. Bu aleyhimize meydana gelen farklar 1947, 1948, 1949 seneleri için sırası ile 60; 216 ve 120 milyon liradır. 1947 ye nazaran sonraki iki yılın açıkları % 360 ve % 200 kabarmıştır.

1950 yılında dış ticaret açığımızın birden 1947 seviyesine (62,3 milyon lira) düştüğünü görüyoruz. Bu yıl da dış ticaret açıklarının mütemadi surette kabaracakları bir devrenin başlangıcını teşkil etmektedir. Bu yıl ayni zamanda iş başındaki eski partinin yerine yenisinin geldiği yıldır. Ve İktisadî politikada ve dolayısiyle dış .ticaret politikasında - bir politika mevcut olduğu söylenebilirse - yeni bir anlayışın geldiği yıldır.

1950 den sonra

Yeni partinin ikinci hükümet yılından itibaren dış ticaret açıkları şimdiye kadar görülmemiş miktarlarda artmaya başladı. 1950 yılının 62,3 milyonuna karşılık 1951 yılında açık 246.5 milyon liraya yükselmiştir. Bu bir evvelki seneye nazaran hemen hemen % 400 e yakın bir artma demektir. Bir sonraki yıl bunun iki mislinden bile fazladır: 540.7 milyon lira; 1950 ye nazaran % 900 e yaklaşan bir kabarma. Bu söylediklerimizi aşağıdaki tablodan daha kolaylıkla takip etmek mümkündür:



Sıtkı Yırcalı
R*akkamlara rağmen...*

Yıllar	İthalât	İhracat	Dış ticaret açığı
1950	799,9	**737,6**	— **62,3**
1951	**1.125,8**	874,4	— **246,5**
1952	**1.556,8**	1.016,1	— 540,7
1953	1.491,0	**1.109,0**	— **382,0**
1954	1.339,4	**937,8**	— 401,6

(Tabloda verilen rakamlar milyon T.L. olarak okunacaktır)

Yukarıki tablodan da görüldüğü gibi, 1951 yılından itibaren gerek ihracatımızda ve gerekse ithalâtımızda ehemmiyetli miktarlarda artmalar başlar. Ertesi yıl - 1952 - ithalâtımız şimdiye kadar kaydedilen en yüksek miktara ulaşır. Hemen hatırlatalım ki bu yıl ayni zamanda dış ticarette liberasyondan vaz geçildiği ve dış ticaret sahasında sıkıntılarımızın, yabancı şikâyetlerinin başladığı yıldır. Bu yıllar zarfına İhracatımızda da ehemmiyetli artmalar olmakla beraber, bunlar hiç bir zaman ithalâttaki artışla paralel gidememiş ve açıkların küçülmesine o derece milessir olamamışlardır. 1952 den itibaren hem İhracatta hem de ithalâtta azalma başlamaktadır. Fakat yine de aradaki fark çok yüksek rakamlarla temsil olunmakta devam etmektedir. İhracatımız bilhassa 1952 ve 1953 yıllarında en yüksek haddine yükselmiştir. Bu durum doğrudan doğruya iyi giden hava şartları ve dolayısiyle müsait bir istihsal neticesi olarak meydana gelmiştir. Nitekim daha sonra hava şartlarının müsaadesizliğ i yüzünden ihracatımız birden bire ehemmiyetli miktarda azalmıştır. 22 Eylül 1952 de liberasyonun tatili üzerine ertesi yılki açık 160 milyon lira azalarak 382 milyona düşmüşse de 1954 de yine bir miktar artarak 401 milyona yükselmiştir.

Son durum

İthalât, ihracat ve bunlar arasındaki açık en son olarak ne vaziyettedir? 1955 yılının ilk yarısına (Ocak-Haziran 1955) ait bu mevzularla ilgili rakamlar İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından neşredilmiş bulunuyor. İçinde bulunduğumuz yılın ilk altı ayındaki ithalâtımız 739 milyon, ihracatımız ise 454 milyon liradır. Bu yıl bir taraftan ithalâtımızda geçen seneye nazaran bir artma olur' ken bir taraftan da yine geçen seneye nazaran ihracatımızda azalma görülmektedir. İthalâttaki artma 22, ihracattaki azalma 30 milyon liradır. Bu ceman geçen senenin ayni devresine nazaran 52 milyon liralık bir dış ticaret açığı fazlalığı meydana geldiğini gösterir. Nitekim geçen yılın ilk altı ayındaki açık (717 — 454 = 263) milyon liradır. Bu, bu yılki (739 — 424 = 315) milyon liradan 52 milyon lira daha azdır. Görülüyor ki ilk yarısını arkada bıraktığımız yılın bu devresinde dış ticaret açığı 315 milyon liradır. Bu, geçen yıllardan takriben % 20 gibi mühim bir fazlalık göstermektedir. Yılın ikinci yarısında da ithalât ve ihracatımızdaki seyir ayni tempo ile devam ederse açığın geçen yılınkini çok geride bırakacağı, 1952 dekine varıp onu bile aşabileceği beklenmelidir. Kabul edilen faraziye ile bu netice gayet tabii gözükmektedir. Hadiselerin ne tarzda cereyan edeceklerini ancak devre sonunda tesbit edebileceğiz. Şimdiden bu mevzuda daha fazla bir şey söylemek mümkün değildir. Nasıl olsun ki bu sahada ve mevzuda da hadiseler, meselelere yakından vakıf o-

lanları hayretten heyrete sevkedecek suret ve şekillerde cereyan etmektedir.

îzah edelim : Nasıl oluyor da ihracatımız günbegün azalır ve aynı zamanda döviz ve altın kaynaklarımız tamamen erimiş bulunurken ithalâtımız bir evvelki yılın muayyen bir devresindekine nazaran artabiliyor? Bunun normal bir hadise olarak telâkkisine imkân var mıdır? Daha sonra bu neticenin ne gibi tesirleri olmaktadır ve olacaktır? Meselenin en can alacak noktasını bu sorular teşkil etmektedir.. İkinci soruyu ele alarak diyebiliriz İd hadise hem normaldir, hem değildir. Değildir; çünkü elinde dış tediye vasıtaları olmayan ve ihracat imkânları da pek müsait gözükmeyen bir memleketin ithalatının, dış ticaret açıklarının gittikçe kabarması neticesini verecek şekilde, artmasına İmkân olmamak lâzım gelir. Tabiî olabilir; Çünkü muhtelif şekil ve suretlerde (kredüi ithalat, takas ve sair hususî anlaşmalar) daha evvelki yıllarda verilmiş siparişlerin teslim zamanları bahis mevzuu devrede gelmiş ve ondan biraz sonraki aylarda gelecek olabilir. Bu kısa izahtan hemen anlaşılabilecek bir nokta adı geçen tabiîliğin muhtemelen pek kısa ömürlü olacağıdır. Hatırlanmalıdırlar ki ana borudan kesildikten sonra uzun veya kısa bir müddet musluktan su gelmekte devam eder. İthalatımızdaki son artışları da buna benzetmek mümkündür. İthalat aslında kaynaklarından kesilmiş olmalıdır. Ancak, borulardaki su misali, daha bir müddet ayni seyirde veya biraz azalarak devam etmesi beklenebilir. Bu vaziyetten kurtulabilmenin başlıca çareleri hiç şüphesiz istihsali ve netice olarak ihracatı arttırmak ve bir taraftan da dış yardım yahut muhtelif suretlerde yabancı sermaye temin etmektir. Bunlardan ilki hava şartlarına doğrudan doğruya bağlı olduğu ve aynı zamanda kısa vadede tesirlerini gösteremiyeceği için ister istemez asıl çare olarak ikincisi kalıyor. İlk iki sorunun cevabını kısaca vermiş bulunuyoruz.

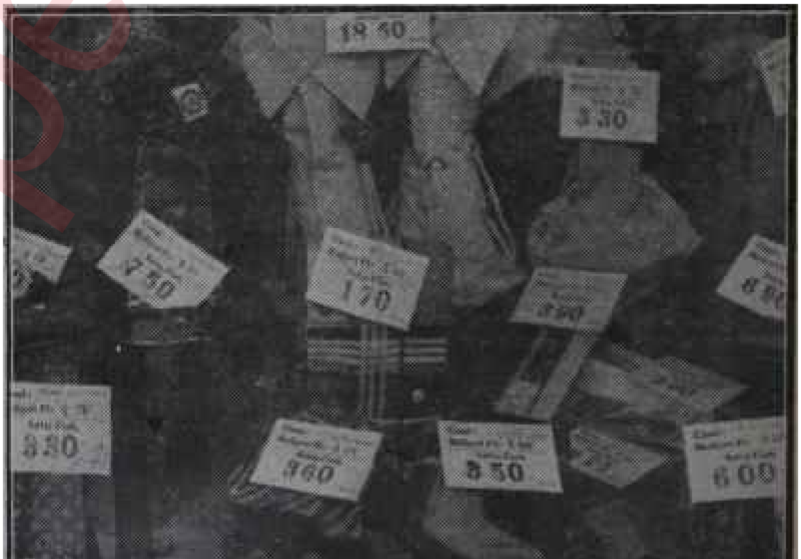
Neticeler

Mevcut dış ticaret açıklarının yani dış ticaret borçlarımızın muhtelif yönlerden bir sürü tesirleri doğmakta, hükümlerini icra etmekte ve gelecek devrelere de bir sürü sürprizler hazırlamaktadır. Bunlardan bazılarını burada işaret edelim : Memleketin mail - ticari itibarı zedelenmekte; ilerde elde edilecek yabancı tediye vasıtaları ve müstakbel istihsaller rehin altına girmekte; yaban-sermaye ürkütülmekte ve hiç de mecbur olmadıkları halde, yabancılar normal surette giriştikleri ticarî-iktisadî münasebetler sonunda, bizim yanlış politikamız yüzünden bir takım ıstıraplara tahammül zorunda bırakılmaktadırlar. "Sütten ağzı yananın yoğurdu üfliyerek yiyeceği" sözü bir mâna ifade ediyorsa, uzun vadede bu durumun kârlısı bizim olamıyacağımız kolayca anlaşılır. Bu gün dış ticaret açıklarımızın temsil ettikleri ticaret borçlarımızın alacaklıları, ister istemez, bizim çekmek zorunda olduğumuz enflasyon derdine İştirak etmiş bulunuyorlar. Başka bir ifade ile, biz kendi beceriksizliğimiz neticesinde kucağına düştüğümüz enflasyonun çok daha tahripkâr şekilde hükmünü icra etmesine ancak başkalarını - fakat hiç hakkımız olmıyarak - zarara sokmak suretiyle mani olabiliyoruz. Çok daha genişlemesi imkân dahilinde gözüken enflasyon boşluğunun mühimce bir kısmı, şimdilik, bedellerini ödiyemediğimiz mallar ile kapatılmaktadır. Fakat bunun "borulardaki suyun" tükenmesine kadar devam edebileceğine hükmetmek için ortada bir sürü makul sebep vardır. Borulardaki suyun tükenmesi demek ancak ihracatımız kadar ithalât yapabileceğiz demektir. Bu ise fazla kötümser olmıyan bir hesapla 350-400 milyonluk munzam bir enflasyon boşluğunun meydana gelmesi demektir. Böyle bir neticenin meydana gelmesi kimse tarafından temenni veya arzu edilecek bir şey değildir. Ancak şu kadar var ki, iktisadî hadiselere temenni ile değil, fakat ilmi, dikkatli ve siyasî hesaplardan uzak tedbirler istinad eden tedbirlerle tesir edilebilir, yön verilebilir. Bu veya buna yakın bir neticenin vukuu halinde girişilmiş bulunulan yatırımların tamamlanması çok zorlaşacağı gibi, tam istihsal durumuna gelmiş olan bir çok yatırımlardan da tam mânası ile istifade etmek güçleşebilir. Bugünkü enflasyonist gidişin şiddetlenip daha tahripkâr bir hale gelmesi halinde bunun umumi hayat üzerindeki tesirlerinin neler olabileceğini tahmin zor değildir. Bütün bunlara mani olmanın veya hiç değilse tesirlerini hafifletmenin bir tek yolu vardır: fime ve ihtisasa kıymet vermek, siyasî menfaat hesaplarına paydos demek!..

Dış borçlar ve bir mesele

Muhakkak ki iktisadın ve iktisâtçıların en büyük talihsizliği herkesin kendisim bu sahada' söz sahibi hissedebilmesidir. Hususi konuşmalar olduğu gibi bazen ciddi gazete makaleleri bile bu şikâyete hak kazandıracak bir duruma sebep olmaktadırlar. İktisadi vaziyetimiz yüzünden, bilhassa son zamanlarda gazetelerde sık sık mevzuları iktisadî olan bazı yazı ve başyazılara rastlanmaktadır. Bu yazılardan bir kısmı, ya yazı sahiplerinin iktisat bilgileri hakkında insanı kuvvetli şüpheye düşürecek veya çok tek taraflı mütalâalarda bulundukları kanaatine vardıracak şekildedir. Bir kaç gün evvel İstanbul sabah gazetelerinden birinde gazetenin sahip ve başyazarının dış borçlara ait bir baş yazısı yayınlandı. Gazete tarafsızlık iddiasında bulunan, mümkün olduğu kadar böyle kalmıya çalışan ve fakat iktidar partisine karşı olan sempatisi de pek gizlenemiyen bir gazetedir.

Başyazıda, yazar muhalefetin dış borçlar hakkında takındığı tavrı tenkid etmektedir. Ona göre, Türkiyenin bu güne kadar daima dış borçları olagelmiştir. Türkiye Cumhuriyeti' tarihînde dış borçlar daima ödenmiştir. Yazar dış memleketlerde görüştüğü mühim şahsiyetlerden hariçteki itibarımızı sarsacak her hangi bir hadise mevcut olmadığını öğrenmiştir. EPU nun resmî istatistiklerine



Fiyat etiketlerinden bir görünüş

Eski çamlar .,,

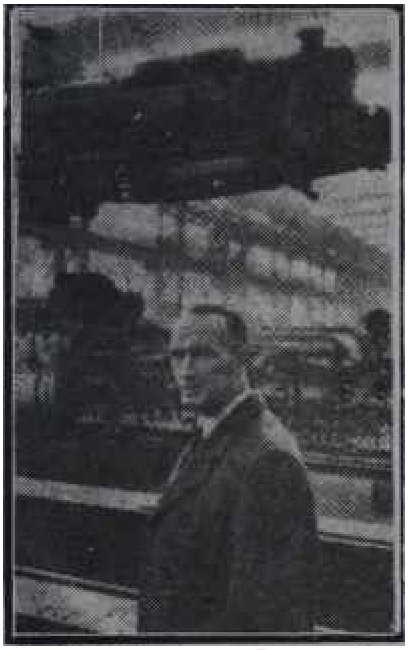
göre 265 milyon 500 bin dolar olan dış borçlarımız üzerinde bu kadar fazla durmak yersizdir. Çünkü dünyanın en zengin memleketlerinden biri olan İngilterenin bile bu yılın 30 Haziranında 551.100.000 dolar borcu vardır. Fransanın borcu 297.000 000 dolardır. Buna rağmen meselâ İngiltere'de muhalefet gazeteleri de dahil olmak üzere kimse bu dış borçları pek fazla tenkid etmemektedir. Hatta bunları bir yana bırakalım arazi vüsati olan Danimarka gibi bir memleketin bile tediye muvazenesinden olan borcu 245 milyon 400 bin dolara yükselmiştir.

Özetini yukarıya aldığımız yazı her bakımdan tek taraflıdır. Her şeyden önce muhalefetin üzerinde durduğu dış borçların, sadece EPU ya karşı olan ve ticari muamelelerden doğan borçlar olmadığını hatırlamak gerekmektedir. Yazarın verdiği rakamlar, EPU • Avrupa Tediyeler Birliğine - karşı birikmiş borç mikdarlarını göstermektedir. Sadece bu rakamları almak belki, ingiltere, Fransa ve Danimarka için bize nazaran daha çok mana ifade edebilir. Çünkü bu memleketler, ticari muamelelerinin çoğunu bu birlik çerçevesi içinde yapmaktadırlar. Memleketimiz ise gittikçe daha başka sahalarda ticarete doğru kaymaktadır. Bunun sebebi de ödetme güçlükleridir. Şu halde yazarın dış tediye muvazenesi açığı olarak gösterdiği rakam teraküm etmiş ticari borçlarımızın bile ancak bir kısmınıu gösterebilmektedir. Yazar nasıl olup da diğer şekillerde yaptığım» ticaretten dolayı birikmiş borçlarımızı unutabiliyor ve bütün dış borçlar meselemizi buna inhisar ettirebiliyor? Bütün bunları bir tarafa bırakalım, dış borçlarımız sadece 265 milyon dolar olsa bile, İngiltere, Fransa ve Danimarkanın borçları ile memleketimizin borçları arasında bu şekilde bir mukayese yapmanın imkânsızlığını yazarın bilmesi lâzımdır. Dış borçların büyüklüğü mutlak rakam olarak hiç bir mâna ifade etmez. Muamele hacminin hesaba katılması, borç ödeme kabiliyetinin, ihracat imkânlarının ve dış borçların ferdi millî gelire nisbetlerinin de gözönünde bulundurulması lâzımdır. Yasar bunları yapmaktan da kaçınmış veya unutmuştur.

İsim yapmış ve gazete sahibi olmuş bir münevverden, daha objektif olarak ve daha fazla mesuliyet hissi duyarak yazı yazmasını beklemek her halde fazla bir şey olmaz.

İktisat

İkinci ağır sanayi merkezi



Krupp ve fabrikası

Kâğıt üzerinde ortak

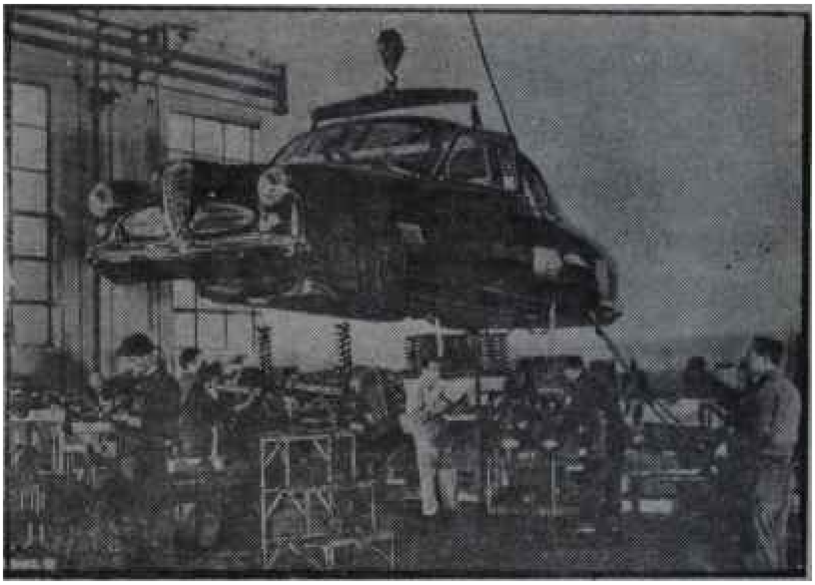
Geçen ayın son günlerine doğru dört milli bankamız ve Alman Krupp milessesesinin iştirakile Maden Arama ve Etüd Limited Şirketi» adıyla bir şirket kurulmuştur. Şirket ahitler narasında üç yıl devam edecektir. Şirketin sermayesi bir milyon lira olup adından da anlaşılacağı üzere, maden arama ve etüd işlerinde kullanılacaktır. Şirketin sermayedarları arasında bulunan dört millî banka, Sümerbank, İş Bankası, Etibank ve Emlâk Kredi Bankasıdır.

Şirketin gayesi gene isminden anlaşılabileceği gibi, memleketimizde maden aramak ve bunlardan faydalanmanın tabi olacağı şartları araştırmaktır. Fakat asıl gaye "Türkiye'de yeni bir demir ve çelik istihsal merkezi kurulması için, ham madde, teknik esaslar, tesis mahalli ve iktisadî şartları haiz ehemmiyetli cevher rezervlerinin araştırılmasıdır." Görülüyor ki Şirket asıl büyük tesis için, işletme şirketi - bir ön hazırlık yapmak gayesine sahip bulunmaktadır. Aynı hususu, imza merasiminde hazır bulunan İşletmeler Bakanı şu sözlerle belirtmiştir : «Zengin ve çok kıymetli maden cevherlerine sahip bulunan memleketimizde, ümit ediyorum ki, bu şirket kısa bir zamanda işletme şirketi haline gelecektir. Benim şahsi temennim, işletme şirketinin bir an evvel kurularak faaliyete geçmesidir.» Bakanın sözlerinden anlıyoruz ki asıl varılmak istenilen gaye bir işletme şirketinin kurulup faaliyete geçmesidir.

Etibank Genel Müdürü ikinci ağır sanayi merkezinin kuruluşu hakkında verdiği izahatta, yeni kurulan limited şirketin faaliyetine Ege bölgesinden bağlıyacağını, sanayi merkezinin tesisine en müsait olan bölge ve maden cevherleri tesbit edildikten sonra, ikinci bir mukavele ile gene aynı hissedarlar tarafından olmak üzere, 400 milyon lira sermayeli bir ağır sanayi işletmesinin kuruluş hazırlıklarına başlanacağını bildirmiştir. Genel Müdür daha sonra, kurulacak yeni işletmenin memleketimize temin edeceği demir mamullerinin miktarının 400 bin ton tahmin olunduğunu, bunun ise yılda 400 milyon liralık döviz tasarrufu sağlıyacağım söylemiştir. Arama ve etüd işlerini ikmal etmek için yeni bir müessese kurulurken, bütün aramalar, etüdler, hesaplar yapılıp bir neticeye varılmış gibi, daha işletme müessesesinin kurulmasına bilmem ne kadar zaman varken, genel müdürün müstakbel 400 bin ton istihsal ve 400 milyon 11-

ralık **döviz** tasarrufundun, bahsetmesi, bahsedebilmesi bize hayli garip geldi. Bize bu-iş biraz "denizdeki balığa tava hazırlamak" **gibi** göründü dersek hakikati söylemiş oluruz. Hem sonra **400** milyon liralık döviz tasarrufu ne demektir? Bizim bildiğimiz tasarruf, her hangi bir sebeple, eeld bulunanın bir kısmım veya tamamını sarf etmekten vaz geçmek, sarf etmemek demektir. Bizim yıllık dış ticaret açığımız son yıllarda 400 milyon lira civarında dalgalanmaktadır. Demir mamullerinin İstihsalinin artmasıyla **400** milyon liralık döviz tasarrufunda bulunabilecektir demek, bu gün bu türlü maddelere 400 milyon harcıyoruz demekle birdir. Halbuki bu son söylediğimiz doğru olamaz. Yok eğer bir kısım ithalât noksanından doğacak döviz tasarrufuyla birlikte, bir taraftan da ihracat yapılacak ve bu ihracattan elde edilecek dövizler 400 milyon lira tasarruf sağlıyacak denmek işlendiyse bu başka şey. Böyle olduğunu farzetsek bile bu yükseklikte bir meblâğ bize biraz mübalâğalı geldi. Genel Müdür bakanlarınkine uygun bir beyanda bulunmak arzusundan kendisini kurtaramamışa benziyor. Maamafih biz de beyanatta söylenilenlerin aynen tahakkukunu temenni, ediyoruz.

Bu gün Karabük Demir ve Çelik İşletmesinin yıllık istihsali 150 bin ton civarındadır. Bir taraftan mevcut Karabük işletmesinin yanında ikinci bir ağır sanayi kurmak gayretlerine girişilirken, diğer taraftan da şimdiki tesislerin tevsiine çalışılmaktadır. Karabük işletmesinin istihsali, bu tevsi ameliyelerinin neticesi alınınca 150 bin tondan 300 bin tona çıkarılmış olacaktır. İkinci ağır sanayi merkezinin kurulmasıyla birlikte yıllık demir mamulleri istihsâlimiz 700 bin tona yükselecektir. Ama ne çare ki bunun 550 bin tonu henüz tasavvur halinde ve kâğıt üzerindedir. Böyle olmasına rağmen biraz evvelki temennimizi bir defa daha tekrar edelim.



Bir otomobil fabrikası çalışıyor

Söz yığını değil, fiiliyat

Fransa

Otomobil istihsali artıyor

Fransız otomobil endüstrisi 1955 yılının ilk yarısında istihsalini 378.000 arabaya çıkarmaya muvaffak olmuştur. 1954 ve 1953 yıllarının aynı devrelerinde bu miktar **802.000** ve250.000 idi. Geçen senenin ilk altı ayına nazaran istihsâldeki ar- %23,5 tur. İstihsal artışı bilhassa ufak tipteki otomobillerde olmuştur. Bu tip otomobillerin istihsâli 285.000 ne yükselmiştir. (Geçen sene aynı devrede 220.000 **idi.)** Takriben %30 luk bir artma. Aynı müddet zarfında yük arabaları ile omnibuslar 88.000 yükselmişlerdir. (Geçen sene 82.000) genişleme temposu daha da sür'atleneceğe benzemektedir. 1955 yılı Haziran ayında İstihsâl 54.000 iken, Temmuzda %30 artarak 69.000 e çakmıştır. Bu suretle de altı ay için yekûn istihsalde %23,5 luk bir yükselme kaydedilmiştir.

İstihsâldeki bu tartışa paralel olarak, Fransız otomobil ihracatı da artmıştır. Fazla istihsâlin mühim kısmı dahilde sürülmekte ise de, Fransız otomobil endüstrisi dış sürümünü arttırmak yollarını da aramış ve bunları bulmuştur. 1955'in ilk yarısında, 1954 ün ilk altı aylık devresindeki 72.800 parçalık ihracata karşılık 83.300 -otomobil ihraç edilmiştir. İki rakam arasındaki fark %14,5 luk bir artmaya tekabül etmektedir. Hakikaten dış memleketlere İhraçta %20 lik bir artış olmuştur. 1954 ün 42.000 otomobiline mukabil, 1955 te (tabiî ilk ayda) 50.500 otomobil. Bu sırada Fransa'nın deniz aşırı topraklarına yapılan ihracatta ise ancak pak cûz'i bir artma kaydedilmiştir. (30.800 den 32.800 e yükselmiştir). Yabancılar daha çok küçük tipteki tenezzüh arabalarına alâka duymakta ve rağbet etmektedirler. Adı geçen devre zarfında bu tip arabaların ihraç miktarı geçen senenin 34.200 üne karşılık 45.000 e çıkmıştır.. Halbuki bu esnada yük arabaları ile omnibusların ihracında geçen senenin 7600 parçasına mukabil 5500 parça ihraç edilmekle mühimce miktarda bir azalışla karşılaşılmıştır.

İspanya

Amerikan yardımı arttırıldı

Madrit'te Amerikan elçiliğinin yaptığı bir açıklamaya göre, Amerika Birleşik Devletleri İspanya'ya donanmasını modernleştirmek için 5 milyon dolarlık ilâve bir yardımda bulunmuştur. Bu suretle Amerika'nın İspanya'ya, donanmanın radar sistemini, top ve hedef tayin etme sistemlerini geliştirmek maksadıyla **yap**makta olduğu yardım 30 milyon dolara yükselmiş bulunmaktadır. Asil anlaşmaya göre yirmiden fazla harp gemisinin modernleştirilmesine Amerika yardım edecekti. Bu yeni ilâve yardımla altı geminin daha modernize edilebilmesi kabil olacaktır.



General Franco

Modernize donanma

T I B

Hekimlik

Ordu Sağlık Merkezi

Amerika'nın kara ordusuna ait sıhhi tesisler ordu sağlık merkezi - Army medical center - adı altında Washington'un Takoma parkı bölgesinde toplanmaktadır. Burada hastalar ve yaralılar için yüksek ihtisası icap ettiren klinikler, sıhhiye personelinin yetiştirilmesi için bir tekâmül okulu - Post-grâduate seholl araştırma laboratuvarları ve biyolojik müstahzarların hazırlanması için kısımlar vardır. Bu merkez 1923 de kurulmuştur. Sağlık merkezinin hastahane kısmına Walter Reed genel hastahanesi denilmektedir. Ayrıca dışardan gelen hastalara bakılan bir poliklinik kısmı vardır ki buna ordu dispanseri veya - outpatient service - denilmektedir.

Sağlık merkezi kapitol'den altı mü mesafede, şehrin kuzey-batı yönünde gayet geniş bir arazi-parsası üzerinde kurulmuştur. Ordu sıhhiye merkezi sıhhiye dairesiyle, ordu sıhhiye müzesiyle, ordu sıhhiye kütüphanesiyle de yakın bir koordinasyon halindedir.

Walter Reed

Bu hastahane 1908 de inşa edilmiştir. Sarı humma'nın sebebi ve sirayeti - üzerindeki araştırmalariyle şöhret yapmış olan askeri tabib Bnb. Walter Reed'in adı verilerek hastahane 1909 da açılmıştır. O tarinden 1944 yılma kadar hastahanede 341.000 hasta tedavi edilmiştir. Hastahanenin günlük mevcudu 2000 kadardır. Poliklinikte günde 900 hasta muayene ve tedavi edilmektedir. Hastahaneye sonradan dört mil uzakta Maryland'de bulunan bir nekahathane ilâve edilmiştir. Buna da - Forest Glen Section - denilmektedir. Askeri personel, aileleri ve çocukları bu hastahanede tedavi edilmektedir. Hastahanenin yataklarının % 45 i tıbbi, % 55 i cerrahî hastalara aittir. Poliklinik kısmı da askerî personele, ailelerine, emekli subaylara ve ailelerine bakmaktadır.

İhtisas okulları

Bunlar hastahaneden ayrı binalardadır. Ordu sıhhiye okulu, ordu dişçi okulu, ordu veteriner okulu bu aradadır. Bu okullar müstakil olarak özel tedrisat yaparlar. Yeni çıkan doktor, veteriner ve dişçilere muntazam kurslar verirler. Daha eski sıhhiye personeline de geliştirme kursları acarlar. Bu kurslar tıbbın muhtelif dallarında; cerrahî, hijiyen, sahalarındadır. Sıhhiye erlerine verilen kurslar da vardır. Bu kurslarda röntgen ve laboratuar işleri, ağız hijiyeni, diş mekaniği, besin meseleleri incelenir. Yine bu mekteplerin direktifi altında hastahanece tertiplenen diyet ve fizik tedavi kursları da- vardır. Ayrıca ordu içinden seçilen elemanlar anestezi için yetiştirilir.

Sahra sıhhiye hizmetleri okulu

Bu okulun Ödevi muvazzaf ordunun, yedeklerin ve gard nasyonallerin sıhhiye subaylarını yetiştirmek, onların idare ve kumanda kabiliyetlerini artırmaktır. Acele durumlarda ordudan seçilenler sıhhi idare subayı olmak üzere bu okulda eğitime tabi tutulurlar. Bu okul sahra sıhhiye teçhizatının ve sıhhiye elemanlarına mahsus teçhizatın geliştirilmesinde ve değiştirilmesinde de rol oynar. Sıhhiye eğitiminde gerekli talimatnameleri hazırlar, veya tadil eder. Sahra hizmetlerinin ilerlemesi için araştırmalar yapar. 1920 de Penslivania'da Carlisle barakalarında kurulmuştur. Emrinde lüzumlu tatbikat" lar için; piyade, topçu, istihkâm birlikleri vardır. İdare, askeri hijiyen, Sahrada tıbbî ve cerrahi hizmetler, askerlik sanatı, talim doktrinleri, lojistik, sahrada dişçilik hizmetleri, sahrada veteriner hizmetleri Üzerinde tedrisat yapar. Her eğitim kısmının bir direktörü vardır. Sıhhiye ihtisas subaylarına ilâveten piyade, zırhlı birlikler, kimya harbi subayları da vardır. Bunlar hem öğretmen hem de liyezon subayı olarak vazife görürler. Bu subaylar ordu harp kolejlinden ve ordu kurmay akademisinden mezundurlar. Bu okulun subay ve öğrenirinin istifadesine arzettiği tıbbi ve askeri yayınları takip ve teksir eden bir matbaası vardır. Ayrıca bu elemanlara kitap satan bir kitap evi ve eğitim için gerekli harita, kroki, diyagram, plan, kanunlar, talimatnameler, istatistikler gibi materyali hazırlıyan bir şubesi vardır. Okulun basım evi - Army medical Bulletin - adlı bir de mecmua, yayınlamaktadır. Tedrisat dörder aylık dönemler halindedir.



Walter Reed
Bir askerî tabib

Amerikan ordusunda hekimler için başka tatbikat okulları da vardır. Meselâ hava birliklerine mensup kimseler için - School of aviation medicine - deniz ordusu sıhhi eğitimi için Betesta, harp gazları Üzerinde hekimlerin bilgisini artırmak üzere de Chemical warfare school mevcuttur.

Büyük birliklerin sıhhiye hizmetini çevirecek, sıhhiye alayı gibi büyük sıhhî birliklerde komutanlık yapacak asker hekimleri yukarıdaki tedrisata ilâveten harp akademilerine de gönderilmekte ve kurmay subaylar gibi yetiştirilmektedir. Bu tatbikat okulundan seferde orduda vazife alacak bütün sıhhiye personeli geçmektedir. Harp akademisine gönderilecek hekim subaylar ise bu tatbikat okulundan geçtikten sonra orduya iltihak ederek iyi çalışan ve muvaffak olanların arasından seçilmektedir.

Başka ordularda

Başka bir çok ordularda da askeri tebabet tatbikat okulları vardır. Çünkü modern orduların teknik ve taktik bakımından olan yemlikleri ve topyekûn savaşın özellikleri asker hekimliğini büsbütün ayrı bir ihtisas haline getirmiş bulunmaktadır. Asker hekimleri için ayrı bir araştırma, yetişme ve çalışma ihtiyacı vardır. Fransada Val-de-grâce da aynı maksadlar için kurulmuştur. 1200 yataklı bir hastahane kısmiyle bir tatbikat okulundan, talebe pansiyonundan, yedek hekim tatbikat okulu, müze ve arşiv kısımlarından müteşekkildir. Alman ordusunda, Belçika, İtalya, İngiltere, Rusya, Yugoslavya hattâ cenubî Amerika devletlerinde de askeri tababet tatbikat okulları vardır.

Nihayet bizde

Yurdumuzda ilk askeri tababet tatbikat okulunun kuruluşu 1870 dedir. Bu okul tatbikatı tıbbiye ve askeriye ve ameliyat mektebi adiyle Haydarpaşa hastahanesinde açılmıştır. O halde memleketimiz bir çok dünya ordularından önce böyle bir okul kurmuş demektir. Bu mektep orduya yararlı olamadı ve 1897 de lâğvedildi. Aynı yıl tıb öğretim ve eğitiminde yenilikler yapmak üzere Almanya'dan mütehassıs istendi. Böylelikle Bonne üniversitesinden Rieder'le Eppindorf hastahanesinden Deyke yurdumuza geldiler. 1907 de bunların yerini Viting aldı. İşte önce Gülhane hastahanesi olarak başlıyacak sonradan Viting zamanında Gülhane askeri tababet mekteb ve kliniği adını alan ve bu gün Gülhane Tıb Akademisi dediğimiz müessese bu suretle kuruldu. Tesisi tarihinden bu yana bir çok inkilâplar geçiren bu müessese ikinci dünya savaşının başlarında İstanbuldan Ankaraya taşındı. Ankarada bir müddet müstakil olarak müşterek bir çalışma devresine girdi. Gülhanenin bu dönemi bir hastalıkla savaş, bir boğuşma, bir kurtulma arzusu, bir hürriyete kavuşma çırpınması halindedir. Nihayet her şeyini, asistanlarını, baş asistanlarını, araçlarını, gereçlerini hattâ milyonlar değerindeki yuvasını da terk ederek yedek subay binasına gelmiş ve yerleşmiştir. Gülhane 53 yıldan beri orduya ve bütün

yurda eşsiz ilim adamları yetiştirmiş ve üniversitelerin daha mevcut olmadığı devirlerde Türk hekimliğini bütün dünyada şerefle temsil etmiş Ve memleketin tıb ilmi dışındaki sosyal inkılâplarına ve siyasal davalarına bile emeğini ve alnının terini katarak bu uğurda sayısız kurbanlar vermiş tarihî bir müessesedir.

O kanma bulaşan zehirleri kendi öz varlığındaki savunma vasıtalariyle yok etmesini bilen, tarihinin en yaralı dönemlerinde bile memleket davalarındaki yerini ve ödevini gözden kaçırmamış muhteşem bir ilim abidesidir. Faniler onun Uzun tarihinde iyi, kötü birer iz bırakarak geçecekler, fakat o, Türk ordusunun yanı başında daima dalgalanan ümid ve şifa sembolü bir kızılay bayrağı gibi kalacaktır.

Kanser

Sigara tehlikeli midir?

1952 de Washington üniversitesi lahora tuvarlarından birinde Dr. Graham, Cerrahlık Kongresine başkanlık ederken sigarasını bir tablada ezdi, söndürdü ve içini çekti. Önünde, sırtlarında birer tümörle yakın bir ölüme mahkûm, üç tane fare vardı. Bunların sırtlarına bir yıldan beri sigara dumanından elde edilen bir nevi katran sürülmekte idi. Bundan sonra Graham bir daha dudaklarının arasına sigara almadı. Bu keşfi karşısında Graham'ın meslekdaşları hâlâ kararsız bir halde düşünüp durmaktadırlar.

Sigara hakikaten kanser yapıyor mu? Bu hususta yayınlanmış bir çok istatistikler vardır. 1954 de yapılan bir araştırmada sigara içmiyenler arasında kanserden ölüm, on binde bir iken, sigara içenlerde üçyüzde bir olarak tesbit edilmiştir. 20 yıldan beri bütün dünyada sigara satışı dört misli artmış, buna muvazi olarak akciğerkanserine yakalananlar da dört misli çoğalmıştır. Bazı yazarlar, sigara dumanı yalnız akciğer kanseri yapmakla kalmaz, dudaklarda, dilde, ağızda, hançerde hatta bağırsaklarda bile kanser yapabilir,. diyorlar. Bazıları da farelerin sırtına katran sürmekle husule gelen kanserin bir şey ispat edemiyeceğini düşünmektedirler

Farelere sigara içirmek ve onları tiryakiler haline getirmek mümkün olsaydı, belki akciğer kanseri ile sigara ve sigara dumanı arasındaki münasebet tesis edilebilirdi Farelere sürülen katran kesafetini elde etmek için insanları altmış dört yıl günde 600000 sigara içirmek icap ederdi.
• Hekimler ve araştırıcılarla sigara ve puro yapan firmalar arasında karşılıklı bir mücadele de sürüp gitmektedir

İlmî yayınlar bile sigara fabrikalarının tesiri altına girmişlerdir. Tütünün kanser yapan maddelerini çıkarmak ve gittikçe daha saf ve az zararlı sigaralar imal etmek için de gayretler sarf edilmektedir. Dr. E. E



K A D I N

Adabımuaşeret

Allo.. Allo..

İnsanların sinirleri, gün geçtikçe, bozuluyormuş.. Hayat şartları, pahalılık, bir takım formaliteler, hattâ medeniyet insanlara yeni üzüntüler veriyor, onları çabuk yıprandırıyormuş. Dünyanın her tarafında, bu yeni derde çare aranıyor. Psikologlar, insanları telâş ve üzüntüden kurtarmak için, cilt cilt kitaplar yazıyor, türlü tavsiyelerde bulunuyorlar. Bühassa Amerikada, ruh doktorlarının, muayenehaneleri dolup dolup boşalıyor, psikanaliz modası dünyayı sarıyor.. Medeniyetin getirdiği yeniliklerden, icatlardan istifade etmek, fakat medeniyetin telâşlı, heyecanlı havasına kapılmamak, medenî aletleri de hesap ve ölçü dahilinde, kullanmak lâzımdır.

İstirahat ânında, evinde, rahat bir kanepeye uzanarak, radyosunu hafifçe açan ve sevdiği müziği dinliyen insan mesut insandır, fakat kafasını 'dinlemek için, kır kahvesinde beş dakika oturmaya giden insan, orada bangır bangır bağıran, üstelik en 'sevmediği şarkıları söyliyen bir radyo ile karşılaşırsa muhakkak rahatsız olur.

Elektrik süpürgesi gayet sıhhidir. 'Toz kaldırmadan evi temizler, ev kadınının isini kolaylaştırır, çamaşır makinesi de keza.. Fakat gece yarın on ikiden sonra, misafirleri uğurlayip şöyle beş dakika içinde, halıların pisliğini temizlemeye kimsenin hakkı yoktur. Belki komşular hatır sayar 'polise şikâyet etmezler ama, uykular; .muhakkak surette kaçar..

Medeniyetin en güzel icatlarından biri olan telefon da zaman zaman gayet müziç olur! Son olarak, Almanyada sanayiciler, telefon derdine karşı bir çare bulmuşlar. Günde bir saat, bütün telefon muhaverelerini kendi kendilerine yasak etmişler. Bu yasak saati zarfında, ne telefona cevap veriyorlarmış ve ne de telefon ediyorlarmış, çünkü telefon onların sinirlerini yıprandıracak şekilde, işlemeye başlamış. Öyle olmuş ki, telefona cevap vermekten sürekli bir iş yapamaz, düşünemez olmuşlar! Hele dinlenmek, tamamiyle hayal olmuş!

İş konuşmalarının ne derece yıprandırıcı, hattâ bazen, heyecan verici olduğunu tahmin etmek zor değildir. Fakat bazen, ahbap ve arkadaş telefonlarının da, onlar kadar sıkıcı olduğu muhakkaktır. Hele kadınlar arasındaki birçok telefon muhaverelerinin tamamile lüzumsuz olduğunu da itiraf etmek icab eder. İşi gücü olmıyan bir kadının işi gücü olan 'bir arkadaşını, yarım saat, telefonda işgal ettiği sık, sık görülen hadiselerdendir. Geceki baloyu, komşuda geçen hadiseyi, yeni yapılan bir elbiseyi anlatmak için rahatsız edilen arkadaş, belki mutfakta yemek pişirmekte idi, elleri yağlı olduğu için telefonu bezle tutmaktadır, belki ütü prizde kalmıştır, belki çocuğun banyo suyu soğumaktadır. Bütün bu mahsurları hesaba katmak, elzem olmadıkça telefon açmamak lâzımdır. Hatır sormak için, yapılan telefon muhaverelerine gelince, kısa kesildikleri, uyku ve yemek saatlerine tesadüf ettirilmedikleri takdirde, ama yalnız bu takdirde hoş karşılanacaktır.

Telefon, bir maksada hizmet ettiği ve ihtiyacı karşıladığı zaman faydalıdır. Onu bir gevezelik vasıtası olarak kullanmak, telefonun mevcudiyetindeki manayı yok etmektir. Çünkü telefonun gayesi işleri uzatmak değil, onları kısaltmaktır.

Mevsim Başı Üzüntüsü

Jale CANDAN

Gün geçtikçe, medeniyet ilerledikçe üzüntülerimizin çeşidi de artıyor. Bunlardan bir taneni muhakkak ki giyim üzüntüsüdür. Bana mevsim başı üzüntüsü de diyebiliriz. Çünkü yeni mevsime girerken, ekseri kadınlarda bir huzursuzluk baş gösterir: giyinememek, eksikleri tamamlıyamamak, külüstür dolaşmak endişesi.

Az fakat iyi elbise yapmak, bilgi ile giyinmek, yeni Ur kumaş alırken, biçim seçerken, kaprise değil, mantığa, İhtiyaca göre hareket etmek, giyitti problemini ne dereceye kadar kolaylaştırırca kolaylaştıranı, gene de, hepimizin 1çinde, bu giyim endişesi az veya çok, mevcuttur.

Halbuki dünya değişiyor: işte bir şıklık kraliçesi zenginliğine ve bütün imkânlarına rağmen, sosyete hayatının icaplarından şikâyet ediyor. Tanınmış, çok zengin Ur Amerikalı artist, Esther Williams satın aldığı çok pahalı elbiseleri küçümsiyerek "meslek icabı almak ve giyinmek mecburiyetinde olduğum şeyler" diyor.. Hususi hayatında daima bluz etekle dolaşmaktadır.

Son günlerde, . Amerikadan Fransaya, Vichy'de kür yapmaya gelen Paramount şirketi hissedarlarından, Mme Balaban da, getirdiği lüzumsuz valizler yüzünden gazetecilerin alaylarına maruz kalıyor. Yirmi bir günlük kür için, kocasına refakat eden bu şık kadın, o kadar çok elbise getirmiş ki, her saatte Ur tuvalet değiştirse, gene de getirdiklerinin hepsini giyemezmiş.. Üstelik otel müstahdemini rahatsız etmiş. Çünkü otelin bir odasını, yeniden dolaplarla tanzim ederek, ona tahsis etmek icap etmiş.

Öyle bir zamanda yaşıyoruz ki, Ağa Hanın karısı Begum'un, Kan festivali müddetince, her gün yeni bir tuvaletle, locasında görünmesi artık kimsenin hayranlığını toplıyamıyor. Fazla elbise, fuzuli Ur iş, lüzumsuz bir gösteriş ve biraz da, boş bir kafa ifade ediyor. Bu demek değildir ki, kadın kendini ihmal etsin, giyinmesin, erkeklersin. Fakat her kadın, kendi içtimai hayatına, muhitine, kendi ihtiyaçlarına göre giyinmeli, giyinememeyi kendisine bir üzüntü yapmamalıdır.

Bir kadın tanırdım, cici ve hoş bir kadındı, fakat yeni manto yapamadığı için kocasına boykot ilân etmişti ve bir kış, sokağa çıkmadan evinde kapalı yaşamıştı. Daha doğrusu öyle niyet etmişti: baktı ki, kimse onun çıkıp çıkmadığının bile farkında değil, çok yeni olmıyan mantosunun da, nazarı dikkati celbetmiyeceğini nihayet anladı, vazgeçti..

Bazı hayat şartları, bazı kadınlara mütemadiyen giyinmek, mütemadiyen terzi terzi dolaşmak külfetini yükler. Bazıları ise, birkaç tane ağır elbise İle, uzun seneler şık olabilecek kadar, az görünen kadınlardır. O yapıyor, ben de yapayım fikri ile hareket etmek, uzun zaman dolapta asılı duracak bir elbise için, kendini ve etrafındaldleri yemek cidden mantıksızlıktır.

Zaman değişiyor, ona uyalım: Bugün elbiselerde hoşa giden şey ne gösteriştir, ne de lüks! Sevdiklerimizin hoşuna gitmek, temiz, olmak, kendimizi genç ve mesut hissetmek için giyindiğimiz takdirde, giyim gayet zevkli bir şeydir ve saadetimizin yardımcısıdır. Fakat yaşadığımız hayatın hudutlarını aşan, süse, ihtişama, lüzumsuz gösterişe, taklide dayanan, bütçemizi sarsan, evde giyim üzüntüsü yaratan giyim merakı yalnız saadetimizi bozmakla kalmaz, ehemmiyetsiz şeylere fazla ehemmiyet verdiğimizi, devrimize intibak edemediğimizi gösterir.

Moda

Bir yıldız doğuyor

Bir dilber ne Hollywood semalarındadır. Ne Paris sokaklarında ne Londra sahnelerinde, ne de hatta İstanbul radyosunda!. Türkiye hudutlarındaki küçük kazasında, senelerdenberi mütevazi bir bayat sürmek-

tedir ve burnunun dibindeki İstanbula bile, pek mahdut seyahatleri vardır. Hepimiz onu tanırız: Şilede oturur, adı Şile bezidir. Mütevazi ve güzel olduğu kadar da kuvvetlidir.. Bugüne kadar hiçbir şey, ne moda, ne yeni hayat şartlan," ne de hattâ ayarlamalar ona tesir edebilmiştir; yirmi metrelik bir topu onbeş liraya satılır. Yakaları gayet güzel şekilde işlenmiş Şile geceliklerinin fiyatı 10 liradır. Bezi, işlemesi, dikişi, satış kârı hep bu 10 liranın içindedir. Büyük bir incelik ve zevkle hazırlanmış olan Şile çay takımlarına gelince, en kabadayıları 20, 24 liraya piyasaya arzedilmiştir..

Sile bezi yıkandıkça güzelleşir, dayanıklıdır, zamanla sararmaz.. Bütün bu meziyetlerine rağmen mahdut bir satışı vardır. Halbuki o hakiki bir cevherdir ve ondan neler, neler yapılmaz!. İşte son zamanlarda, birçok tüccarlarımız, Şile bezinin gizli cevherlerini keşfetmekle meşgullermiş.. Şile bezi, bir zamanlar memlekete erkek çamaşırı sekimde giren ve fahiş fiyatlara lüks mağazalarda satılan crepe sante'den hiç te aşağı değildir!. İyi şekilde hazırlanmış, Şile erkek çamaşırlarının piyasada rağbet göreceği muhakkaktır. Hakikaten, nylon çamaşırlar memlekete ithal edilmediği taktirde, modernize edilmiş Şile gecelikleri de, kadınlarımızı teselli edecektir. Hele çay takımları, onları bugüne kadar kapışmamış olmamız şayanı hayrettir.

Son zamanlarda, memlekette, yerli sanayiyi kalkındırma yolunda bir hamle ve gayret mevcuttur. İş adamlarımız bu sahaya el attıkları takdirde, yeni bir kazanç sahası açılacağı ve memleketin bundan istifade edeceği muhakkatır..

Zaten Şile esastan şanslıdır. Kapri'nin meşhur mavi mağaralarını hatırlatan deniz mağaraları, uçsuz bucaksız tabi! plajı, berrak denizi ile o hakiki bir cennet köşesini andırır. Bu sene Şile'de otelde, yer bulmak pek müşküldür. Fakat bir gün Şile, büyük otelleri, güzel pansiyonları ile dünyanın en çok rağbet gören plajlarından biri olabilir. Belki oraya gelecek olan turistler', şile bezinden yapılmış bluzları, örtüleri hatıra olarak memleketlerine götürürler. Napoli imzasını taşıyan sepetler gibi şile yıldızı da mütevazi kasabasından dünya turuna çıkar!

Yalnız bir tehlike mevcut: Acaba o da değişir mi? O da kardeşi Kilis kumaşının uğradığı akıbete uğrar mı?

On sene evvel Kilis kumaşı henüz mebzul şekilde piyasaya sürülmemişti.. Onu, satıldığı bir iki dükkânda, tesadüfen keşfeden ev kadınları aldılar, deneme için kombinezon, çocuk gömleği yaptılar. Yıkadılar bozulmadı, aylarca giydiler, yırtılmadı. Ahbaplarına bu harika kumaşı sağlık verdiler. Güzeldi, sağlamdı, ucuzdu. Tek tuk satış yapan dükkânlarda,, mevcut çabucak tükeniverdi. Yeni siparişler yapıldı. Kadınların yüzü büsbütün güldü. Kilis kumaşı yalnız beyaz olarak değil, rengârenk, her dükkânda artık bulunuyordu. Vakıa fiyatlarda ufak bir artma mevcuttu ama gene de Krep birmanların, krep satenlerin yanında bedava sayılırdı.. Çok geçmeden, piyasa Kilis kumaşı ile yapılmış hazır kombinezonlarla doldu. Fakat gene çok geçmemişti ki bu gözdenin de ahlâkı bozuldu. Bir veya iki yıkanışta yırtılıyor çabucak eski yüzlü oluyordu. Fiatı da gün geçtikçe artıyordu.

Başka memleketlerde, bir mal rağbet gördükçe mükemmelleşir, âdeta klasik bir mahiyet alır. Bizde rağbet gören şeye derhal lüle karışır. Satıcı - malım nasıl olsa satılıyor - düşüncesiyle hareket ettiği için, yanına yardımcı alıp, tezgâhını bir fabrika haline sokacağına, aynı zaman zarfında, aynı personelle çalışarak, iki misli mal çıkarmak hevesine kapılır, hileye baş vurur.. Tüccar da, bir kaç el değiştirerek kâra kâr katar, halk gene ziyan eder! Tabiî yıldızı da yavaş yavaş söner. Sürümden kazanmak yolu dururken hileden kazanmak yolunu tuttuğumuz içindir ki, yerli mallarımız, hiç bir zaman istediğimiz rağbeti görmez! <

Allah güzel Şile bezini bu fena akibetten korusun.

Yeni bir mayo

Birkaç seneden beri plajlarda rağbet gören kaplan derisi taklidi mayolar, moda krallarına yeni bir ilham vermiş ve hakiki kürkten mayolar yapmışlar..

Kadına hakiki bir kaplan vahşiliği ve güzelliği veren bu parlak tüylü mayolar, çıplak ayakla giyildiği takdirde fevkalâde hoş oluyormuş. Ve çok rağbet görecekmiş ama ufak bir mahsuru varmış: Bir mayo birkaç bin liraya mal oluyormuş!



Yeni **tip** kaplan derisi mayolar
Tatlı canavarlar

İstanbul

Plajlar

Hilton oteli yapıldıktan sonra İstanbullulara her şeyi, hayalen olsun imar etmek, her şeyi turistik gözle görmek hastalığı gelmiş..

Moda deniz banyolarındaki eski çürük tahtaların Üzerine sut üstü uzanan bir erkek. Moda burnundan, Fenerbahçeye kadar, kâh sert kayalar halinde, kâh yumuşak koylar vücuda getirerek uzanan yemyeşil sahili işaret ederek, yanındaki, pembe lasteko mayolu kadına:

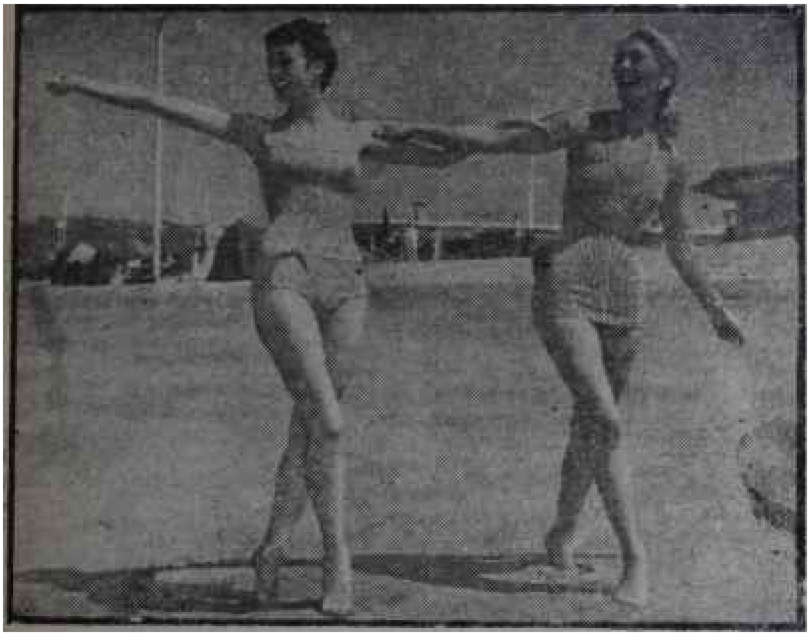
— Şu kayaların içine kabineler oymalı, denize teraslar uzatmalı, plajlar, dans pistleri oteller, gazinolar yapmalı, burası dünyanın cenneti olur, diyordu.

Pembe mayolu kadın:

— Ben tabii plajları, meselâ Şileyi tercih ederim diye cevap veriyordu.

•

Moda, Ada, Suadiye, Dragos, Florya, Boğaziçi, Şile hepsinin ayrı ayrı bir güzelliği vardı.. Hepsi hayali geniş olanlar veyahut yalnızca, güzel bir yaz geçirmek istiyenler için harikulade yerlerdi. Fırtınalı, yağmurlu geçen bir kaç günden sonra, tekrar güneşe, berrak denize kavuşan İstanbullular, akın akın plajlara, suya- koşuyorlardı. Moda iskelesine- yanaşan vapur, daha iskele atmadan, halk. sandallara atlıyor banyolara



Plajda sık sık görülen manzara

Bozkırın hasreti!

doğru, kabin kapma yarışma çıkıyordu. Moda koyunda dolaşan tenteli sandallar, öğleyin denizi bırakıp eve yemeğe gidemiyenlere sıcak sosis, karpuz, mısır satıyor ve banyo yolundaki köşebaşlarını tutan işportacılar, ağaç dallarına asarak, sallandırdıkları şortlar, mayolar, kasketlerle, hazırlıksız gelenleri avlıyorlardı.

Moda banyolarının içinde, "kâathane" sefalarını hatırlatacak şekilde, ateşte dönerler çevriliyor, yemekler hazırlanıyordu. Müzik, bu arada tabii avare şarkısı hiç eksik değildi. Moda İstanbulun en ucuz plajı idi, yüzücüler, zarif genç kızlar, oraya rağbet ediyorlardı. Çünkü müziği, döner kebabı, yüzücüsü bol olan Moda banyolarının müşterilerine daima güzel bir sürprizi vardı: ne zaman müracaat etseniz duş akıyordu! On kuruşa sabunsuz, yirmi kuruşa sabunlu banyo, bu doğrusu bir ucuzluk rekoru idi.

*

Moda banyolarının tahta iskelesi rir kayaya dayanır. İşte, bu bitim noktasında, üzerinde erkekler giremez ibaresini taşıyan bir kapı görürsünüz. Kapının öteki tarafında kadınlar hamamı vardır. Daha beş altı sene evveline kadar, tepedeki gazinoda, tam kadınlar hamamının üstüne gelen çıkıntıda, günün her saatinde dürbünlü erkekler mevcuttu. Saatlerce güneşin altında durur, Fenerbahçe burnunu ve tabii kadınları seyrederlerdi. Çarşaf, Anadoluyu yeni baştan istilâ ede dursun, Modadaki dürbün sefası tarihe karışmış!.. Modadaki kadınlar hamamı, kadınların cidden kadınlar için giyindiklerinin en güzel bir misali idi. Çünkü İstanbulun en şık mayoları orada idi. Engüzel, en muntazam yanmış kadınları da.. Nazlı genç kızlar kollarında saat, ellerinde yağlı krem şişeleri döne döne, saatle, dakika hesabı ile yanarken, tahta kapının öte tarafında erkek arkadaşları ile şakalaşan sporcu kızlar saatle yüzerek rekor kırmaya çalışıyorlardı. Bu sporcu kızlar içinde fevkalâde güzel vücutluları vardı ve hepsi de gayet güzel giyiniyorlardı. Hattâ hepsinin birer hususiyetleri, kendilerine has zarif giyinişleri vardı. Düz gri şiltelik bezlerden, tam daire kloş etekler yapmışlar, bu etekleri sevdikleri motiflerle süslemişlerdi. Kimisinde sarı püsküller vardı, kimisi üzerine yer yer meyveler işlemiş, kimisi tüten bir bacanın bir süpürgenin, tavanın resmini çizmişti. Yakaları-çok açık, uzun kollu mavi beyaz çizgili bluzlar da çok rağbet görmüştü. Lasteks mayosu olmıyanlar basmadan, düz ketenlerden nefis şeyler yapmışlardı. Güzel vücutlular ve zarif ayaklılar tabii takunyeyo tenezzül etmiyor ve sıcak tahtaların üzerinde sıçrıya sıçrıya koşuyorlardı. Hemen herkes havlulardan kısa bornozlar yapmıştı, herkesin kendi icadı olan şık bir plaj torbası Vardı.

Moda iskelesinin, biraz açığındaki deniz kulübüne ait Raft'a gelince orada erkekler kadınlardan daha şık görünüyorlardı. Güzel şortlar, emprime erkek mayoları, deniz havluları bol bol güneş gözlüğü nazarı dikkati celbediyordu.

Sandallar yüzme havuzu ile Raft arasında mekik dokurken, motörlüler daha uzaklara, bedava plaj olan Kalamış koyuna, Fenerbahçeye, Suadiye ve Maltepeye gidiyor, plajlar arası rabıtasmı kuruyorlardı.

Tek ağacı olmayan Suadiye plajı güneşte yanıyor ve halk beş, altı şemsiyenin etrafında nöbet bekliyor-, du. Plâj büfesinde satılan gazozlar ateş pahasına idi, kabinelere, rastgelen girip soyunuyor, kimse boşalmasını beklemiyordu. Yalnız bu kabineler tamir görmüş, temizlenmişti ve halk buna da razı idi. Mayonun, takunyanın çeşidi Suadiye plajında idi. Koyu gri zemin üzerine açık sarı çiçekli, kadifeyi andırır nefis bir lasteks mayo cidden nazarı dikkati celbediyordu. Sayfiye yeri olduğu için şortların, balıkçı pantalonlarının, plaj etekliklerinin en güzelleri burada idi. Hattâ Büyük Ada ile rekabet edebilirdi.

Fakat Büyük Adada adeta tabii bir çıplaklık, bir ada havası vardı. Yalnız plajlarda değil, sokaklarda yari çıplak dolaşılıyordu. Çıplak olmıyanlar, hele ipekli ile gelenler muhakkak surette yabancılar, seyirciler idi ve ada halkı onlara tuhaf bakıyordu.

Son zamanlarda moda olan Tarabya banyoları hafta içinde, sabahları âdeta kadınlar hamamı manzarası arzediyor. Erkekler nisbeten az.

... Fakat en çok denizin tadını çıkaranlar kimlerdir, biliyor musunuz? Trene, otobüse, dolmuşa, vapura binmeden, kabine kavgası yapmadan, koşmadan, terlemeden, günün her hangi bir saatinde, Boğaziçi yalılarından suya atlıyabilenler.

Bir de karıkoca, iki çocukla ve anneleriyle beraber, Ankaradan gelerek Dragos'ta çadır kuran aile. Kısmen otomobilde, kısmen çadırda yatarak yirmi gün, tam bir istirahat hayatı yaşadıklarını söyliyen bu aileye deniz banyolarında refakat eden bir çok İstanbullular vardır. Hususi arabaya çoluğunu çocuğunu dolduran soluğu Dragos'ta alıyor. Bilet parası yok, kabin kavgası yok, döner kokusu, güzel mayo kaygusu yok.

Portre

Şıklık kraliçesi anlatıyor

Uzaktan, her şey insana cazip gelir. Şık kadın olmak, herkes tarafından tanınmak ve eğlenceden eğlenceye koşmak kolay bir şey değildir."

Bu sözleri söyliyen kadın, Parisli bir şıklık kraliçesi idi. Bir çok toplantılarda, müsabakalarda birinciliği kazanmıştı. Sn güzel şapkalı, en güzel otomobilli kadın, ünvanını kazandıktan sonra, son olarak "güzel kadın ve hayvan" müsabakasında da kucağındaki harikulade köpekle, bütün reyleri toplamıştı. Adı Moniqile Liebel idi. Kışın büyük bir toplantıya, vücudunu sımsıkı saran siyah astragan bir elbise ile gelen Madame Lae'bel'in boynunda, kulağında, kolunda

ve belindeki kemerde bir milyar Fransız frangı kıymetinde mücevher vardı..

Bu kadar ihtişam, en züppe bir muhitte hile biraz tuhaf karşılanmıştı fakat işte bu kadın, kendisi ile konuşmaya gelen gazeteciyi çok sade bir kıyafetle karşılamıştı ve hayatından şikâyet ediyordu:

"— Pariste, kocanızın işi icabı, muayyen bir muhite girdikten sonra, kendinizi monden hayatın çarkından kurtarmak hemen hemen imkânsızdır. Bir davet yaparsanız, buna mukabil yüz tanesine icabet etmeniz şarttır. Her davette yeni insanlar tanırsınız, onlar sizinle-tanışmayı arzu ediyorlarsa, siz de nezaket icabı, onlarla tanışırsınız. Yani verdikleri kokteyle veya akşam yemeğine gider, kısa zamanda mukabilinde bulunursunuz.. 'Bu kadar çok yere gitmek için, çok elbiseye ihtiyacınız vardır. Zaten en mühim işiniz giyinmek olduğuna göre, nasıl olsa yaptığınız bu işi, iyi yapmaya çalışırsınız. Metro'ya bindiğiniz veya mağazalarda alış-veriş yaptığınız zaman tabii spor giyinirsiniz. Çünkü monden hayat yaşıyan bir kadının yapabildiği yegâne spor budur!., Öğleden sonra, saat beşten sekize kadar, kokteyl elbisesi giyersiniz. Sekizden sonra gittiğiniz yere göre, ya kapalıca, ciddi bir yemek elbisesi, ya açık ve kısa bir dans elbisesi, ya da uzun elbise seçmeniz icabeder. Tabii büyük balolar için, ayrıca balo elbiseleri lâzımdır. Bugün bir taşralı zengin kadın bile, giyim inceliklerine o derece vâkıftır ki, ister istemez siz de giyinmeye ehemmiyet verirsiniz. Gülünç olmamak için, yaptırdığınız bir sürü elbise vardır. Bunları yerinde giyinince şık kadın olursunuz. Mesele bundan ibarettir.



Moniqile Liebel
Her şeyi "en güzel"

Eğlence yerlerine, gece kulüplerine gelince, emin olun, oralara gitmek daima zevkli değildir. Dört gece üst üste, gece yarılarına kadar dans ettikten sonra, beşinci gece için, yeni bir davet karşısında kalmak, ne dereceye kadar caziptir tahmin edersiniz!"

Gazeteci bu şık kadınların uykusuz nasıl yaşadıklarını merak ediyordu. Moniqile Liebel yavaşça:

"— Sabahları öğleye kadar uyurlar, dedi. Kalkar kalkmaz jimnastik yaptıkları bir rivayetten ibarettir. "Baba Ford" un dediği gibi, sıhhatli. insan için jimnastik lüzumsuz bir şeydir, sıhhatsizlere ise zarar verir.. Böyle olmasa da, "şık kadınların" Jimnastiğe ayıracak vakitleri yoktur. Çünkü öğleyin kalkar kalkmaz giyinip, saat birde Maxim'de öğle yemeğinde bulunmaları şarttır. Çünkü bu şık kadınlar, haftanın beş günü, muhakkak, öğle yemeğine davetlidirler. Ancak hafta sonlarım kocalarına ayırabilirlerse, şanslıdırlar. Bu davetleri ekseri çok zengin, güzel kadınlar, büyük şöhretler yaparlar. Yemek bitince, kadınlar vazifeye koşar.. Vazife, büyük terzihanelerdeki provalar veya çarşı-pazar işidir.

Vaktiyle yemekten sonra, birçokları at yarışlarına giderdi. Fakat kendileri kadar şık giyinmiş mankenler yarışlara gitmeğe başladılar ve bizimkiler bu işten vazgeçtiler. Çünkü gerek fotoğrafçılar, gerek halk bu mankenlere daha çok rağbet etmektedir. Kibar kadınlar için, at yarışları artık bayağılaşmıştır. Ancak at sahibi olan kibar kadınlar ve onların yakın dostları, bugün, yarışlara rağbet etmektedir. Onlar da, yarışlarda bir merdivenin basamaklarında toplu halde dururlar. Geçenlerde birisi, onları aynı sopaya tünemiş aynı kümesin tavuklarına benzetiyordu. Akşam altıdan itibaren kokteyl işkencesi başlar. Günde en aşağı iki kokteyle gideriz.

Bu kokteyllerde, insanın susuzluğunu giderecek kadar içki verseler haydi gene ne ise! Ekseri kokteyller tamamiyle kurudur. Dudaklarınızı bile ıslatacak kadar içki elde edemezsiniz. Bir ahbabım var, kokteyllere giderken şampanyasını götürür, ve gizlice metrdotel'e vererek, kendisine servis yapmasını rica eder. Bahanesi her içkiyi içememektir. Şahsî dostlarınızı götüremediğiniz bir kokteylde, eğlenmenize imkân yoktur.

Koktellerde neden konuşacağım bilmiyenlerin imdadına yetişen şey güzel sanatlardır. Yeni oynanan bir piyesi şaheser mertebesine yükseltmek veya didik didik didikleyip yok etmek işten bile değildir. Geçenlerde, esprili bir güzel kadına, akşam seyrettiği komediyi beğenip beğenmediğini soruyorlardı. Kadın:

— Bilmem dedi, henüz kimseyi görmedim, kokteyle de gitmedim!

Monigue Liebel yorulmuştu, içini çekti, gazeteciye:

—• Tabii bu monden hayatta dedikodu, kıskançlık, haset de eksik değildir, dedi. Mısırlı prenses Fevziye gibi Paris hayatına yeni atılanlar için bir çok şeyler caziptir ama yavaş yavaş, her şey yorucu olmaya başlar. Devamlı surette neş'eli, taze, gezmeye hazır ve giyinikli vaziyette olmak kolay değildir. Her zaman şık olmak da kolay değildir. Çünkü büyük terzihaneler artık eskisi gibi kira ile elbise vermiyorlar!

İğneli Fıçı

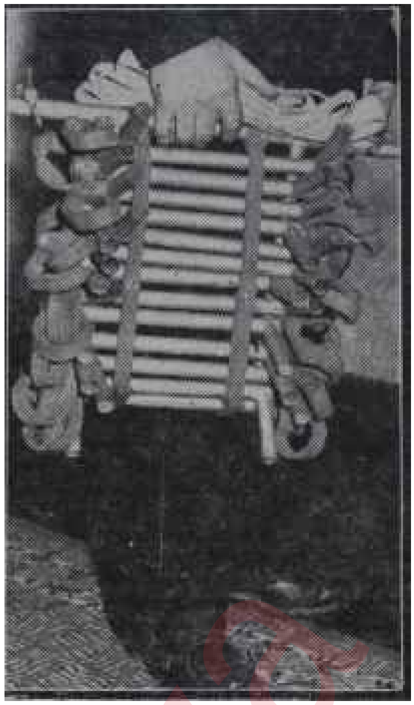
Okuyucu mektubu deyip geçmeyin. Bunların arasında öyle mantıklı, öyle isabetli olanlar vardır ki, alâkalılar okuyacak olsalar, muhakkak istifade ederler. İngiltere gibi, dünyanın en muhafazakâr bir memleketinde bile bu okuyucu mektupları bazen, hakiki bir ihtilâl yaratacak kudreti gösterir! Bu ihtilâl son günlerde, hazır erkek gömleklerinde olmuştur. Bakın nasıl: İngiliz gazetelerinin en ciddilerinden birisi olarak tanılan Times'ın okuyucu dilekleri sütununda şöyle bir mektup çıkmıştı: Geçen gün kendime bir hazır gömlek satın almıştım. Üzerinden çıkan küçük toplu İğneleri saydım, tam 20 tane idi. Bu iğneleri, gömleğin üstündeki ambalaj kâğıdını, ortasındaki kartonu, reklâmını çıkarıp atmak işime geç gitmeme sebebiyet verecek kadar beni işgal etti.. İş bu kadarla bitseydi, razıydım. Yirmi İğneden başka, gömlekte keşfedemediğim birkaç iğne daha mevcutmuş. Onların da farkına vardım ama iş işten geçmişti: Otobüste idim ve kalabalıkta bir adım atsam, iğneli fıçıya düşmüş gibi oluyordum.

"Müşteri daima haklıda-" düsturuna sadık olan gömlekçiler bu mektubu okur okumaz, aralarında toplantılar yapmışlar ve birkaç gün sonra, iğneli fıçıya dönen okuyucu, şu cevabı almış: — Senelerden beri, gömlek ambalajları mevzuunda gayet yanlış bir yol tuttuğumuza bize göstermek külfetine katlandığınız için size minnettarız. Bundan böyle, sayın müşterilerimiz çok güzel katlanmış, net, basit ambalajlı ve tamamiyle iğnesiz satılan. gömleklere kavuşacaklar.

Hamiş — Bunu, şirketlerimize bir hayli pahalıya mal olan toplu iğne masrafından kurtarmaktan ziyade müşterilerimizi lüzumsuz iğne darbelerinden kurtarmak maksadiyle yaptığımıza emin olabilirsiniz. Bir hazır gömlek iğneli fıçı değildir..

BUNLAR HEP HAKİKATTİR





Postacı Mr. Booker
Merdivenli adam

New Yorkun kenar mahallelerinde oturanlar, elinde bir merdivenle gezen postacıya uzun müddet alışamadılar. Adamcağız sırtında mektup çantası, elinde de bir merdivenle dolaşıyordu.

Neden sonra anlaşıldı ki, Mr. Booker, bir gün mektuplarını dağıtırken, yanan bir evden bir çocuğu kurtarmış, yangın merdiveni dahi bulunmayan bu binanın içinde çocukla beraber yanmasına ramak kalmıştı. Bu hadiseden sonra bir nevi sinir getiren müvezzi mektup dağıtmağa çıkarken yanında bir merdiven taşımaktadır. (A. P.)

Geçenlerde muhtelif ajans ve gazeteler tarafından papağanlar arasında yapılan bir konuşma müsabakasında ağıza alınamıyacak derecede şiddetli küfürler savuran bir papağanın birinci geldiği, fakat küfür - bazlığı yüzünden bu derecesinin sayılmadığı bildirilmişti.

Mükâfat tevzii merasiminde bu küfürbaz papağanın sahibi isminin açıklanmasını istememişse de kendisinin tanınmış rahiplerden birisi olduğu anlaşılmıştır. (News-Week)

-

Paris belediyesi önümüzdeki aydan itibaren metroları esans karıştırılmış maddelerle dezenfekte ettirmeğe karar vermiştir. (U. P.)

-

*B*atı Almanyanın Köln şehrine son günlerde yağan şiddetli yağmurlar büyük hasara sebebiyet vermiştir. Şehri altüst eden bu büyük felâket sırasında 45 dakika içinde 250 yıldırım düşmüştür. Arka arkaya dört dalga halinde ve saatte 100 kilometre sür'atle esen fırtınaların sonuncusunda Köln üniversitesi meteoroloji enstitüsü fırtınanın ilk dakikasında 10 yıldırım kaydetmiştir. Şehrin ana caddeleriyle meydanlarını sular kaplamış, yıldırımlardan yaralananların adedi 20 yi bulmuştur. (R.)

•

1954 yılı içinde Norveç'te bir sene içinde 5000 adet apartman yapılmıştır. Bu, sade İskandinavyada değil Avrupa memleketlerinde bir inşaat rekoru olarak tesbit edilmiştir (U. P.)

Belçikalı tanınmış bir milellif George Simenon, şimdiye kadar 301 adet polis romanı yazmış bulunmaktadır. Bu eserlerinden 42 tanesi derhal sinema şirketleri tarafından satın alınarak filme çekilmiştir.

Mutadı hilâfına kendi eserinden mülhem olan bu filmlerden birisini seyretmek üzere sinemaya giden George Simenon filmi o kadar beğenmemiştir ki, nihayet dayanamıyarak yuhalamıştır. Karanlıkta, kim olduğu anlaşılamıyan bu şahsı polisler yavaşça salondan çıkarmışlardır. . (News-Week)

Güney Almanyanın Ravensberg şehrinde bir mahkeme televizyon anteni takmak isteyenlerin her türlü kazaya karşı sigorta yapmalarını mecburi kılan bir karar almıştır. Takılan antenlerin evi tehlikeye düşürdüğüne dair bir televizyon sahibinin ihbarı üzerine bu karar alınmıştır. (Reuter)

●

İsviçrede, Bale şehrindeki çıplaklar cemiyeti bir ihtilâf yüzünden ikiye bölünmüştür. Bu ihtilâfa siyasetin sebep olduğu bildirilmektedir. İdare heyetinde ekseriyeti komünistler elde etmiş olduğundan komünist aleyhtarı azalar istifa ederek yeni bir cemiyet kurmuşlardır. (New.s-Week)

Londrada, R. El. Pattle adında bir İngiliz kimyageri, pek ucuza elektrik istihsalinin mümkün olacağını bildirmiştir. Kimyager tatlı suyu deniz suyuna karıştırmak suretiyle elektrik elde etmektedir. Küçük bir tecrübe bataryası ile Pattle, 16 milivat ve 3 volt elektrik teinin etmiştir. Büyük bataryalar ile daha fazla elektrik elde edileceğini kimyager ilâve etmektedir.

●

Greyhaound Otobüs Şirketi Şoförlerinin giriştikleri ani *grev* binlerce kişiyi müşkül durumda bırakmıştır.

Bu şirketin otobüsleri günde ortalama 30.000 yolcu taşımaktadır. İdare havanın sıcaklığına rağmen kravat takmalarında ısrar etmiş ve grev bunun üzerine başlamıştır. (Time)

●

Atom enerjisi istihsalini hızlandırmak gayesi ile hazırlanmış olan on yıllık plân miadından çok evvel yani beş veya altı yıl içinde tamamlanmış olacaktır. Bu dununa göre 1960 veya 1961 yılında İngiltere'nin bir çok mıntakalarında evler, atom enerjisinden istihsal edilen elektrikle aydınlatılacaktır.

Enerji ve yakıt vekilinin Avam Kamarasında bildirdiğine göre aynı plân mucibince inşa edilecek 12 atom santralinden ikisi 1930-1961 yılında faaliyete geçmiş bulunacaktır. (Time)

●

İran hükümeti, memurlarına iş başında afyon içmemelerini tebliğ etmiştir. İranda afyon içenlere karşı umumî bir kampanya açılmıştır. Geçenlerde hükümet meclise afyon istihsalinin menedilmesini isteyen bir kanun teklifi • getirmiş, fakat meclis bunu reddetmişti. Resmî makamlar afyona müptelâ bulunanların adedini açıklamaktan imtina etmektedirler. İranda senede istihsal edilen 750 ton afyonun 500 tonu içeride istihlâk edilmekte, geri kalanı ihraç edilmektedir, (A. P.)

Jeofizik

Suni peykler havalanıyor

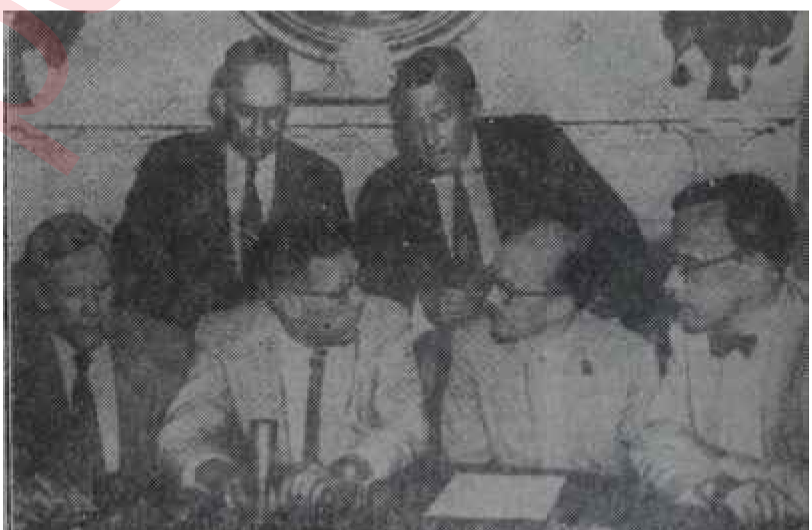
O gün Beyaz Saraydan yepyeni bir mesele hakkında önemli bir tebliğ yapılacağı gazetelere haber verilmişti. Amerikanın belli başlı bütün gazetelerini temsil eden 50 kadar muhabir belirli saatte Beyaz Sarayın toplantı odasına girdikleri zaman karşılarında Eisenhower'in pek iyi tanıdıkları basın sekreteri James Hagerty ile birlikte hiç tanımadıkları beş kişinin durduğunu gördüler., Hagerty bunları, kendi sahalarında çok temayüz etmiş ilim adamları olarak takdim etti. Sonra, şimdiye kadar yalnız atom işleriyle uğraşan ilim adamlarını tanımış olan politik muhabirler bu yeni sahanın ne olabileceğini düşünürlerken, Hagerty şu tebliği okudu: "Amerikanın Temmuz 1957 ile Aralık 1958 arasında dünya etrafında dönecek küçük peykler inşa etmesine dair hazırlanan plânı Cumhurbaşkanı tasvip etmişti. Böylelikle tarihte ilk defa olarak ilim adamları dünya atmosferinin dışındaki bölgede devamlı rasatlar yapabileceklerdir. Bu program 1957-1958 arası için tesbit edilen milletlerarası Jeofizik senesi çalışmalarına Amerikanın yardımı olarak düşünülmektedir. Dolayısiyle peyklerde elde edilecek ilmî bilgiler bütün milletlere, bu arada Ruslara da bildirilecektir."

Hiç beklenilmeyen bu tebliğin uyandırdığı şaşkınlık geçtikten sonra gazeteciler hazır bulunan ilim adamlarına hatırlarına gelenleri sormaya başladılar. Verilen cevaplarla program yavaş yavaş meydana çıktı. Suni peyk denen şey aşağı yukarı bir basketbol topu büyüklüğünde bir cisim olacaktır. Bu cisim roketler (füzeler) vasıtasiyle göğe 320-480 kilometre kadar yükseğe fırlatılacak ve bu yükseklikte saatte 29000 kilometrelik korkunç bir hızla dünyanın etrafında dönmeye koyulacaktır. Bir defa bu hıza vardıktan sonra roketlerin vazifesi bitecek ve basketbol topu şeklindeki parça tıpkı küçük bir ay gibi kendi kendine dünya etrafında hareketine devam edecek, her 90 dakikada bir tam devir yapacaktır. Dönmeden doğan merkezkaç kuvvet arzın çekimini karşıladığı için böyle bir suni peyk hızı azalmadıkça arz üzerine düşmeden dünya etrafında dönebilecektir. Ancak bir kaç gün veya bir «kaç hafta geçince bu yüksekliklerde rastlıyacağı ve pek küçük de olsa sıfır olmıyan hava direncinin tesiriyle yavaşlıyacak ve arza doğru düşmeye bağlıyacaktır. Fakat yere varamıyacak, alçalıp da kesif hava tabakası içine girer girmez ayni sürtünme yüzünden tutuşup buharlaşarak havada kaybolacaktır. Peykin bir kaç günlük veya birkaç haftalık ömrü esnasında içindeki âletler yaptıkları ölçüleri telsizle dünyaya bildireceklerdir. Bu ölçülerle başlıca öğrenilecek şey peykin içinde seyredeceği iyonosfer tabakasının durumudur.' Iyonosfer tabakası stratosferin üstündeki tabakadır, gayet az hava ihtiva eder ve bu hava iyonlaşmıştır. yani elektrik yüklüdür; arzdan 80 kilometre yüksekte başlar ve yoğunluğu gittikçe azalarak aşağı yukarı 400 kilometreye kadar devam eder. Peykin uçacağı yüksekliklerde - ki 400 kilometre civarında olacaktır - hemen hemen hiç hava bulunmıyacağı tahmin ediliyor. İşte peykin ilk meydana çıkaracağı şey bu yüksekliklerde ne kadar hava kalmış olduğudur. Hattâ içine bir ölçü âleti konmuş olmasa bile peykin gökte ne kadar durabildiğinin tesbit edilmesi yukarıdaki havanın yoğunluğunu tahmin ettirmeye yetecektir.

Peyke konabilecek aletlerle gene iyonosfer üzerine düşen kozmik ışınların ve güneşin ültraviyole ışınlarının şiddetlerini ölçüp dünyaya, bildirmek mümkün olacaktır. Dünyamızı saran kesif atmosfer tabakası bizi hem kozmik ışınlardan, hem de güneşin ültra-viyole ışınlarından korur; bu ışınların bir kısmını hiç geçirmez, bir kısmın ise mahiyetlerini değiştirerek geçirir. Bu koruyucu ve gizleyici hava tabakasının üstünde ölçüler yapmak suretiyle hem gökten gelen ışınların mahiyetleri, hem de iyonosfer üzerindeki tesirleri meydana çıkarılabilcektir. Şunu ilâve edelim ki, iyonosferin durumu günlük hayatımızda iki bakımdan rol oynar. Bir defa, uzak mesafeli. radyo yayınları ve telsiz konuşmaları ancak iyonosfer vastıagiyle mümkün olur. Kısa dalga boylu elektromanyetik dalgalar iyonosferdeki elektrik yüklü tabakalara çarparak çok uzak mesafelere kadar gidebilirler. Iyonosferiil durumundaki 'her hangi bir değişik-' lik, meselâ elektrikli tabakaların yükselmesi veya alçalması uzak mesafelerle muhabereyi kısmen veya tamamen aksatır. İşte bu aksaklıklara engel olmanın, tek yolu iyonosferde meydana gelen değişikliklerin sebeplerini ve mahiyetlerini' öğrenmektir. Sonra, iyonosferdeki bu değişiklikler dünyada hüküm süren hava durumuna da tesir eder. Yalnız bu tesirler aylarca sonra meydana çıkabilir. Bu sebeple aylara varan uzun vadeli hava tahminleri yapabilmek için iyonosfer durumunun iyice bilinmesi şarttır.

Jeofizik senesi

İyonosferin incelenmesi için bir suni peyk uçurulması fikri ilk defa, milletlerarası Jeofizik senesini hazırlamak üzere kurulmuş olan komisyonun geçen ekimde Romada yaptığı toplantıda ortaya atılmıştı. 1957 nin Temmuz ayı ile 1958 in Aralık ayı arasında 40 muhtelif milletin ilim adamları dünyamızın ve atmosferimizin henüz bilinmiyen bazı özelliklerini meydana çıkarmak gayesiyle işbirliği yaparak çalışacaklardır. Meselâ muhtelif yerlerde manyetik alan şiddetinde görülen değişmeler gibi aynı zamanda bütün dünya üzerinde rasat edilmesine ihtiyaç olan olayları inceliyebilmek İçin böyle bir milletler arası sene tesbit edilmiştir. İşte bu çalışmaların koordine edilmesi için kurulan milletler arası komisyon geçen ekimde yaptığı, toplantıda suni peykler vasıtasiyle öğrenilecek bilgilerin önemi üzerinde durmuş ve jeofizik senesine iştirak eden milletleri suni peyk inşasına teşvik etmişti.. Şüphesiz bu teşvik daha ziyade böyle bir işe teknik ve mali imkânları en uygun olan Amerika içindi. Gerçekten Amerikada şimdiye kadar uçurulan roketlerin 400 kilometreye



Suni peyki hazırlayanlar
Ayda arsa ister misiniz

yükselmiş oldukları biliniyordu. Sonra daha 1949 da Amerikan Savunma Bakanlığının peykler üzerinde çalışmalara, başlamış olduğu resmen açıklanmıştı. Yalnız hepsini Savunma Bakanlığının idare ettiği bu araştırmaların sonuçları gizli kalmıştı. Bu defa ise milletlerarası jeofizik komisyonunun desteklemesi sayesinde Amerikalı ilim adamları hükümlerini sırf ilmi maksatlarla bir peyk inşasına ikna edebilmişlerdir. Parayı gene hükümet verecek, fakat çalışmaları bağımsız bir teşekkül olan Amerikan Mili! İlimler Akademisi idare edecek ve elde edilen sonuçları bütün dünyaya bildirecektir. Savunma Bakanlığı sadece peykin roketler vasıtasiyle göğe fırlatılmasını sağlıyacaktır. Peykin atılması hariç, bütün programın 10 milyon dolar sarfıyla gerçekleştirebileceği tahmin ediliyor.

Ruslar da yapacak mı?

Amerikanın kararı açıklandıktan sonra Rusyanın bu gelişmeyi nasıl karşılıyacağı tabii olarak merak ediliyor. Rusya da ikinci dünya harbinin sonundan itibaren roketler ü serinde - kesif bir şekilde çalışıyor. Sonuçlar gizli tutuluyorsa da Alman roket uzmanlarının yardımiyle Rusların büyük gelişmeler kaydettiklerini tahmin edenler vardır. Uzay yolculuğu meselesi de gerek halk ve gerek ilim adamları arasında epey zamandır büyük bir ilgi görüyor. Meselâ geçen senenin Ocak ayında bu konuda bir beyanat yapan Sovyet İlimler Akademisi Başkam A. Nesmeyanov "dünya etrafında bir suni peyk yaratmanın ve aya bir uzay gemisi göndermenin bugünkü İlmin imkânları arasına girdiğini" söylemişti. Geçen Mayıs sonunda Moskovada suni peyki meydana getirmek gayesiyle bir ilmi komisyon kurulduğu ilân edildi. Bu heyette meselâ P. Kapitza gibi batının gayet iyi tanıdığı çok değerli bir fizikçi de vardı. Tasarladıkları peyke Ruslar "otomatik kozmik laboratuvar" adını vermişlerdi. Bu laboratuvarda hem hava tahmini gibi dünyaya ait problemlerle hem de uzay yolculuğunun ortaya çıkardığı problemlerle uğraşılacaktı. Görülüyor ki Rusların projesi Amerikalıların şimdi ilân ettikleri programdan daha iddialı, ve başarılması daha güç, daha uzun zaman istiyen bir projedir. Ne zaman gerçekleştirileceği söylenmediği için "kozmik laboratuvar" plânı dünya basınında ciddi bir ilgi uyandırmadı. Fakat şimdi Amerikalıların daha makul ve mümkün görünen bir peyk plânı ortaya atmaları Rusları da bu yola sevkedebilir ve iki devlet arasında ilk suni peykin uçurulması işinde yeni bir yarış başlıyabilir. Yarışta favori Amerikadır ama bir sürpriz olması ihtimalini' bizzat Amerikalılar gözden uzak tutmuyorlar.

Peyk nasıl atılacak

Peyki göğe fırlatmak için' üç kademeli bir roket sisteminin'Kullanılacağı tahmin ediliyor- Bu tertipte ayrı ayrı üç roket peykin altına arka arkaya bağlanır. İlk önce en alttaki roket ateşlenir, bu roket yanıp bitinceye kadar bütün sistemi meselâ 50 kilometre yükseğe çıkarır ve orada peykten ayrılıp düşer. Bu anda otomatik olarak ikinci roket ateşlenir ve bu da peyk sistemini varacağı son yüksekliğe - meselâ 400, kilometreye - çıkardıktan sonra düşer. Nihayet bu yükseklikte üçüncü roket ateşlenerek peyke dünya etrafında istenen hızı verir ve peykten ayrılır. Bundan sonra peyki teşkil eden basketbol topu dünya etrafında kendi kendine yoluna devam eder,. Amerikalıların daha 1949 da iki kademeli roketleri 400 kilometreye kadar muvaffakiyetle fırlattıkları biliniyor. Bu bakımdan peykin gerçekleştirilmesinde esas zorluk üçüncü kademededir. Çünkü üçüncü roket peyke bir hamlede yatay doğrultuda saatte 29000 kilometrelik 'bir hız verecektir. Bu hız ne fazla, ne eksik olmamalı, doğrultusu da tam yatay bulunmalıdır. Aksi takdirde peyk ya dünya etrafında devrini tamamlamadan yere düşer, veya dünyadan ebediyen uzaklaşır, uzayda kaybolur gider. Bu güçlükleri yenmek için muhtelif yollar düşünülebilir. Meselâ ikinci kademe roketi peyke eğik doğrultuda bir his verebilir, böylelikle üçüncü kademe roketinin işi kolaylaşmış olur. Yahut başlangıçta bütün sistem yerden değil destratosfere yükselmiş bir balondan veya bir B - 29 bomba uçağından atılabilir. Bunlar gibi bir çok metotdan hangisinin en uygun olduğuna önümüzdeki iki sene içinde yâpılacak tecrübe ve hesaplar ' sonunda karar verilecektir. Şu da var ki peykin atılmasını Savunma Bakanlığı üzerine almış olduğu için henüz açığa vurulmamış gizli buluşlardan da faydalanılabilecektir. Meselâ Amerika'da kıtalararası roketler inşası üzerinde epey zamadır çalışılıyor, özellikleri hakkında pek bir şey söylenmiyorsa da bir kıt'adan başka bir kıt'aya atılabilecek böyle bir roketin yapılmakta olduğu ve hattâ isminin de "Atlas" konulduğu biliniyor. Amerika Savunma Bakanlığı için suni peykin göğe fırlatılması aşağı yukarı Atlas'ın atılmasına benzer bir iş olacaktır.

Suni peykin kendisinin plânları da henüz hazır değildir. Nasıl bir maddeden yapılacağı, tam olarak ve büyüklükte olacağı içine hangi aletler konacağı ve dünya etrafında hangi yörünge üzerinde hareket edeceği hep önümüzdeki iki sene içinde kararlaştırılacaktır. Peykin atılmasında kullanılacak roket sisteminin teferruatı gizli tutulacaksa da, peykin kendisine ait plânlar tespit edilir edilmez tamamen açıklanacaktır. Bilhassa peyk dünya etrafında seyrederken bir çok memleketin üzerinden geçe» ceği için yörüngesi hakkında herkese tam bilgi verilecek,peykin otomatik olarak yapacağı telsiz yayınlarını dinliyebilmeleri için de bu yayınların dalga uzunluğu her milletin ilim adamlarına söylenecektir. Suni peyk tıpkı ay gibi güneş ışığıyla aydınlanacağından üzerimizden geçerken onu küçük bir teleskopla veya iyi bir dürbünle kolayca görebileceğiz. Amerika'da peykle şiddetle ilgileneceğini tahmin eden bazı firmalar şimdiden küçük ve pratik teleskoplar yapmayı tasarlamıya başlamışlardır. Peyk çok. küçük olacağı İçin göz görülmesi müşküldür. Fakat iyi bir havada ya güneş doğmak üzere iken veya daha iyisi henüz batmışken ufkun üzerinde hafifçe parlayacak peyki görebilmemiz ihtimali vardır.

Aya doğru

Suni peykler yapılacağı haberi etrafta duyulur duyulmaz bir çok kimsenin ilk düşündüğü şey aya seyahatin çok yaklaşmış olduğu idi O kadar ki haberin böyle yorumlanması New York borsasına tesir etti. Atom motorlarıyla uğraşan firmaların hisse senetleri birdenbire yükseldi. Çünkü aya gitmek için derhal atom enerjisiyle işliyen roketler imaline' başlanacağını sananlar olmuştu. Bugün sonra programın mahiyeti anlaşılıp da atom enerjisine burada henüz ihtiyaç görülmediği meydana çıkınca senetler gene eski değerlerine düştüler. Halbuki ilk intibaın doğru bir. tarafı vardı. Gerçekten şimdi düşünülen şekliyle dahi, içinde insan bulunmıyacak bu suni peyklerin uçurulması plânı uzay yolculuğunun ilk merhalesini teşkil etmektedir. Çünkü bir defa uzayda dolaşmanın başlıca vasıtası olan roketler ilk büyük imtihanlarını bir suni peyki uçurmakla vereceklerdir. Sonra uzay yolculuğunun ilk kademesi olan atmosfer Üzerine çıkma böylece gerçekleşmiş olacak, atmosferin dışında dolaşacak gemilerin karşılaşacakları tehlikeler - kozmik ışınlar ve meteoritler, gibi - ilk defa tecrübe edilecek ve tesirleri ölçülecektir. Suni peykler sayesinde iyonosferin ve daha üstündeki tabakaların insanların geçmesine müsait olup olmadığı anlaşılabilecektir. Ancak bu tecrübeler müsbet sonuç verirse daha ilerisine gitmek düşünülebilir. Beyaz Sarayda gazetecilerin sorularına cevap, veren ilim adamlarından birinin dediği gibi "uzayda uçmaya başlamadan önce sürünmek zorundayız"; uzayda sürünmek de atmosferin hemen üstündeki tabakalarda dolaşmakla olur. Hermann, Oberth, Wernher von Braum gibi uzay yolculuğunun Amerika'daki en hararetli taraftarlası Eisenhower'in tebliğini büyük memnunlukla karşıladılar. 50 seneye kalmadan aya gidileceğine inandıklarını tekrarladılar. Von Braun'a göre şimdiki küçük peyklerden sonra sıra insan ve malzeme taşıyabilecek büyük peyklerin inşasına gelecek ve böyle büyük bir peykte toplanacak uzay yolcuları Curadan aya hareket edeceklerdir. Aya gitmek için başka yollar tavsiye edenler de vardır.

M U S İ K İ

Plâklar

Bir pikap alırken.

Önce, bir bir noktaya işaret edelim: "pikap- 'kelimesi, bizde anlaşıldığının hilâfına, plâk çalan makinenin tamamını değil, sadece iğnenin takıldığı ve sesi alan başlığı kasdeder. Fakat biz gene, şimdilik işleri karıştırmamak için, bu kelimeyi şene bütün makineyi anlatmak için kullanalım.

Bir pikap satın almağa karar verdiniz. Bu işi en aşağı bir yıl önce yapacaktınız. Zira şimdi, o zaman vereceğiniz paranın asgarî bir mislini ödemeğe mecbur kalacaksınız. Ama, oldu bir kere.. Bugün artık, alacağınız pikabı seçerken bilhassa dikkatli olmanız gerekir. Herhalde 300 ilâ 500 lira civarında bir parayı sokağa atmak istemezsiniz.

Bir mağazaya gittiniz. Satıcıya ne istediğinizi söylediniz. O da elinde mevcut bir iki mahdut çeşidi gösterdi; vasıflarını saydı, döktü. Söylemesi pek muhtemel sözlerden biri,gösterdiği pikabın iğnesinin."değişmez iğne" olduğu, yüzbin yahut bir milyon (!) plâk çalabileceğidir. İnanmayınız. "Değişmez iğne" diye birşey yoktur. Olamaz da., bizde mevcut pikaplardan, iğnesi sabit olduğu iddia edilenlerden ekserisi, safir iğnelidir. Safir, bildiğiniz gibi, kıymetli bir taştır. Sert bir maddedir. Fakat plâk üstüne sürtünmeden mütevellit aşınmaya ebediyen dayanamaz. "Onbin plâk, yüzbin plâk çalar" sözleri de manasızdır. Düşününüz ki usun - çalan plâklar arasında, on dakika devam edenler olduğu gibi, yarım saat sürenler de vardır. Hangisine göre onbin plâk?.

Tecrübeler göstermiştir ki, günde vasati bir saat plâk çalan bir kimsenin, her üç ayda bir iğneyi değiştirmesi gerekir. Dolayısiyle, satın alacağmız pikabın yedek iğnesinin bulunup bulunmadığından emin olmanız şarttır. Mevcutsa, birkaç tane yedek alınız. Aksi halde, üç ay sonra pikabınız, plâkları/tahrip etmeğe başlar; yani kullanılmaz hale gelir. Ancak o zaman yedek iğne arama ihtiyacını duyup da pikabı satın aldığınız mağazaya müracaat ettiğinizde "efendim! bulunmuyor ithalât güçlükleri... döviz..." gibi lakırdılarla karşılaşmamak istiyorsanız, tedbirli davranınız. Bazı pikapların yedek iğneleri bizde mevcut değildir. Böylelerini, katiyen almayınız.

Motöre dikkat .

Alacağmız pikabın motorunun, tablaya intizamlı ve müstakar bir dönüş sağlayıp sağlamadığı da kontrol edeceğiniz hususlardan biridir. Bunun için, pikaba, uzayan notaları olan bir eserin plâğım koyup bu kontrolü yapabilirsiniz. Tablanın dönüşü muntazam değilse ses dalgalanır; musiki, akordu bozulmuş bir kemanın sesi gibi çıkar. Klârinet ve piyano gibi sazlar, bozuk dönüşü bilhassa ortaya koyan âletlerdir.

Pikap - Radyo uyuşması

Alacağmız pikabı herhalde bir radyoya bağlayıp çalacaksınız. Şayet müracaat ettiğiniz mağazada, evinizdeki radyonun aynı varsa, pikabı orada denemeniz, yıllarca baş - başa kalacağınız sesin kalitesini iyi seçmeniz bakımından faydalı olur. Muhtelif pikaplar, aynı radyoda fark-' lı sesler verirler. Bir pikabın ses kalitesini, o pikabın başlığının evsafı tayin eder. Umumiyetle manyetik başlıkları tercih ediniz. Mamafih, kristal başlıklardan da iyi neticeler alınmaktadır. Bugün piyasada mevcut iyi kalite pikaplar arasında birkaç isim vermek gerekirse, Garrard, AGA, Thorens (Bilhassa motür bakımından), Philips, Siemens, Polydor vs. tavsiyeye şayan olarak zikredilebilirler.

Herhalde, evinizde hiç 33 devirli plâk olmasa bile, gene de yalnız eski 78 plâkları çalan tek devirli pikapları tercih etmeyiniz. Sadece alaturka musikiden zevk alıyor olabilirsiniz; ve düşünebilirsiniz ki memleketimizde daha yıllarca 33 devirli uzun - çalan plâk belki yapılmayacaktır. Dolayısiyle sizin için tek devirli, sadece 78 çalan bir pikap kâfidir. Hayır! Bu görüş hatalıdır, Bir kere, günün birinde zevkiniz değişebilir. Hem bugün Amerika'da - tuhaftır - tek tük 33 devirli alaturka plâk imal edilmiştir. Diğer taraftan, zaten yalnız 78 devirli plâk çalan pikaplar, artık antika haline gelişmiştir. Ancak köşede bucakta kalmış dükkânlarda böyle pikaplara rastlanıyor.

Müstamelden sakıttınız

Diyelim ki, Amerikan'eşyası satışlarından kullanılmış bir pikap almak istiyorsunuz. Bu tavsiye edilemez. Böyle yerlerde çok defa, amplifikatör ve oparlörü içinde pikaplara rastlamanız muhtemeldir. Böyle pikaplar size, pratik olmaları bakımından cazip gelebilir. Fakat "herşeyi içinde" pikapların ses kalitesi, her zaman iyi değildir. İkincisi bunların çoğu Amerika cereyanı için, yani 110 volt - 60 frekanslı cereyan için, yapılmıştır. Ankara'nın ve İstanbul'un bazı semtlerinin, cereyanı ise 220 volt - 50 frekanstır. Transformatör, bu işi ancak yarı yarıya halledebilir. Frekansın farklı olması, Amerikan pikaplarının tablalarının, bizim şehirlerimizde daha yavaş dönmesi şeklinde tecelli eder. Dönüşü aslî süratine irca etmek, biz- tamircinin müdahalesiyle mümkün olabilirse de, bu basit tamiri dahi yapacak ehliyette teknisyene bizde her radyocu dükkânında rastlanmaz. Bunun neticesi Amerikan pikaplarının ekserisi bizde, frekans ayarı "yapıldığı halde, intizamsız devreder.

Bundan başka, Amerikalıların çoğu - sağolsunlar - mallarım çok kötü kullanırlar. Bu bakımdan, görünüşü belki cazip, fakat aslında hurdahaş olmuş bir müstamel pikap satın almış olmayacağınızı kimse temin edemez. Eğer alışverişinizi, Amerikan eşyası satan dükkânlardan birinden yapmayı düşünüyorsanız, dikkatli olunuz. Zira, bu eskici dükkânlarının ekserisi, çok fahiş kârlarla ticaret



Pikap ve plâk satılan bir dükkân
Fiyatlar şimdi iki misli



Satılmağa hazır plaklar
33 devirlisi = uzun ömürlü

yapmaktadırlar. Muazzam "kazıklar", bu dükkânların bazılarında müşteriye tuzak kurmuş, beklemektedirler. Herşeyi göze alsanız dahi, iğne meselesi gene karşınıza çıkar. Amerikan mamulâtı iğneleri, memleketimizde bulmak hemen hemen imkânsızdır. Alacağınız böyle bir pikabın iğnesi zaten kullanılmış olacağına göre kararı siz veriniz.

Ama, güvendiğiniz bir ecnebi dostunuz, iyi kullanılmış bir pikabı, bol yedek iğnesiyle ve ehven fiyatla size satarsa, bu fırsatı tabiatiyle kaçırmayınız.

Plâkların muhafazası

33 devirli plâklar, itina ile muhafaza edildikleri takdirde, 78 devirli plâklardan çok daha uzun ömürlüdürler. Bu bakımdan da, göstereceğiniz hususî bir itinaya lâyıktırlar. İyi kullanıldıkları takdirde torunlarınızın torunlarına bile kalabilirler.

Bir kere, bozulmuş iğne ile plâk çalmakta ısrar etmeyiniz. Bozuk iğne, bozuk sesle, aşırı hışırtıyla, atlama ve takılmalarıyla, nihayet plâğı kazımasıyla kendini belli eder. Sonra, plâkları daima orijinal , zarflarında muhafaza ediniz. Çaldıktan sonra açıkta bırakmayınız. Hele, güneşe ve sıcağa mâruz kalmalarını muhakkak surette , önleyiniz.

Uzun - çalan plâkların imâl edildiği plâstik madde, bilhassa toz çeker. Plâkaların tozlu olarak bırakılması ise, ömürlerini kısaltır. Bunun. için. de, en basit tedbir olarak, iyi. suyla hafifçe nemlendirilmiş yumuşak bir bezle, plâkları yivlerinin istikametinde, sık sik silmek tavsiye edilebilir.

Ankara

Kimsesizler diyarı

Ankara radyosunun müdür vekili iskender Ege'yi telefonla aradığı zaman, keskin bir "alo" sesi ile karşılaşacağından emindi. Çünkü, radyo müdürünün her ne kadar keskin bir icraat hayatı yoksa da, telefondaki "alo" ları sert ve kısa oluyordu. Fakat yanıldığım anladı, telefonda karşısına radyo müdür vekili İskender Ege yerine bir hademe çıktı ve radyo müdür vekilinin İstanbulda olduğunu söyledi. Mümkündü, radyo müdür vekili de nihayet bir insandı, senelik iznini alabilirdi, seyahate çıkabilirdi, hattâ doğum yeri olan Aydın'a da gidebilir, radyoda idareci - hem de birinci plânda bir idareci -. olduğunu duymuş olanlara bunu anlatmış olabilirdi.

Radyo müdür vekilini ariyan o şahsın soracağı bazı sualler vardı, İskender Ege'nin yerine kimin - o. günler için - radyoda birinci plânda mesul kimse olduğunu sormağa bu bakımdan hakkı vardı. Cevap program müdürü Naci Serez oldu.

Naci Serez'in telefonu çaldığı zaman, ne başspiker Can Okan ile arasında spikerlerin çalışma programı üzerinde bir çekişme vardı, ne de bir büyük programın hazırlanış telâşı. Esasen Naci Serez doğuştan sakin bir insandı. Hadiseleri takip ederdi. Haklı olduğu meselelerde-, neticede muhakkak anlaşılacağını bilerek, beklerdi.

İskender Ege'nin İstanbula gitmesi ile üzerine bir de ona "vekâlet" etmek vazifesi yüklenmişti. Böylece radyo idaresi bir "müdür vekil vekili" nin emrinde idi. Meselenin diğer tuhaf tarafı, Naci Serez'in "vekil" lik sıfatının bu suretle bir hayli fazlalaşmış olmasında idi." İskender Eğenin Ankara'da bulunmayışı dolayısiyle Naci Serez "radyonun program müdür vekili ve müdür vekil vekili" olmuştu. Neticesi şudur ki, her suali bütün tafsilâtı ve selâhiyeti ile cevaplandırabilirdi. Fakat Naci Serez, İskender Ege'nin İstanbula niçin gittiğini kati bir şekilde cevaplandıramadı. "Hususi işleri için" dedi. Muhatabı, rivayetin başka olduğunu, müdür vekilinin İstanbul'da program mübadelesi ve sanatkâr temini işleri ile meşgul olalacağı noktalarında toplandığını söyledi. Bu sefer Naci Serez bunu da teyid etti. Bu seyahatin niçin bir devlet esrarı şekline sokulduğunu pek anlıyamamıştı. Ancak, idarede müdür vekilinin bu vazifeyi yüklenmemesi lâzım geldiği yolunda bir temayül mevcuttu. Radyoya sanatkâr temini ve İstanbul radyosu ile program mübadelesi işleri iskender Ege'nin ihtisası içine - esasen radyoculuk, ihtisası değildir, öğretmendir - girmiyordu. Ankara radyosunda bu işleri yapabilecek daha başka elemanlar, selâhiyetli kimseler vardı. İleride bazı anlaşmazlıkların çıkmaması, programların içinde bulunduğu karışıklıktan daha kötü durumlara düşmemesi için İskender Ege'nin yanında mütehassıs ile gitmesi veyahut da bu vazifeyi onlara terketmesi lâzım gelirdi.

Program mübadelesinden de Ankara radyosunun kazanacağı ne olabilirdi? İstanbul radyosu esasen dinlenen - Ankaraya nazaran çok fazla - bir merkez idi. Mamafih İstanbul yurdun her yerinde ayni netlikle işitilmiyordu, kifayetsiz idi, Ankara, İstanbul radyosunun yanında bu programları yurdun her tarafına duyurmak için bir peyk vazifesini görebilirdi. Bu kadar mühim bir merkez, İstanbulun yanında sönük bir hale düşürülebilir, hiç bir hareket imkânı bulamadan, hiç bir yenilik yapmadan çalışabilirdi. Fakat bu, Ankara radyosuna bir itibar sağlamazdı, bilâkis son sene - geçen mevsim - kendisine halk nezdinde yemlikler yapmağa çalışan bir müessese unvanım kazandıran ufak tefek hareketleri baltalardı. Halkın toplanan sempatisini bir ufak itme ile uçuruma yuvarlıyabilirdi Yenilikler temin hususunda bir radyonun acz içinde olabileceğini halka hatırlatırdı, aklına getirirdi. Verilecek cevaplar ise muhtelifti. Ankara radyosu da İstanbul'a bazı programlarını gönderecekti. Yani hizmet karşılıklı olacaktı. Ancak Ankara radyosunun canlı tutmağa muvaffak olamadığı bîr iki büyük programı mı İstanbul'a gidecekti? Bu programlara mı İstanbul yer verecekti. Böyle bir hareket muhakkak



Sandalya sahibi izinli
Bulunur kurtaracak...

kiİstanbul radyosu için talihsizliğin ta kendisi olurdu. İstanbul radyosu Ankara'nın hâlâ bütün kötü taraflarına rağmen neşretmeğe devam ettiği programlara yer verebilirdi. Sebebi de gayet basitti, devlet radyosu vasfını taşımış olması buna yol açacaktı. Yoksa, bir hususi şirketin emrindeki bir İstanbul radyosu Ankaranın bu tellerin yapıştırılıp yapıştırılıp halk huzuruna çıkarılan büyük programlarından - aman yarabbi ne büyük program - istifade etmeyi aklının ucundan dahi geçiremezdi. Hususi bir şirket olduğu takdirde İstanbul'a böyle bir teklif yapılmış olsa idi, buna sadece o müessesenin elemanları değil, uçan kargalar bile kahkahalarla gülerdi.

Ama kışın Ankaranın bu meşhur büyük programları - daldandala, musiki ve komedi - yeni bir şekle sokulacaktı, yeni bir tarz hava içinde idare edilecekti. Bugünkü kısır imkânlar ve bunların arttırılmasına uğraşılmadığı takdirde, halkın bu büyük programlara iştiyakı, alkışı "çaresizlik" ten ileri geçmiyecekti. Halk ne yapsındı? Bugünkü hâl karşısında bir şeyler bulunca, dinlememezlik edemiyordu. Yirmi milyon insan içinden de radyonun bu programlarını "çok beğendik" lerini ifade eden bir kaç kişi çıkıyordu. Bunlar da mektuplar yazıyorlardı, "işsizlik" ten birer methiye yazıp istedikleri şarkıyı söyletmenin doğru bir tarz olabileceğini biliyorlardı. Bu metih mektupları da programları idare edenlere, mesul kimselere bir çocuk neşesi vermiyor değildi.

Program mübadelesi - ki İstanbulun buna hiç ihtiyacı yok, mükemmel yenilikler bulabiliyor - hiç bir kazanç temin etmiyecekti. Ne yapalım diyenler bulunuyordu, nihayet bu bir icraat yapmanın, bu yolda didinmenin harcırahlı bir tarzı idi. Muvafık görenler de pek çoktu.

Diğer bir eksik

Şu geçen hafta, radyonun müracaat servisine başvuran ve Erdoğan Çaplı'nın nerede olduğunu soran bir kimsenin alacağı cevap iki aydır "Almanyadadır" olacaktı. Erdoğan Çaplı, bundan iki ay önce, "on beş gün izin" ile Almanyaya gitmiş, oraya varışı ve sıhhati hakkında daldandala programında tebliğler okunmuştu.

Fakat sonraları ne oldu bilinmez, bir daha Erdoğan Çaplı'dan ses, seda çıkmadı. Halbuki bir resmî mü essesenin resmî bir memuru idi, vazifesi' radyonun batı musikisi kısmını tedvir idi, maaş alıyordu. On beş günlük iznini geçirmiş, bir on beş gün daha kalacağım demiş, fakat iki ay geçtiği halde, kendisinden ne bir ses, ne de bir' nefes işitilmişti.

Resmî izinlerini geçiren memurlar hakkında kanunî takibat yapılması, hiç değilse heyeti sıhhiyeden geçmiş bir raporun İdareye gelmesi lâzım gelirdi.

Bu nasıl bir işti? Radyonun en mühim bir bölümü şefsiz, kimsesiz. bırakılmıştı. Ve bu hale hiç bir ilgilinin tek bir söz söylediği görülmüyordu. Esasen bu kısımda mevcut olan bir düzensizlik daha da katmerleşiyor, içinden çıkılmaz bir duruma, sürükleniyordu. Radyo mensuplarının beklediği bir şey vardır. İznini. geçirmiş olanlar hakkında - her kim. olursa olsun - idarî bir takibata geçilmesi.. Bunu da zaman gösterecekti.

Bir eksik daha

Eylül başından itibaren, uzun bir müddet Ankara radyosunun program müdürü Naci Serez'i arıyanlar da, kendisi ile konuşamıyacaklardır. Ayrıca Naci Serez'in şu spiker buhranından acı acı şikâyet ettiği günlerde, Deniz Serez de ayni tarihten itibaren radyodan işitilmiyecektir. Deniz Serez'in ve Naci Serez'in senelik izinlerini alarak bir Avrupa seyahatine çıkacakları bildirilmektedir. Bu onların en tabii hakkıdır, fakat Naci Serez gibi radyoyu "her şeyden çok düşünen" bir alâkalı kimse için, bu çifte izin almak biraz yadırganır bir keyfiyettir;

Naci Serez'in Avrupa seyahati "yarı resmî, yarı gayrı resmîdir". Yakınlarına seyahati hakkında söylediği - tuhaf bir ifade - budur. Avrupa seyahatinde hem radyonun bazı' eksikliklerini tamamlamak için çalışacak, hem de bir gezinti yapmak imkânını bulacaktır. Bu "yarı resmî" seyahatin manası radyoevi için bir kaç yeni plâk ve bahd alma usulünde bir kaç yeni görüş demektir.

Bütün' bu seyahatler, radyo evinin alâkalılarının birer birer meydandan kaybolmasına ve işlerin karışık haline bir kaç karışıklık daha ilâve etmesini Bağlıyacaktır. Bir müessesede çalışan kimselerin izinlerini alarak, normal dinlenmeğe hak kazandıkları herkes tarafından kabul edilebilir bir keyfiyettir. Fakat bu da bir programa ihtiyaç gösterir. Radyo müdür vekili, "program mübadelesi" nden daha yeni dönmüştür, gene de gidebilir, Erodğan Çaplı'nın ne zaman döneceği belli değildir. Naci Serez de yakında radyodan uzaklaşmaktadır. Durum bu kadar hazin ve karışıktır. Bütün bu işleri düzene koymak, plânlaştırmak varken, niçin ve neden bu yollara gidilir, anlaşılmaz.

Karışıklık, karışıklık... Bütün düğümleri çözebilsek, hiç bir şeyden ürkmeden çalışmanın yolunu bulabilsek.. Bütün buzların çözüleceğinden ve radyoda bîr baharın başlıyacağından kimsenin şüphesi olmasın.



K İ T A P L A R

GEÇMİŞ GÜNLER

(Yazan: Francis Carco. Türkçe ye çeviren .-Tahsin Yücel. İstanbul 1955 Yeni Matbaa. III sayfa, fiyatı 100 kuruş.)

Eserin diğer bir adı: "Başka Bir Hayattan Hâtıralar" dır. Yazar, halen hayatta bulunan bir Fransız romancısıdır. Bu eserde, çocukluk çağını, büyük bir ustalıkla önümüze seriyor. Çocukluğumuzun o her anışta bizi içlendiren, uzun bir zaman perdesi altından daha da masallaşmış, bir kat daha şiirleşmiş olarak görünen acı ve tatlı olaylar zinciri.. Okuyucular, bu romanla çocukluk yıllarına döneceklerdir...

-

ŞEKER PANCARI

(Hazırlıyan: Cemal Kör oğlu. Konya 1955 Yeni Kitap Basımevi. Yayım-Uyan : Çumra Sulu Ziraat Deneme İstasyonu Müdürlüğü. 8 sayfa.)

Bu küçük kitapta, Orta Anadoluda, sulanır şartlar altında pancar ekiminin zamanını tesbit etmek için' yapılmış olan denemeler vardır. Onbeşer gün ara ile, dört ayrı ekim zamanı yapılmış ve dört defa tekrarlanmış olan kati neticeler açıklanmakta ve tertip edilmiş olan cetvellerde gösterilmektedir.

●

AYNİYAT İŞLERİ

(Sıhhat ve içtimaî Muavenet Vekâleti yayınlarından. Ankara 1955 Gürsoy Basımevi. 56 sayfa, fiyatı. 100 kuruş...)

I050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanununa göre, Maliye Vekâletince hazırlanarak 1.6.1939 tarihinde yürürlüğe giren muaddel Ayniyat Talimatnamesi gereğince ayniyat muhasip ve mutemetleri, devlet daire ve kurumlarında kullanılan sarf ve istihlâk olunur bütün demirbaş eşya ve malzemenin kayıt şekilleri, kayda esas olan ithalât evrakı müsbiteleriyle kullanma neticesi eskime, kırılma, bozulma ve tükenmeleri halinde de kayıttan düşülmesi için lüzumlu formaliteyi tamamlamak ve bir malî yıl içindeki avukuat ve değişikliğin belirli bir süre içinde Divanı Muhasebat Reisliğine ve ilgili vekâlete bildirmekle mükelleftirler. Bu kitapta, ayniyat mutemet ve muhasiplerinin tereddütlerini gidermek gayesi ile Sıhhat ve içtimai Muavenet Vekâleti tarafından 1939-1955 tarihleri arasında teşkilâta gönderilmiş bulunan tamimler bir aradadır.

●

DİVAN ŞİİRİ XX. YÜZYIL

(Hazırlıyan : Abdülbaki Gökpınarlı. İstanbul 1955 Yeni Matbaa. 120 sayfa, Fiyatı 100 kuruş. Varlık Yayınları : 352)'

Varlık Yayınevi, "Türk Klâsikleri" serisinin 43 üncü kitabını son asır divan şiirine ayırdı. Bu seri, başlangıcından bugüne kadar, Türk edebiyatının yetiştirdiği başlıca sanatkârlardan seçilmiş eserleri okuyuculara "sunmak gayesiyle yayınlanmaktadır. Eserler, yazarların hayat ve sanatlarını inceliyen bir araştırmanın ışığı altında açıklamalar ve notlarla verilmektedir. Bu esaslarla verilen XX. Yüzyıl Divan Şiirinde şu isimler bulunmaktadır: Muallim Feyzi, Hüseyin Fahreddin Dede, Eşref, Müstecabizade İzzet, Ayaşlı Şakir, Reşit Akif Paşa, Seyyid Abdülkadiri Belhi, Memduh Paşa, Üsküdarlı Talât, Seyyid Burhan Belhi, Tokadizade Sekip, Adanalı Ziya, Baki, Mecdi, Adanalı, Talî, Ferit Kam, Suûd, Hamamizade İhsan, Neyzen Tevfik ve Yahya Kemal... Servetifünun şiirinden sonra tuttukları yol, şiir tekniği ve aruz hesaba katılarak bir "divan şiirleri/ zümresi" meydana getirilmektedir. ölçülerin münakaşa mevzuu olabilecek taraflarını edebiyat dergilerine bırakıyoruz. Bu kitapta, Nedim kadar şuh, Osmanlıcayı tasarrufta ve divan manzumlarını kullanmakta mahir, buluşları orijinal şairlere; divan edebiyatının tasavvufî kolunun, ve divan şiirinde felsefî cereyanın,, tenkidin ve hicvin kuvvetli mümessil-' lerine rastlanmaktadır.

DEVLET ŞÛRASI VE UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ KARAR HÜLASALARI

(Hazırlıyan : Devlet Şûrası İkinci Daire Reisi Abdurrahman Şeref Hocaoğlu. Ankara 1955, Yeni Desen Matbaası. 1050 sayfa, fiyatı 25 lira,.)

İdarî Kazanın en üst kademesinde bulunan' Devlet Şûrası kararlarının ve içtihatların bilinmesi ve herhangi bir husus hakkında mevcut olan karar ve içtihatların kolaylıkla .bulunabilmesi bir ihtiyaçtır. Eser, bu ihtiyaca cevap vermek için yayınlanmıştır. Halen yürürlükte bulunan kanunlara göre, Devlet Şurasınca 1937 yılından itibaren ittihaz olunan ve bir kısım dergilerde yayınlanmamış bulunan 4000 den fazla emsal kararı ile Uyuşmazlık Mahkemesi kararlarının hülâsalarını içine almaktadır. Eserden faydalanma kolaylığını sağlamak için kararlar sistematik bir tasnif içinde alfabetik olarak verilmektedir. Devlet Şûrası Emekli Reislerinden Selâhattin Odabaşıoğlu ve Cudi Öz al ile Temyiz Mahkemesi İkinci Reisliğinden emekli Fuat Hulusi Demircili tarafından yazılmış olan önsöz ve takrizlerle takdim edilen eser için siparişler; yazarın iş adresine - yapılabilir,

-

PERSONEL İDARESİNDE BEŞERİ MÜNASEBETLER

(Yazan : Dr. Cemal 'Mıhçıoğlu. Prof. Dr. Marshall E. Dimock'un önsözü ile. Ankara 1955 Sonhuvadia Matbaası. 247 sayfa, ilâve: I sayfa düzeltme cetveli, fiyatı 500 kuruş.)

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi yayınlarından olan 'eser, memleketimizde, İdarenin beşeri meseleleri üzerinde yazılmış olan ilk kitaptır. Çeşitli işyerlerinde çalışan insanlar arasında vücut bulan münasebetleri, onların hareket tarzlarını ve çalışmaya sevkeden saikleri incelemektedir. Sivil veya asker, âmir veya memur, çalışmakta olan herkesi yakından ilgilendirecek olan bu meseleler, psikososyolojik bir görüşle tetkik edilmektedir. Kitabın ilk kısmında, konu kısa olarak açıklandıktan sonra, "çalışma hayatında hümanist cereyanın doğuşunu hazırlıyan iktisadî ve içtimaî sebepler" başlığı altında, insan'ı çalışma hayatının ilk unsuru olarak ele alan cereyanın doğuşunu hazırlıyan tarihî gelişmeler ve fikir cereyanları gözden geçiriliyor. "Organizasyon" başlıklı ikinci kısımda, işyeri, bir beşerî münasebetler sistemi olarak incelenmekte ve "çalışan insan" m üst, maiyet ve çalışma arkadaşlariyle ve "iş" le olan münasebetleri tetkik edilmektedir. Kitap, bilhassa âmir ve idareci durumda olanlar için faydalı olacaktır.

●

ENEL'AŞK TASAVVUF ŞİİRLERİ

(Yazan : Doç. Dr. Op. Bedri Noyan. İzmir 1955 Gayret Basımevi. Yayınlandığı yer : Aydın. 229 sayfa. Kitap satışta değildir; Sair, dostlarına ve konu ile ilgili bulunanlara gönderrmektedir.)

Masivadan geçen, alâik-i dünyeviyeden ilgisini keserek fenafillah ve bakabillah mertebesine ulaşan Hallac-ı Mansûr, "ene" yi yok etmiş ve ene-1 Hak demişti...

Ruhu delâletten kurtarmak ve visal-i Hakka nail olmak için aşk lâzımdır. Tecelli'ye sebep olan aşk, nefse galebe için de tek vasıtadır. Bu sebeple olsa gerek, Bedri Noyan, Hakkın yani Hakikatin bu tek vasıtasını tasavvufa yeni bir terim ve formül olarak sokuyor: ene-1-aşk!...

Dardaki Mansûru da sevindirecek olan "Enel'Aşk", tasavvuf hakkındaki kaal'i bir tarafa bırakıp hâl-i ortaya koyuyor. Okuyucular, bilhassa son yıllarda bir yığın yazı ve. söz ..içinde kaybolmuş bulunan tasavvufa bu kitapta bulacaklardır kanaatındayım.

S P O R

Milletlerarası

İdarecilerin konuşmaları

Gecen hafta Cumartesi akşamı saat 21,30 da İstanbul radyosunun hazırladığı "Şehirde bu hafta" röportajım dinleyenler hayretlerini gizliyemediler. Vakıa tele tesbit edilmiş olan konuşmalar başlangıçta bir fevkalâdelik arzetmiyordu. Çünkü: şehri ziyaret eden ecnebi artistlerin veya sanatkârların konuşmaları.. İktidarın kalkınma cümlesinden olan, temel atma merasimlerinde ir ad edilen nutuklar... Veyahut İstanbul valisi Gökay'ın açılış merasiminde kurdele keserken söylediği Sözler... Netice itibariyle alışılmış teranelerdi.

Fakat spikerin hafta içinde Barcelondan yurda dönen spor kafilemizin idareciliğini yapan şahısları teker teker konuşturması bu monoton devam eden röportajlara yeni bir cazibe kazandırdı. Akdeniz oyunlarının başladığı günden bu tarafa, en ağır başlı gazetelerde dahi hemen her gün bu mevzuda çeşitli haberler çıkmıştı. Bunlar içerisinde - Muvaffakiyet olarak - memnuniyet verici olanlar âz, üzüntü yaratanlar ise fazla idi. Bu arada kafilenin başında bulunan idarecilerin keyfî hareket ettikleri, vazifelerini unuttukları,- hattâ bir turist gibi çarşı pazar dolaşıp mal alma sevdasına düştükleri, barlarda eğlendikleri haberlerine de sık rastlanıyordu. İşte röportajın cazip tarafı bu idarecilerin konuşmalarıydı. .

Dediler ki...

Faik Binal dedi ki: "İkinci Akde-, oyunlarında gençlerimiz Ay-Yıldızlı formayı şerefle temsil ettiler. Tahsisatsızlık yüzünden bu müsabakalara tam bir kadro ile iştirak edemedik. Fakat Barcelon oyunlarında elde ettiğimiz muvaffakiyetler ilerisi için ümit vericidir. Bu müsabakalarda sekiz altın, üç gümüş ve ayrıca altıncılıklara kadar muhtelif madalya ve hediyeler almış bulunuyoruz."

Her seyahat dönüşü kafile başkanı olan zatın hemen hemen söylediği söz bu mealdedir. Gençlerimizin Ay-Yıldızlı formayı şerefle temsil ettikleri ne hikmetse her idareci tarafından sık sık tekrarlanmaktadır. Sanki bundan evvel müsabakalara gönderdiklerimiz bu şerefe halel getirmişler gibi.. Tahsisatsızlık hikâyesine gelince bu bizzat Umum Müdürün zamanında halletmek mecburiyetinde olduğu bir vazife iken nedense Faik Binal konuşmasında bu işe yabancı kalmış gibi görülüyor. Eğer zamanında müracaat edilmiş ve mevcut tahsisatı temin etmek için çalışmış olsaydı Akdeniz Oyunlarına derme çatma bir ekiple gitmiyecektik. Her idareci' gibi Umum Müdür Vekili 1le "bu müsabakaların ilerisi için bir hamle teşkil edeceği kanaatindedir". Bu hamle nedense geciktikçe gecikinektedir. Bunun için bir zaman gösterilmemekte ve bütün konuşmalar istikbal sigasiyle sona ermektedir. Röportajda Faik Binal'ın keyfî hareket eden idareciler hakkında bir şey söylememesi doğrudur " ama, kulağa gelen bunca dedikoduya ait basma bir açıklamada bulunması zamanı çoktan gelmiştir. Kafile içerisinde bulunan sporcular veya gazeteciler bazı idarecilerin kampa hiç uğramadıklarını sabah çıkıp akşam geldiklerini söylemektedirler. Hattâ araları uzun zamandan beri bozuk olan Ankara Atletizm Ajanı Sami-Yavrucuk ile İstanbul Atletizm Ajanı Neriman Tekil'in yurt dışında geçmiş,günleri unutarak birbirleriyle sarmaş dolaş oldukları, gezdikleri, eğlendikleri, gece otele genç döndükleri bu dedikodulara ilave edilmektedir. Umum Müdürün bu mevzua temas etmemesi spor çevrelerinde Sami Yavrucuk'un Maarif Vekili Celâl Yardımcı'ya yakınlığı bulunması şeklinde izah ediliyor. Bu husus ne dereceye kadar doğrudur bilinmez... Umum Müdür Akdeniz oyunlarının muhasebesini yaparken iktidar hatibi gibi işi rakkama dökmüş ve sekiz altın, üç gümüş madalya elde ettiğimizi söylevmistir. Eğer bir de bunu 946 senesi ile mukayese etseydi, sporumuzda siyasi sahada olduğu gibi - yeni bir reform olacaktı. Umum Müdürün ko-, nuşmasından sonra spiker mikrofonu Güreş Federasyonu Başkanı Vehbi Emreye verdi. En makul ve en güzel konuşmayı Vehbi Emrenin yapmış olduğunu söylersek mübalâğa etmiş olmayız. Giderken en- az altı birincilik alacağımızı tahmin eden Federasyon başkanı nitekim bu görüşünde yanılmadı. Grekoromen branşında biraz geri bulunmamıza rağmen Akdeniz milletleri içerisinde - Mısır, İtalya, Fransa - gibi korkulu rakipler varken altı birincilik almamız hakikaten küçümsenecek bir netice değildir. Federasyonun başkanının "bu netice Melburn olimpiyatları için ümit vericidir", şeklindeki ifadesi memnuniyet uyandırmıştır. Vehbi Emrenin konuşmasından sonra, su sporları federasyonu başkanı Orhan Saka ve onu takiben de sportif oyunlar federasyonu başkanı Faik Gökay konuştular. Orhan Sakanın konuşmasının su kaldıracak tarafı vardı. Ama Faik Gökay'ın konuşması doğrusu istenirse spor severler üzerinde soğuk bir duş tesiri yaptı.

Faik Gökay dedi ki; "Basketbolde Barcelon oyunlarında elde ettiğimiz neticelerle iftihar ediyoruz. Bu her şeyden evvel gençlere itimad edişimizin bir muvaffakiyetidir. Bu hakikati görmek istemeyenler veya görüp de yanlış aksettirmeğe çalışanlar olmuştur. Fakat neticede' biz haklı çıktık."

'Aman yarabbi! Bu ne acaip bir konuşmaydı. Üstad hangi muvaffakiyetten bahsediyordu? İtalya'ya, Suriye'ye, Mısır'a Lübnan'- peş peşe mağlup olmamışmıydık. Bu sayılan milletlerin hangisi beynelmilel klasmanda mühim bir mevkie sahipti. Bunlara mağlup oluşumuz böyle parlak lâflarla tahfif edilecek neviden miydi? Kendi sesi olmasaydı bu konuşmanın ona ait olduğuna hiç kimse inanmazdı. Hakikatler ortada dururken kıvırcık saçlı kısa boylu sempatik federasyon başkanının demagoji yoluna sapması garip karşılandı.

Bakalım önümüzdeki günlerde daha ne gibi ince zekâ oyunlarına rastlayacağız.

Kulüpler

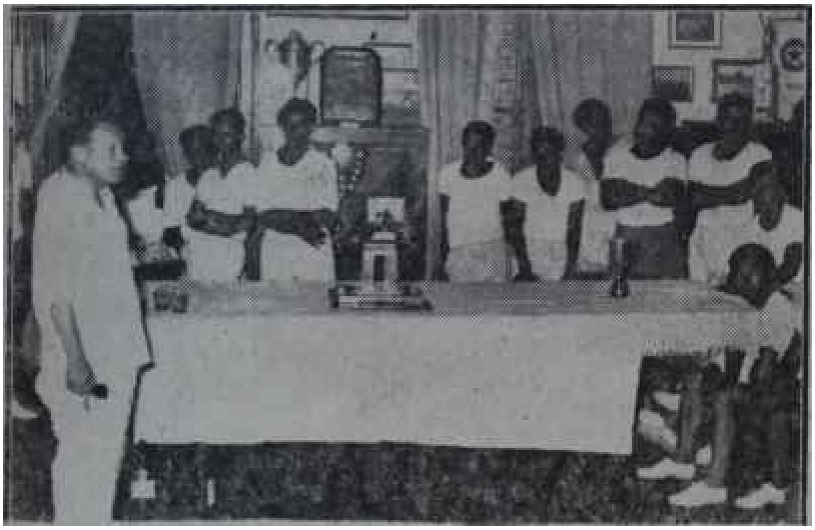
Yeni sezon çalışmaları

Kısa boylu kır saçlı hareketli bir adam sahada bir sıra üzerine dizilmiş olan gençlerin ellerini teker teker sıktıktan sonra bir konuşma yaptı. Az sonra tercüman: "antrenör belki beni başlangıçta sempatik bulmayacaksınız. Fakat öyle tahmin ediyorum ki bir buçuk ay sonra hepiniz beni seveceksiniz" diyor. Dedi. Hadise geçen hafta Fenerbahçe stadıda cereyan ediyordu. Bu sözleri söyleyen zat Fenerbahçenin yeni Macar antrenörü Markoş'tu. Fenerbahçeliler o gün 1955 - 956 yılı çalışmalarına başlamışlardı. Birinci kodroda bulunan 25 futbolcuya bu takdimden az evvel kulübün üst salonunda ikinci başkan Osman Kavrakoğlu uzun süren bir hitabede bulunmuştu. Kavrakoğlunun kongreden sonra bu ilk konuşması idi. İdare hey'eti azalarının hemen ekserisi de salonda -bulunuyorlardı. Kavrakoğlu AKİS.in evvelce de işaret ettiği gibi topluluk pisikolojisini gayet iyi biliyordu. Nabza göre şerbet veriyor ve icaba göre sertleşip, yumuşuyordu. Millet vekili oluşu azının iyi lâf lâf ettiğini göstermeye kâfi idi. Netekim bundan evvel yani geçen sene Fenerbahçe idare



Transfer sona erdi

Dedikoduya paydos



Osman Kavrakoğlu, klübünün sezonunu açıyor

Nabza göre şerbet

hey'etinde beliren ihtilâfları gene böyle konuşması ile halletmişti. Fakat kongrede kader birliği ettiklerine karşı cephe almak mecburiyetinde kalmıştı. Buna rağmen ikinci başkanın bu "diskur-' çekişi Fenerbahçelileri sikmiyordu. Kavrakoğlu bu defaki konuşmasında bütün selâhiyetin idare hey'eti tarafından antrenöre verildiğini gençlere anlattı. Mevcut imkânların -diğer kulüplerle mukayese edilmeyecek kadar iyi ve mükemmel olduğuna işaret etti. Ve gençlere yeni sezon için muvaffakiyetler diledi. Uzun konuşmasının, hulâsası buydu. Sarı - Lacivertliler yeni antrenörlerinin nezaretinde haftada en az dört gün olmak üzere antreman yapacaklardı.

Kulüpler arası gerginlik

Transfer ayı büyük kulüpler arasında bazı ihtilâfların doğmasına sebep olmuştur. Bu ara bilhassa Vefa ile Fenerbahçe kulüpleri birbirlerini sık sık protosto etmektedirler. Vefalı Tarık ve Fuat'ın Fenerbahçeye geçişi Yeşil - Beyazlı idarecileri bir . hayli kızdırmıştır. Fakat bu rekabet daha ziyade Feherbahçenin aleyhine oldu. Vefalılar kendi kulübü ile mukavelesi biten Fenerbahçeli oyuncuları transfer etmek için teşebbüse geçince Sarı - Lacivertli idareciler M. Ali, Lef ter ve Selâhattin gibi kıymetleri ellerinde tutabilmek için- 50.000 lira sarfetmek mecburiyetinde kaldı- |,lar. Diğer taraftan hususi orgahizasyonlarda yapılan yolsuzluklara ait ihbar-Beşiktaş ve .Fenerbahçe dostluğunu gün geçtikçe bir çıkmaza sürüklemektedir. Beşiktaşlı idareciler Vefa, Galatasaray ve Adaleti kendi bloklarına almaya muvaffak olmuşlardır. Kulağa gelenlere göre yapacakları hususi karşılaşmalarda Fenerbahçeye yer vermiyeceklerdir. Bu şekilde hareket Fenerbahçye her ne kadar ilk bakışta bir boykot ilân etme mahiyeti taşıyorsa da bundan doğacak kayıp Fenerbahçeden ziyade karşı blokundur. Çünkü Sarı - Lacivertliler büyük bir taraftar kütlesine .sahiptirler. Bu haftadan itibaren kendi sahalarında hususi karşılaşmalar yapmaya başlayacaklardır. Sezon açılana kadar yapacakları altı karşılaşma en az 100.000 lira temin edecektir. Bu rakkam boykot kararında Fenerbahçenin hiç kaybı olmadığını göstermeye kâfidir. N. S

Ordulararası

Dünya atletizm müsabakaları

Günlerden pazardı. Yeşilköy hava meydanına inen uçağın içinden uzun boylu geniş ve iri yapılı bir genç Çıktı. Üzerinde resmi üniforma vardı. Ve göğsünde dört adet altın madalya taşıyordu. Pistin kıyısında bulunanlar bir anda bu şahsa doğru koştular. Fakat o kalabalığı yararak bir köşede duran ihtiyar bir adamın boynuna sarıldı. Her ikisi de sevinç göz yaşlarını zaptemediler. Göğsünde altın madalyalar taşıyan bu erin adı Ekrem Koçaktı. Yeşilköy hava meydanında biriken karşılayıcılar ise bu genç atletimizi Bercelon ve Atina'da kazandığı başarıdan dolayı tebrike gelmişlerdi. İstikbal merasimi oldukça hararetli idi. Ekrem bu tebriklere' tebessümle mukabele ediyordu. Fakat bu tebessümün altında "siz beni nasıl olsa yakın zamanda unutursunuz,, gibi bir manâ saklı idi. Bilindiği gibi Ekrem Koçak Barcelon Oyunlarında 800 ve 1500 metrelerde Akdeniz Ve Türkiye rekorlarını kırarak bu koşuların şampiyonluğunu elde etmişti. Dönüşte Atina'da yapılan Dünya Ordular arası atletizm şampiyonasına katılmış ve 90.000 kişilik "Averof" stadının trübünlerinde yer alan 55.000 Yunanlıya iki defa milli marşımızı ayakta dinlettirmişti. Ekrem'in Atina'da 800 metrede yaptığı derece ise aynı zamanda Dünya Ordular arası rekoru idi. Averof stadının pistinin mermer gibi sert oluşunu şöyle bir hatırına getirenler Ekrem'in 1,53 lük derecesinin hiç te küçümsemediler. Bu genç atlet kendisine sorulan suâlleri gayet basit ve mütevazi bir ifade ile cevaplandırdı. •— "Vazifemi yaptım. Yüzümün akı ile memlekete dönüyorum" diyordu. Kendisi ile ne kadar iftihar edilse azdır.

Atletizm

Balkan yarışmaları

Bu hafta cumartesi ve pazar günleri Mithatpaşa stadında Balkan atletizm yarışmaları yapılacaktır. Bu müsabakalar Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya arasındadır. Bilindiği gibi- bundan evvel yapılmış olan iki müsabakada atletizm takımımız maalesef üçüncü olmuştu. Bu yarışların neticesi hakkında spor muhitinde çeşitli söylentilere rastlanmaktadır. Hemen ilâve edelim ki umumi kanaat gene de üçüncü olacağımız merkezintoplanıyor. Çünkü: tesbit ve ilân edilen kadro içersinde noksanlık mevcuttur. Vakıa bu yerler doldurulmuş olsaydı. Netice üzerinde bir değişiklik yapacağı iddia edilemezdi ama, neden ve ne, için göz göre göre hata işliyoruz dernek pek te yersiz sayılmaz. Atletizm vadisinde Yunanlıları geride bırakmışken şimdi onların bizden ileriye fırlamış olmaları üzücüdür. Sadece üzülmek bir şey ifade etmez. Bu itibarla yeni kurulmuş olan atletizm federasyonuna büyük vazifeler yüklenmektedir. Fakat bu vazifelerin bir Sami Yavrucuk veyahut bir Neriman Tekil'le yapılacağını sanmak ve atletizimde bir'kalkınma beklemek sadece hayal perestlik olur.


her
hesapsahibine
bir EV
MUHABANK